

KULTURNA IN NARAVNA DEDIŠČINA
OBČINE LOGATEC

LIPE V LOGATCU

RAZISKOVALNI PROGRAM

OSNOVNA ŠOLA
"8 TALCEV" LOGATEC

Foto: Anita Garafolj

*Junajske noči dišijo po senu in lipovem
cvetu. Čudovita vonja sta to. Omamna.*

*Stala sva pred dehtečo lipo. V temi je bila
videti kot velika glava dekleta, ki čaka na
svojega fanta. Po temnih laseh je bila posuta z
belim cvetjem in sramežljivo je skrivala svoj
obraz; mogoče zato, ker je prva prišla semkaj,
na kraj sestanka, pa se je s tem izdala, kako
hrepeni po tem večeru.*

(Odlomek iz knjige M. Sattler, F. Stele:
STARE SLOVENSKE LIPE)

RAZISKOVALNI PROGRAM
OSNOVNA ŠOLA "8 TALCEV" LOGATEC

KULTURNA IN NARAVNA DEDIŠČINA
OBČINE LOGATEC

LIPE V LOGATCU

VODJA PROJEKTA
Anita Garafolj, prof.

STROKOVNA SODELAVKA
Branka Kogoj – Jaksetič, prof.

ZUNANJI STROKOVNI SODELAVEC
g. Franc Mihevc

ZUNANJI STROKOVNI SODELAVEC
dr. Marko Frelih

Logatec, 1999/2000

KAZALO VSEBINE

UVOD	9
LIPE V LOGATCU.....	9
LINDEN TREES IN LOGATEC	10
SHEMA PROJEKTA	11
KRONOLOGIJA PROJEKTA	13
NAPOLEONOV DREVORED V LOGATCU	15
VZDRŽEVANJE DREVOREDA NAPOLEONOVE LIPE.....	18
1. KRATEK ZGODOVINSKI PREGLED	18
SESTAVA DREVOREDA IN OPIS DREVESNIH VRST.....	19
3. DELO V DREVOREDU OD LETA 1986	19
4. DREVESNA KIRURGIJA.....	21
5. NAPOTKI ZA DELO V DREVOREDU	22
6. ZAKLJUČEK.....	22
OBDELAVA IN UPORABNOST LIPOVEGA LESA	23
LOGAŠKI OBRTNIKI.....	23
TEHNIČNI POUK	26
LIPA V SLOVENSKI KULTURNI DEDIŠČINI	29
LIPA NA VASI	30
LIPA NA POLJU.....	30
PLES POD LIPO	30
LIPA-DREVO ŽIVLJENJA	30
"LIPA" V SLOVARJU SLOVENSKEGA KNJIŽNEGA JEZIKA	33
LIPA V SLOVENSKI PESMI	34
LIPA - DEL NARAVNE DEDIŠČINE V OBČINI LOGATEC	42
1. POPIS NARAVNE DEDIŠČINE: DREVORED NAPOLEONOVE LIPE, LIPE - OSAMELCI V LOGATCU	42
2. PRIMERJAVA POPISOV LIP OSAMELCEV IZ LETA 1982 in LETA 1999 V DOLENJEM LOGATCU	44
ODLOKI IN SPREMEMBE ODLOKOV O RAZGLASITVI NARAVNE DEDIŠČINE V OBČINI LOGATEC	44
KULTURNI IN NARAVOSLOVNI DNEVI	45
LIPE V LOGATCU	46
KULTURNI DAN 1. RAZRED - NARAVNA DEDIŠČINA V LOGATCU.....	46
KULTURNI DAN 2. RAZRED - LIPA - LIPOVEC	46
KULTURNI DAN 3. RAZRED - LIPE V LOGATCU	47
DREVORED NAPOLEONOVE LIPE	49
NARAVOSLOVNI DAN 4. RAZRED - DREVORED NAPOLEONOVE LIPE	50
NARAVOSLOVNI DAN 7.RAZRED - OCENITEV VPLIVA LOKALNIH VIROV ONESNAŽENJA NA USPEVANJE LIP V NAPOLEONOVEM DREVOREDU	57
LIPE OSAMELCI V DOLENJEM LOGATCU	65
LIPI PRI VODNJAKU NA ČEVICI	66
LIPA - VODOVODNA CESTA 16	68
LIPI PRI KAPELICI ŽRTVAM 1. SVETOVNE VOJNE	69
LIPA PRED CERKVIJO SV. NIKOLAJA.....	70
LIPA – NOTRANSKA CESTA 23	71
LIPI NA BROJSKEM POLJU.....	72

LIPA - (SPODNJA POSTAJA VLEČNICE - SEKIRICA)	73
LIPI - NOTRANJSKA CESTA 4	74
LIPI - BROD 13 - (OB PLEČNIKOVI KAPELICI)	75
LIPE PRI STAREM MLINU - (FURLANOV MLIN)	76
LIPA - STARA CESTA 4	77
LIPA - STARA CESTA 6 (FIŠTROVA LIPA)	78
LIPA - STARA CESTA 52	79
LIPA - NOTRANJSKA CESTA 28	80
LIPA - OGRADE 5 - (PRED ČUKOVO HIŠO)	81
LIPA - GOZDNA POT 8 - (KOBALOVA LIPA)	82
PRISPEVKI UČENCEV	83
LITERARNI PRISPEVKI UČENCEV IN ANKETA	84
STARA LIPA	85
LIPA ZELENELA JE	85
DREVORED NAM GOVORI	86
DREVORED JE SPREGOVORIL	86
V SENCI VAŠKE LIPE	86
LIPA	87
TRI LIPE	87
LIPA JE PRIPOVEDOVALA	88
RAZLAGA LJUDSKEGA REKA "Drži se kot lipov bog"	89
REKLAMA ZA LIPOV ČAJ	91
ZDRAVILNOST LIPE	92

„Zlet Notranjskih Sokolov v Logatec 12. 7. 08.“

Fotografija prikazuje zlet na Logaškem polju. Na desni strani je drevored Napoleonove lipe. Posamezna drevesa so višja, kar dokazuje, da je bila prvotna zasaditev zgodnejša.

Vir: Marjan Drnovšek: *Pozdravi iz Slovenskih krajev*. - Ljubljana: Mladinska knjiga, 1987.

UVOD

LIPE V LOGATCU

Anita Garafolj, prof. s sodelavci

Temo sem v šolskem letu 1997/1998 v letnem delovnem načrtu predlagala za projekti kot nadaljevanje dosedanjih projektov raziskovanja kulturne in naravne dediščine. Četrto leto se že intenzivno ukvarjam z raziskovanjem naravne in kulturne dediščine Logatca. Dosedanji projekti so se dotikali predvsem tem iz kulturne dediščine. Rezultati teh raziskav so končani projekti: "Notranjska hiša", "Slovenski ljudski pregovori" ter "Železnica na Logaškem". Istočasno je zgodovinski krožek izdelal dve raziskovalni nalogi na temo "Obrti na Logaškem" in "Društvena dejavnost - Sokoli".

Že kot študentka na Pedagoški fakulteti v Ljubljani sem se zavedala dediščine, ki jo ima Logatec, zato sem v šolskem letu 1990/91 izdelala projektno nalogu z naslovom "Drevored Napoleonove lipe" pri profesorici Darinki Schauer, pod mentorstvom njene asistentke Darje Skribe-Dimec.

Že takrat sem se srečala s problemom literature o Logatcu nasploh, ker je je malo. Največ podatkov sem našla v zbornikih, izdanih ob zaključku mladinskih raziskovalnih taborov v letih 1988 in 1989, ter v diplomskeh nalogah študentov, ki so pisali o Logatcu.

O naravnemu dediščini je obstajal popis, ki ga je leta 1982 izdelal Zavod za spomeniško varstvo Ljubljana, v ostali literaturi nisem našla nobenega zapisa o drevoredu Napoleonovih lip.

Zato sem se odločila, da bom naredila natančen popis števila dreves v drevoredu Napoleonove lipe ter z anketo ugotovila odnos krajanov do najdaljšega obcestnega drevoreda v Sloveniji - simbola Logatca.

Ostalo je mnogo odprtih vprašanj, zato sem na OŠ "8 talcev" Logatec, kjer sem zaposlena, v šolskem letu 1997/98 predlagala nadaljevanje začetega dela v obliki projekta, ki bi bil nadgradnja že utečenih naravoslovnih in kulturnih dni na to temo.

Ideja je padla na plodna tla. Izdelala sem osnutek projekta z naslovom "Lipe v Logatcu", v katerega sem vključila vse učitelje in učence na šoli ter zunanje sodelavce in institucije. Učenci so z mentorji natančno raziskali stanje drevoreda Napoleonovih lip in naredili popis najstarejših lip - osamelcev v Logatcu. Za zgodovinski oris dogodkov v času nasaditve drevoreda smo prosili dr. Marka Freliha. Z delom v drevoredu in njegovo obnovo nas je seznanil g. Franc Mihevc. Z go. Polonco Vrhunc z Regionalnega zavoda za varstvo naravne in kulturne dediščine, je sodeloval vrsto let. Ga. Polonca Vrhunc nam je v intervjuju podala precej pomembnih informacij v zvezi z dokumentacijo o drevoredu, ki jo hrani na Ljubljanskem regionalnem zavodu za varstvo naravne in kulturne dediščine, ter predstavila obnovo drevoreda leta 1987.

Učenci 7. razredov so raziskovali vpliv prometa in lokalnih virov onesnaženja na rast in razvoj lipovih dreves v drevoredu Napoleonove lipe. Raziskavo na terenu je vodil strokovnjak z Gozdarskega inštituta Slovenije, g. magister Robert Robek.

Pri popisu lip - osamelcev in zbiranju starih fotografij o Logatcu so nam največ informacij posredovali Logatčani. Nekaj podatkov smo dobili na številnih institucijah, s katerimi smo sodelovali.

Glavna misel, ki nas je nenehno spremljala, je bila velika želja približati delček naravne dediščine domačega kraja učencem in nenazadnje tudi prebivalcem Logatca.

Radi bi dodali svoj prispevek k popularizaciji bogate naravne dediščine. Publikacija pa naj zapolni vrzel v pomanjkanju literature o Logatcu.

LINDEN TREES IN LOGATEC

Translated by: ga. Judita Cempre, ga. Andreja Erker

This project was supposed to be done in the school year 1997/98 in a frame of cultural and natural heritage of Logatec. We have been working on this project for four years now. We have already done some themes covering cultural heritage . We worked on "The House In Inner Carniola", "Proverbs" and "Logatec Railway". At the same time at the extra history lessons two topics were searched "Craft in Logatec region" and "Sokoli – the sociable society".

In the school year 1990/91 I did, as a student, the seminar work Napoleon's linden tree avenue. My mentors were professor Darinka Schauer and Darja Skribe Dimec.

I realized that not much literature was written about Logatec. I found most of the information in the Misscellanies which were published at the end of Youth Research Meetings (years 1998/99) and in diplomas of students who wrote about Logatec.

In 1982 Institute for the protection of natural and cultural heritage (Zavod za spomeniško varstvo Ljubljana) wrote about the natural heritage of Logatec.

There was nothing written about linden trees in Napoleon avenue in any other sources. So I decided to count all the lime trees and investigate about the attitude of local people towards the longest lime trees avenue in Slovenia , the symbol of Logatec.

There were many open questions left so the project was continued at primary school "8 talcev" Logatec in the school year 1997/98. We started this project at the days of culture and science and this would be a further research work.

I made an outline scheme of the project "Linden trees in Logatec". All the teachers and the students from our school and also some non resident members made their contribution to the project. We checked each linden tree in Logatec and made the written document about the oldest linden trees. Doctor. Marko Frelih told us something about the time the linden trees were planted. Mr. Franc Mihevc described us the regular and restoration work that he is doing in the avenue. The work is supervised by Mrs. Polonca Vrhunc who works at The Regional Institute For The Protection Of Natural And Cultural Heritage (Regionalni Zavod za Varstvo Naravnih in Kulturnih Dediščin). In the interview she gave us some information about the documentation of the avenue and the revival of the avenue in 1997. Students in the 7th grade were searching how the traffic and the pollution influenced the growth of the trees. They were supervised by Mr. Robert Robek from Slovenian Forestry Institute (Gozdarski inštitut Slovenije).

Local people helped us to get the information and the old photographs of the linden trees. We got some information from the institutions we cooperated with.

Our main aim was to rouse the public attention to the natural heritage of our town.

We would like to make our natural heritage more popular. This brochure is supposed to fill up the gap in literature about Logatec.

SHEMA PROJEKTA

tema: **PROJEKT NARAVNA DEDIŠČINA 1. - 8. RAZRED**

naslov: **LIPE V LOGATCU**

motivacija: **DELO NA TERENU, IZDAJA PUBLIKACIJE**

čas: **ŠOL. LETO 1998/1999, 1999/2000**

1. cilj: **KAJ JE NARAVNA DEDIŠČINA, NJEN POMEN IN KAKO SKRBIMO ZANJO**

1. podtema: **NARAVNA DEDIŠČINA - 1. r**

- izvedejo KD po programu s poudarkom na lipah in zapišejo ugotovitve,
- ogledajo si lipe osamelce v Logatcu,
- zapišejo, kaj vse spada v naravno dediščino (zaščitene površine, varstveni režimi, ...).

2. cilj: **LIPA – DREVO, NJENE ZNAČILNOSTI IN VIDEZ**

2. podtema: **LIPA ZELENELA JE -2.r**

- izvedejo KD po programu,
- ogledajo si lipe v Logatcu,
- spoznavajo značilnosti drevesa, lista, cveta, ploda in jih zapišejo,
- ločijo LIPO od LIPOVCA, prikaz.

3. cilj: **KJE SO ŠE LIPE V LOGATCU – VNOS V KARTO LOGATCA**

3. podtema: **LIPE V LOGATCU - 3.r**

- povezava s prvim in drugim razredom,
- vnos naravne dediščine v karte,
  - a) posamezna drevesa – lipe,
  - b) Napoleonov drevored.

4. cilj: **POMEN NAPOLEONOVEGA DREVOREDA**

4. podtema **NAPOLEONOV DREVORED - 4.r**

- ogled drevoreda /delo na terenu/,
- število dreves, starih in mladih, na obeh straneh ceste,
- dolžina drevoreda; izmerijo natančno,
- določanje starosti dreves v drevoredu,
- skica razporeditve dreves.

5. cilj: PRIKAZ ŽIVLJENJA POD VAŠKIMI LIPAMI

5. podtema: POD VAŠKO LIPO - 5.r

- likovno podoživijo običaje, ki so se odvijali pod vaško lipo,
- prikaz zasaditve Napoleonovega drevoreda,
- Napoleonov drevored danes,
- lipe osamelci v Logatcu.

6. cilj: ETNOGRAFSKA PREDSTAVITEV DREVESA LIPE

6. podtema: LIPA V NAŠEM ŽIVLJENJU - 6.r

- kaj je pomenila lipa v vsakdanjem življenju nekoč, kaj pomeni danes,
- uporaba – les, cvetovi, plodovi,
- zbiranje zapisov o lipah KDO, KDAJ, ZAKAJ, /ob konkretnih dogodkih/,
- lipa v slovenski literaturi; v prozi in poeziji,
- uglasbene pesmi .

7. cilj: DOLOČITI ONESNAŽENOST IN NJENE POSLEDICE ZA DREVESA

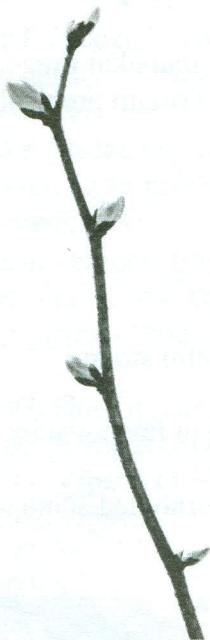
7. podtema: LIPE PROPADAJO IN UMIRAJO - 7.r

- kdo so glavni onesnaževalci zraka v Logatcu,
- zakaj lipe propadajo in umirajo,
- meritve; stopnja onesnaženosti, stopnja propadanja dreves, zbitost tal, primerjava: drevored - gozd,
- ND Ekologija, 21.4. 1999
  - a) podtema: popis lišajev,
  - b) raziskovanje tal.

ZAKLJUČEK PROJEKTA:

- kulturna prireditev na naši šoli za učence in širšo javnost,
- predstavitev projekta,
- razstava likovnih izdelkov, kart, miselnih vzorcev, prospekta,
- izdaja publikacije,
- objava prispevka o projektu v različnih medijih.

KRONOLOGIJA PROJEKTA

Živimo v modernem času, ki nas polno zaposluje. Vsi nenehno hitimo in tako v potrebah za materialne dobrine pozabljamo na lepoto narave, ki nas pomirja, nam nudi osnovna sredstva za preživetje in nam daje vse tisto, čemur lahko rečemo »lepo.« Naravna in kulturna dediščina počasi, a vztrajno toneta v pozabo, neslišno izginjata iz našega vsakdanjika. Premalo je ljudi, ki bi se zavedali bogastva, ki ga imamo v kraju in ga ne znamo predstaviti širši javnosti. Eno takšnih bogastev je prav gotovo kulturna in naravna zapuščina našega kraja.

1. Kaj smo raziskovali?

DREVORED NAPOLEONOVE LIPE

LIPE-OSAMELCI V LOGATCU

2. Kdo je sodeloval?

a) zunanji sodelavci:

- g. Franc Mihevc
- mag. Robert Robek
- dr. Marko Frelih
- ga. Polonca Vrhunc
- ga. Petra Jernejc
- ga. Olga Ferjančič
- g. Franc Brus

b) institucije:

- Občina Logatec
- Regionalni zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine, Ljubljana
- Geodetski zavod in Geodetska uprava RS
- Gozdarski inštitut Slovenije
- Znanstveno raziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti
- Ministrstvo za promet in zveze RS
- Mestni arhiv Ljubljana

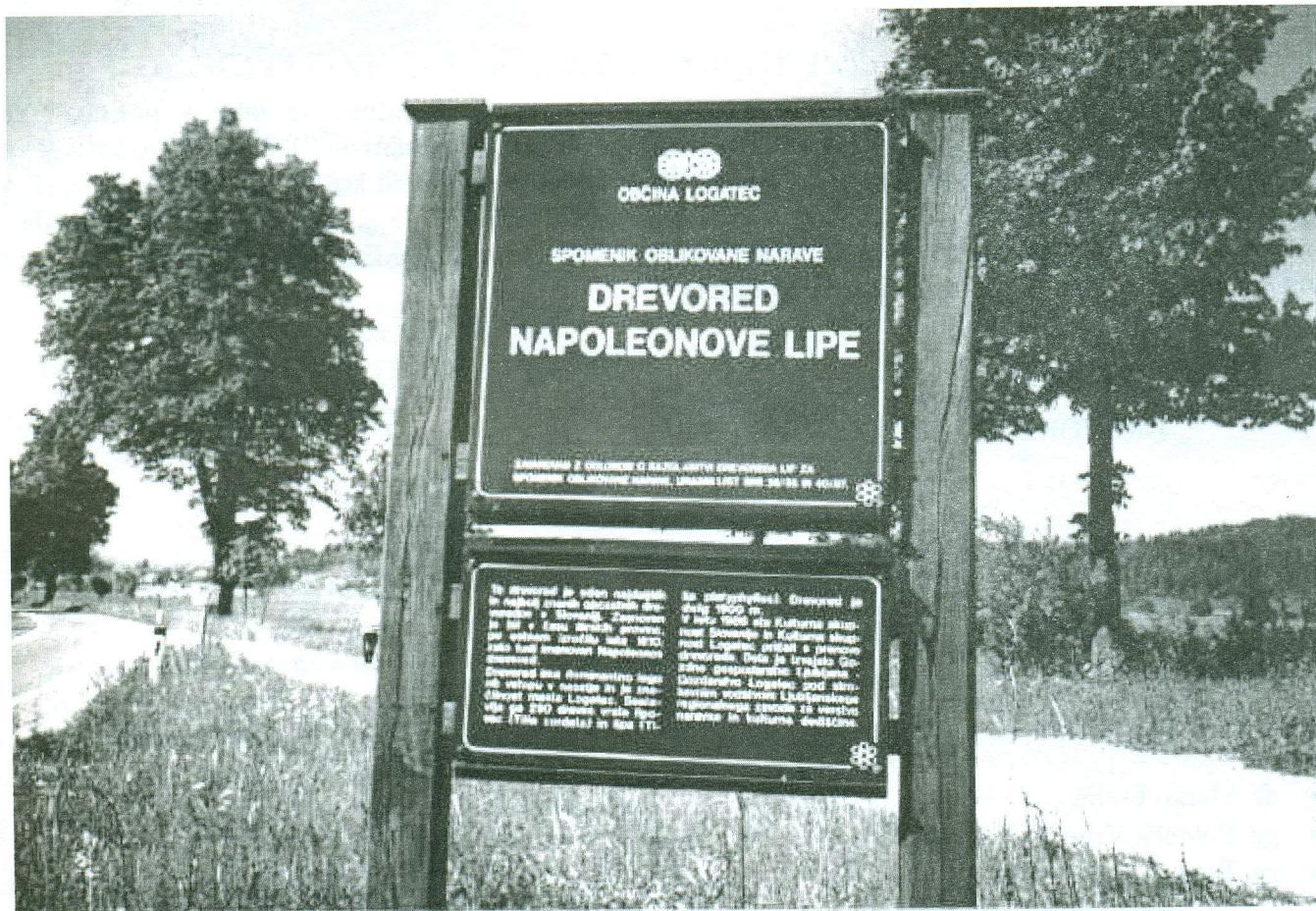
V projekt z naslovom "Lipe v Logatcu" so bili vključeni vsi učenci na OŠ »8 talcev« Logatec. Pomoč so nam nudili zunanji sodelavci, brez katerih ne bi bilo tako izčrpnih, strokovnih informacij in ugotovitev.

Sodelovali smo tudi s številnimi institucijami. In nenazadnje, z občani Logatca, ki so največ prispevali v poglavju o lipah osamelcih v Logatcu, s svojim ustnim pričevanjem in starimi fotografijami.

V bodoče si želimo še več takšnega sodelovanja, ker vemo, da ljudje marsikaj dragocenega iz naše preteklosti hranijo doma. Zakaj ne bi tega posredovali našim otrokom in drugim prebivalcem v kraju.

3. Kronologija projekta

- pregled gradiva v Matični knjižnici Logatec
- izdelava načrta projekta za razredno in predmetno stopnjo na šoli
- sestanek z g. Francem Mihevčem, dolgoletnim skrbnikom drevoreda
- izvedba naravoslovnih dni na razredni stopnji in v 7.razredu na predmetni stopnji
- delo na terenu z učenci 4. in 7.razreda
- sestanek z g. Marcelom Štefančičem o spremembni odloku o drevoredu in imenovanju stalnega skrbnika
- sestanek z ga. Petro Jernejc z Regionalnega zavoda za naravno in kulturno dediščino
- fotografiranje lip-osamelcev v Logatcu

Regionalni zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine je l. 1989 drevored označil z lično tablo.

Foto: Anita Garafolj

NAPOLEONOV DREVORED V LOGATCU

dr. Marko Frelih

Začelo se je s Francozi, ki so iz naših krajev pregnali avstrijsko vojsko. V Milavčevi gostilni nasproti sedanjega pokopališča v Dolenjem Logatcu, je 29. marca 1797, general Jean-Baptiste Bernadotte napisal znameniti razglas, s katerim je obvestil javnost o novih razmerah, ki so nastale s prihodom francoske vojske. Mesec dni kasneje se je v isti gostilni ustavil tudi slavni Napoleon Bonaparte. Ljudje so ohranili spomin na ta obisk tako, da so si na fotografiji razpadajoče Milavčeve gostilne s križcem označili okno sobe, v kateri je prenočeval Napoleon. Po ljudskem izročilu naj bi bil nad glavnim vhodom v gostilno kamnit francoski grb v obliki polmeseca s tremi zvezdami. Dokumenti iz obdobja prvega prihoda Francozov so še vedno ohranjeni, širši javnosti pa je manj znan opis itinerarja Bernadottovega gibanja skozi slovenske kraje.

- 21. marec 1797: Gorica (Gorizia)
- 22. marec 1797: Šempas (Schempasso), Črniče (Cerniza)
- 23. marec 1797: Vipava (Vipach), Razdrto (Resterta)
- 24. marec 1797: Vipava
- 25. marec 1797: Vipava
- 26. marec 1797: Vipava
- 27. marec 1797: Vipava
- 28. marec 1797: Postojna (Adelsberg)
- 29. marec 1797: Logatec (Lhoidt)**
- 30. marec 1797: Postojna, Razdrto, Vipava
- 31. marec 1797: Razdrto

- 1. april 1797: Postojna
- 2. april 1797: Ljubljana (Laybach)
- 3. april 1797: Ljubljana
- 4. april 1797: Ljubljana
- 5. april 1797: Ljubljana
- 6. april 1797: Ljubljana, odhod v Celovec (Klagenfurt)
- 27. april 1797: Maribor (Marburg)
- 28. april 1797: Maribor, Celje (Cilli), Ljubljana
- 29. april 1797: Ljubljana
- 30. april 1797: Ljubljana

- 1. maj 1797: Ljubljana
- 2. maj 1797: Ljubljana
- 3. maj 1797: Ljubljana
- 4. maj 1797: Ljubljana, odhod v Trst (Trieste)
- 7. maj 1797: Ljubljana, vrnitev v Trst

- 8. februar 1798: Ljubljana, odhod na Dunaj (Vienne)

(V oklepaju so zapisane oblike imen, ki jih navaja Bernadottov itinerar, vir: Bulletin du Musée Bernadotte, 1968)

Kratkotrajna prisotnost Francozov v letu 1797 na Kranjskem ni pustila vidnejših posledic. Deželo so hitro zapustili in verjetno bi pozabili na njih, če se ne bi ponovno vrnili leta 1805. Takrat je nastala

Jean-Baptiste Bernadotte

Vir: Musée Bernadotte, Pau

popolnoma drugačna situacija, ki je prebivalstvo niti najmanj ni pričakovalo. Zmagoslavje po bitki pri Austerlitzu (2. december 1805) je Napoleona navdalo z mislijo, da izda sledeči dekret: "Generali si morajo to, kar potrebujejo njihove čete, priskrbeti v tisti deželi, skozi katero prodirajo". Že tako obubožano ljudstvo je doživelno popolno upoštevanje.

Toda šele tretji prihod Francozov leta 1809 je dokončno vtisnil neizbrisen pečat v zgodovino slovenskega ozemlja. Ponovni spopadi med Francozi in Avstrijci, ki so se začeli spomladi istega leta, so bili že v začetku julija zaključeni. Zopet je slavil Napoleon. Tokrat v bitki pri Wagramu, ki je samo nekaj kilometrov oddaljen od Dunaja, kjer je 14. oktobra 1809 za zidovi Schönnbrunske palače Napoleon avstrijskemu cesarju Francu I. ultimativno predstavil zasnovano novega kraljestva. "Sedmero ilirskih pokrajin" je predstavljalo obsežno ozemlje med Koroško in Dubrovnikom, med morjem in Savo. Nastale so Ilirske province in Ljubljana je postala glavno mesto s sedežem generalnega guvernerja. Prvi guverner Ilirskih provinc je postal Auguste Marmont. Iz obdobja njegovega službovanja v Ljubljani imamo zanimiv podatek, da je bil leta 1810 pobudnik za ustanovitev botaničnega vrta, ki še danes aktivno deluje.

Napoleon in Marija Luiza

Vir: Ullsteins Weltgeschichte

Botanični vrt v Ljubljani je bil torej zasnovan v letu, ko se je Napoleon poročil z Marijo Luizo, hčerko avstrijskega cesarja Franca I. Po ljudskem izročilu naj bi v spomin na to poroko zasadili tudi prve lipe logaškega drevoreda, na relaciji med Kramarjevo gostilno in Raskovcem. Samo v tem kontekstu lahko razumem redko uporabljeno ime za drevored, t. j. "Luizin drevored". Osemnajstletna nevesta je bila verjetno priljubljena med domačini, saj je med njimi le prevladovala večja pripadnost tradicionalni avstrijski kroni, kot pa anonimnemu francoskemu guvernerju. Seveda se zastavlja vprašanje, zakaj je to poimenovanje skoraj popolnoma izginilo iz zavesti prebivalcev v Logatcu. Marija Luiza kot osebnost ni dosegla takšne svetovne slave, kot njen soprog Napoleon in zato je razumljivo, da je bilo drevored, ki je nastal v obdobju francoske okupacije, lažje povezati z zanimim imenom, ki je hkrati predstavljalo tudi sinonim za spomin na Francoze.

V ljudskem pripovedovanju sem pogosto opazil, da so ljudje Napoleonu pripisovali veliko več aktivnosti v lokalnem območju, kot se je to v resnici zgodilo. Med drugim so ga zamešali tudi z Bernadottom in mu pripisovali razglase, ki jih ni nikoli videl, kaj šele napisal. V zvezi z drevoredom je potrebno omeniti še en zanimiv podatek: kmalu po znamenitosti Revoluciji se je v Franciji uveljavilo sajenje t. i. "dreves svobode". V kratkem času so po deželi zasadili skoraj šestdeset tisoč dreves in ni

izključena hipoteza, da so ob nastanku Ilirskih provinc načrtno sadili drevesa tudi pri nas in na ta način simbolično prikazali francosko osvoboditev izpod avstrijske vladavine.

Kasneje je bilo sajenje dreves priljubljeno tudi pod avstrijsko krono in tako so leta 1888 med Dolenjim in Gorenjim Logatcem zasadili lipe, ki naj bi spominjale na slavnosti v čast štiridesetletnice vladanja cesarja Franca Jožefa I. Ohranjen je opis celotnega protokola praznovanja in med drugim je tudi omenjeno sajenje drevja od Gorenjega proti Dolenjem Logatcu. To naj bi se dogajalo 22. julija 1888, po maši ob 10.30 uri. Tri ure kasneje pa naj bi že sadili drevesa ob cesti Dolenji Logatec-Rovte.

Žal takšni izčrpni podatki ne obstajajo za »Napoleonov drevored«, ki pa kljub temu še vedno ostaja največji spomenik naravne dediščine v Logaški občini. V vitki, markantni liniji zaznamuje podobo kotline in hkrati razbremeniti popotnika od dolgočasja, ki mu ga ponuja dolga, ravna cesta. V čudovitem "zelenem špalirju" že skoraj dvesto let stojijo lipe in mimo njih se pretakajo bolj ali manj zanimivi tokovi časa.

Napoleonov drevored

Foto: Marko Frelih

LITERATURA:

- AMELUNXEN, CLEMENS: *Jean-Baptiste Bernadotte: Marschall Napoleons - König von Schweden*, Köln-Berlin-Bonn-München 1991.
- *Bulletin du Musée Bernadotte*, Pau 1968.
- GRAFENAUER, BOGO: *Zgodovina slovenskega naroda*, 5. zvezek, Ljubljana 1974.
- *Hrvatske zemlje i Francuska revolucija – Les pays Croates et la Révolution Française*, Zagreb 1989.
- KOPRIVA, SILVO: *Ljubljana skozi čas: Ob latinskih zapisih in slovenskih napisih in zapisih*, Ljubljana 1989.
- LUDWIG, EMIL: *Napoleon*, Ljubljana 1931.
- MAL, JOSIP: *Zgodovina slovenskega naroda: najnovejša doba*, Zvezek 7. Celje 1928.
- *Napoleonove Ilirske province 1809-1814*, Razstava v Narodnem muzeju v Ljubljani, Ljubljana 1964.
- RIBNIKAR, VOJTEH: *Popis slavnosti katere so se priredile v Logaškem političnem okraju 1888 leta v proslavljenje štiridesetletnice vladanja Nj. Veličanstva presvetlega cesarja Frana Josipa I*, Logatec 1888.
- RIBNIKAR, VOJTEH: *Logaško okrajno glavarstvo: zemljepisni in zgodovinski oris*, Logatec 1889.
- *Ullsteins Weltgeschichte*, Berlin 1908.

VZDRŽEVANJE DREVOREDA NAPOLEONOVE LIPE

g. Franc Mihevc

1. KRATEK ZGODOVINSKI PREGLED

Drevored Napoleonove lipe je med najstarejšimi drevoredi v Sloveniji. Žal so arhivi, ki bi pričali o nastanku in dolžini drevoreda, zgoreli med drugo svetovno vojno. Po ustnem izročilu naj bi ga zasadili med Napoleonovo okupacijo v začetku 19. stoletja. Drevored naj bi takrat označeval potek ceste med Trstom in Ljubljano.

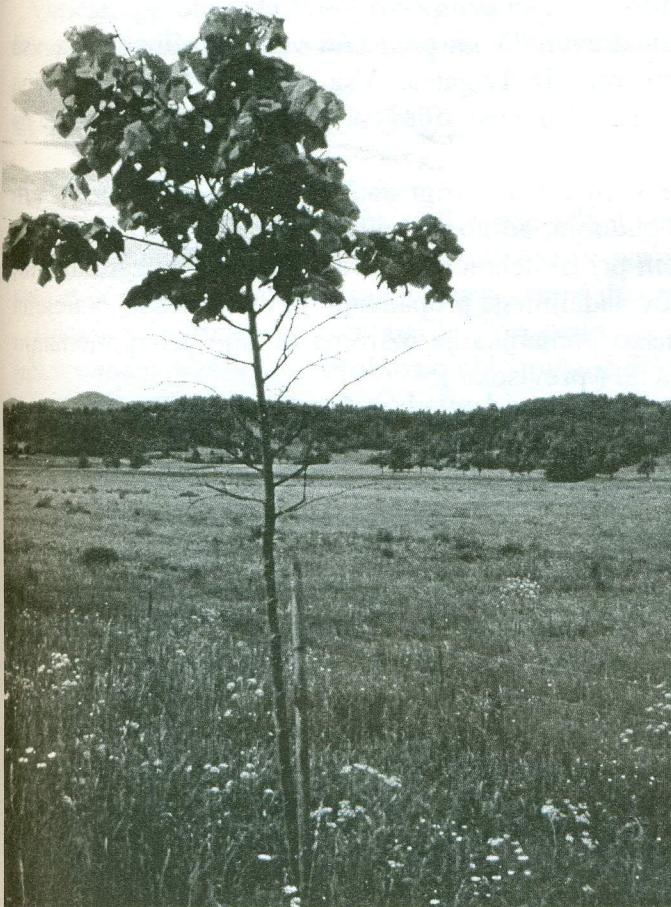
Čas in neprosvetljeni odnos do naravne dediščine sta drevored že močno okrnila. Kljub temu, da je bil v letu 1975 sprejet odlok o razglasitvi drevoreda na Logaškem polju za hortikulturni spomenik (Uradni list SRS št. 5/75). To pa je bilo tudi vse, kar je tedanja oblast naredila. Skupščina občine Logatec je na seji Združenega dela in Zbora krajevnih skupnosti 24. julija 1985 sprejela Odlok o razglasitvi drevoreda Napoleonove lipe za spomenik oblikovane narave.

Drevored Napoleonove lipe po letu 1952

Foto: Koloman Smolič

2. SESTAVA DREVOREDA IN OPIS DREVESNIH VRST

Drevored je leta 1985 v dolžini 1850m sestavljal 105 dreves lip in lipovcev. Na desni, vzhodni strani je bilo 57 dreves, na levi, zahodni strani, 48 dreves. Drevored je imel več vrzeli, ki so nastale z odstranitvijo dreves ob gradnji in betoniranju ceste v 1.1951-1952. Takratni graditelji so nameravali lipe v drevoredu v celoti posekati. Pa se je našel mož na pravem mestu, ljubitelj narave in poznavalec kulturne dediščine, lekarnar gospod Janez Kristan, ki je posredoval in preprečil, da niso vseh lip posekali, temveč so jih samo razredčili. Tako se je drevored ohranil.

Prvotna medsebojna razdalja lip je bila 4-5m, kar je lepo razvidno na razglednici iz leta 1908 (na naslovni strani). V drevoredu sta zasajeni dve vrsti avtohtonih lip in sicer TILIA CORDATA-malolistna lipa, domačini ji pravimo LIPOVEC, in TILIA PLATYPHY - LLOS - velikolistna lipa.

Mlade sadike zaradi soljenja niso v celoti ozelenele

Foto: Franc Mihevc

3. DELO V DREVOREDU OD LETA 1986

V jeseni leta 1986 sta se na vodstvu takratnega TOK Gozdarstvo Logatec zglasila dip. biol. gospa Polona Vrhunc, strokovna sodelavka Zavoda za varstvo naravne in kulturne dediščine iz Ljubljane, in gospod dr. Vinko Strgar z željo, da bi gozdarji prevzeli dela. Dr. Strgar je pripravil sanacijski načrt lipovega drevoreda, v katerem je zapisal:

Na lepoto, urejenost in zdravje dreves in drevoreda deluje najbolj negativno tehle deset stvari:

1. Drevesa s pretežno odmrlimi krošnjami.
2. Polomljene in suhe veje, odmrlji krni (štrclji) slabo požaganih ali polomljenih vej.
3. Poškodovana debla.
4. Na debla pritrjeni tujki, suhljad in smetišče pod drevesi.
5. Talna obrast in podrast pod drevjem.
6. V spodnjem delu obraščena debla.
7. Neurejeni lipovi panjevci.
8. Grmovje v drevoredu.
9. Večinoma pregoste krošnje.
10. Vrzeli zaradi manjkajočih dreves.«

Vodstvo TOK Gozdarstvo se je s tem strinjalo. Dela so se začela. Že jeseni 1986 smo po sanacijskem predlogu odstranili sedem oslabelih lip. Vse lipe so bile odstranjene s panji vred, kar je bilo zelo

zahtevno delo. Spomladji 1987 pa se je začelo s saditvijo nadomestnih lip. Vsajenih je bilo 185 lip v medsebojni razdalji 12- 15 m, z ozirom na velikost vrzeli. Vsaka lipa je imela varovalni količek. Vse lipe so bile označene s številkami: desna stran, gledano proti Ljubljani, z oznako V (vzhodna stran) od 1-141, leva stran z oznako Z (zahodna stran) od 1-149.

Skupno je sedaj v drevoredu 290 lip. Pri delu v drevoredu so pokazale veliko razumevanja vse delovne organizacije, društva, kakor tudi posamezniki iz Logatca. Vsa dela so bila opravljena brezplačno. Nabavo sadik je financirala Kulturna skupnost Slovenije, varovalne količke pa VALKARTON Logatec.

Avgusta 1987 je bila velika suša, zato smo morali lipe vsak drugi dan zalivati. Tudi v naslednjih nekaj letih je bilo še potrebno zalivanje v sušnem obdobju. Kljub skrbni negi z rastjo novo zasajenih lip nismo bili zadovoljni. Zato smo leta 1989 naročili pri Biotehnični fakulteti VTOZD za agronomijo, pedološko raziskavo zemlje z navodili za preprečitev nadaljnega propadanja lip v drevoredu. Narejena je bila listna in talna analiza, ki je potrdila dejansko pomanjkanje oziroma motnje pri sprejemanju posameznih elementov. Posebno kritična je reakcija tal (previsoka):

- količina KALCIJA previsoka
- količina MAGNEZIJA prenizka
- količina KALIJA nizka
- količina NATRIJA visoka
- količina FOSFORJA prenizka.

Spomladansko nestrokovno obrezovanje drevoreda

Foto: Anita Garafolj

Enostavno povedano, tla v drevoredu so zastrupljena in to zaradi soljenja z NaCl soljo, posipavanjem cestišča z apnenim peskom, zaradi odpadnih olj in nafte pri izpiranju cestišča.

Na podlagi pedološke raziskave je bilo potrebno znižati reakcijo tal. Zato smo uporabili zeleno galico, ki smo jo pri starih drevesih nasuli v vrtine, globoke 50 cm (2 kg raztopljene v vodi). Pri starih drevesih smo napravili najmanj 5 vrtin. Pri mladih lipah pa po 0,5 kg v 3 vrtine.

Nekatere lipe so se kljub tem posušile, zato smo morali posaditi nove. Pred sajenjem smo v celoti zamenjali zemljo. S Cestno upravo Ljubljana smo se dogovorili, da ne bodo več solili z NaCl, temveč bodo posipali s KCl. Sedaj uporabljajo za soljenje ANTILEDIN.

Vendar opažamo, da škodljivo vpliva na mlade sadike, saj v spomladanskem času ne poženejo listov, če so bile poškopljene z antiledinom. Zadevo je potrebno še strokovno proučiti.

4. DREVESNA KIRURGIJA

Nam tako malo znana veja zdravljenja drevja, v svetu pa se temu posveča veliko strokovnega znanja. Pri nas prevladuje mnenje, če je drevje poškodovano ali bolno, se ga poseka in nadomesti z mlado sadiko. To velja za dela pri gojitvi v gozdu. V parkih in drevoredih pa je potrebno obdržati čim večjo starost drevja in s tem pokazati kulturni odnos do naravne dediščine.

Tako je bila strokovno sanirana lipa pri cestni bazi v Logatcu, ki je sestavni del drevoreda, in še dve lipi v samem drevoredu. Strokovno obrezovanje drevja je tehnično zahtevno delo.

Letos spomladis je Cestno podjetje Ljubljana obrezalo lipi v drevoredu zelo nestrokovno in s tem napravilo veliko fiziološko in estetsko škodo. Za tako nestrokovno delo bi moral kdo odgovarjati.

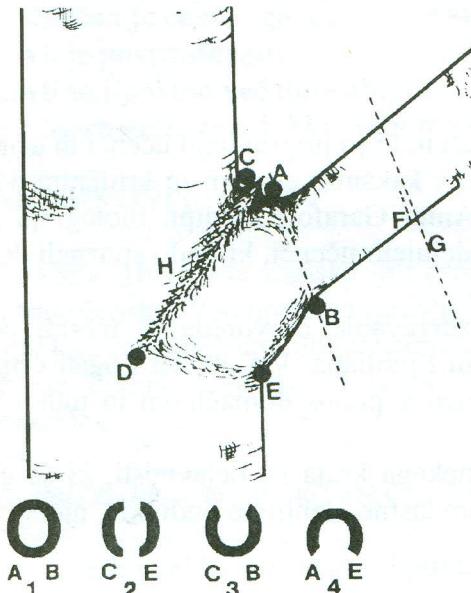
STROKOVNI REZ (slika spodaj levo)

Na začetku moramo poiskati zgornji (H) del, kjer iz debla raste veja in spodnji del (od E do B). Potem odrežemo krn pri F in G. Poiščemo točki A in B, kjer je stik med debлом in vejo ter previdno zarežemo v smeri A-B ali obratno. Če nismo prepričani, da je linija do B pravilna, si pomagamo s predstavo; pravi kot EAD je približno enako velik kot kot EAB.

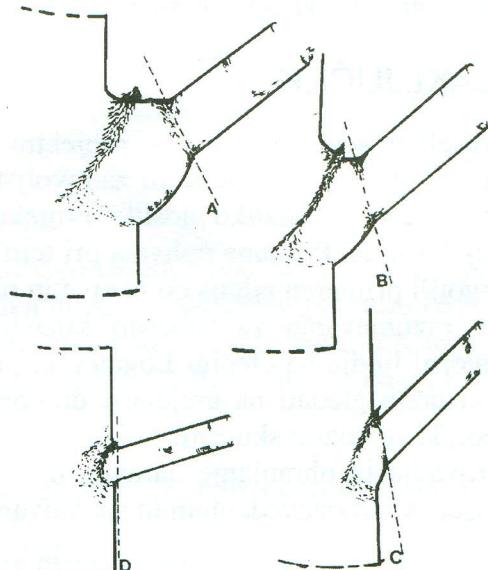
V točki D se prične izraščanje veje iz debla (H). Pod št. 1 je prikazan rez pravilno izvedenega rez, pod št. 2, 3 in 4 pa rez nepravilno, nestrokovno narejenega rez.

TEHNIKA REZANJA VEJ (slika spodaj desno)

Strokovni rez mora biti izveden na živi veji, biti mora čim bolj gladko odrezan. Ker je nemogoče podati za vse različne primere izrastkov vej univerzalno pravilo, prikazujejo slike A, B, C in D strokovne reze za več primerov.

Strokovni rez

Tehnika rezanja vej

Žal se na tem področju ne upošteva strokovno znanje in ta dela opravljajo ljudje, ki nimajo osnovnega znanja iz biologije. Ena od osnovnih napak je že pri obrezovanju vej ob deblu.

Predstavljam dve slik, ki nazorno prikazujeta pravilni rez ob deblu, z namenom osveščanja najširšega kroga ljubiteljev lepega in zdravega drevja.

5. NAPOTKI ZA DELO V DREVOREDU

Ali so Napoleonove lipe ogrožene? DA! S tem dejstvom se moramo spopasti vsi, ki nam drevored kaj pomeni, pa tudi odgovorni v občini. Saj je Logatec daleč naokoli znan ravno po lipovem drevoredu.

Ali smo naredili dovolj? NE!

Kaj moramo še napraviti?

1. Sprejeti spremembo odloka o razglasitvi drevoreda Napoleonovih lip za spomenik oblikovane narave, ki se pripravlja in se ni spremenil že od leta 1991.
2. Naročiti analizo tal pri Kmetijskem inštitutu oziroma pri Katedri za pedologijo na oddelku za agronomijo Univerze v Ljubljani.
3. Skladno z izsledki pedološke analize pognojiti vsa drevesa.
4. Nadomestno posaditi uničena in posušena drevesa.
5. Dvakrat letno odstraniti talno in stebelno obrast.
6. Obrezati krošnje mladih in starih lip.
7. Dvakrat letno pokositi travo.
8. Mlada drevesa zalivati v času poletne suše.
9. Preprečiti soljenje ceste z NaCl in le-to nadomestiti s KCl.
10. Namesto peskanja ceste z apnenim peskom je potrebno obvezno uporabljati dolomitni pesek.
11. Odstraniti smrekovo živo mejo, ki ovira rast mladih lip na zahodni strani drevoreda pri hiši ob Tržaški cesti.
12. Ponovno oštivilčiti vse lipe v drevoredu.
13. Urediti primerno odvodnjavanje atmosferske vode s cestišča.
14. Vsa dela naj bodo izvedena pod strokovnim vodstvom Regionalnega zavoda za varstvo naravne in kulturne dediščine, Ljubljana.
15. Delo naj opravi strokovno usposobljen izvajalec.

6. ZAKLJUČEK

Z veseljem sem sodeloval pri projektni nalogi Lipe v Logatcu, ki jo pripravljajo učenci in učitelji OŠ "8 talcev" Logatec. Z velikim zadovoljstvom sem spoznal, s kakšnim elanom in kritičnim odnosom gledata na problematiko nosilki projektne naloge prof. Anita Garafolj in dipl. biologinja Branka Kogoj-Jaksetič. Posebna pohvala pri tem projektu je, da sodelujejo učenci, ki bodo spoznali delo in si privzgojili primeren odnos do narave in naravne dediščine.

Več razumevanja za uspešno sanacijo in primerno vzdrževanje drevoreda bi morali pokazati odgovorni ljudje na Občini Logatec in pri Cestnem podjetju Ljubljana. Vsi občani Logatca bi morali bolj kritično gledati na urejenost drevoreda, saj bo le urejen v ponos domačinom in tudi v veselje ljudem, ki se vozijo skozenj.

Varovanje in ohranjanje naravne in kulturne dediščine nekega kraja so dejavnosti, ki so globoko povezane s samozavedanjem in spoštovanjem ter negovanjem lastne identitete ljudi, ki v njem živijo.

OBDELAVA IN UPORABNOST LIPOVEGA LESA

LOGAŠKI OBRTNIKI

zbrala: ga. Beti Lajnšček, prof.

Naša naloga in naš izviv sta bila, da ugotovimo, kje in kako se lipov les obdeluje in uporablja. Vedoželjnost nas je najprej pripeljala do knjig, kjer smo prebrali, da je lipovina že od nekdaj služila mnogim namenom. Cenjena je bila za rezbarjenje, kiparstvo, struženje, v kolarstvu, za glasbene inštrumente (orgle, klavirje, pihala), igrače, okvir za slike, risalne deske, lesno volno, vžigalice, svinčnike, risarsko orodje, za vezan les, furnir, cokle, za pridobivanje celuloze in oglja za risanje ter za izdelavo črnega smodnika. Ličje iz lubja so včasih uporabljali v urarstvu, za pletenje vreč, košar, obutve, rogoznic, za povezovanje v vrtnarstvu in vinogradništvu. Pri nas so iz ličja izdelovali tudi pastirske plašče - ličnike. Zanimivo je še to, da so včasih tu in tam uporabljali mleto oglje kot prašek za zobe.

S prebranimi sestavki iz literature nismo bili zadovoljni, zato smo se odločili, da v svoji okolici poiščemo ljudi, ki se tako ali drugače ukvarjajo z lesom. Želeli smo ugotoviti, ali lipovino danes še kje uporabljajo. Sestavili smo anketo in obiskali mizarje, rezbarje, strugarje... Vse smo anketirali.

ANKETNI VPRAŠALNIK

1. Ime anketiranca (če želite):
2. Kaj ste po poklicu in koliko let že delate z lesom ?
3. Iz katerega lesa izdelujete izdelke ?
4. Katera vrsta lesa se dandanes največ uporablja ?
5. Ali se je pri vašem delu kaj spremenilo od takrat, ko ste začeli do danes ?
6. Nas zanima predvsem lipov les, njegova obdelava in uporaba :
  - a) Za katere izdelke priporočate lipov les in zakaj ?
  - b) Ali ste kdaj obdelovali lipov les in kako se njegova obdelava loči od obdelave drugih vrst lesa ?
  - c) Kaj ste izdelovali ali pa še izdelujete iz njega ?
  - d) Kakšne so lastnosti lipovega lesa ?
  - e) Kakšna je cena tega lesa in kje se ga lahko kupi ?
  - f) Ali je povpraševanje po lipovini veliko ?
  - g) Ali so lipovino več uporabljali včasih ali danes ?
  - h) Katera vrsta lesa lahko nadomesti lipovino ?

7. ZANIMIVOSTI :

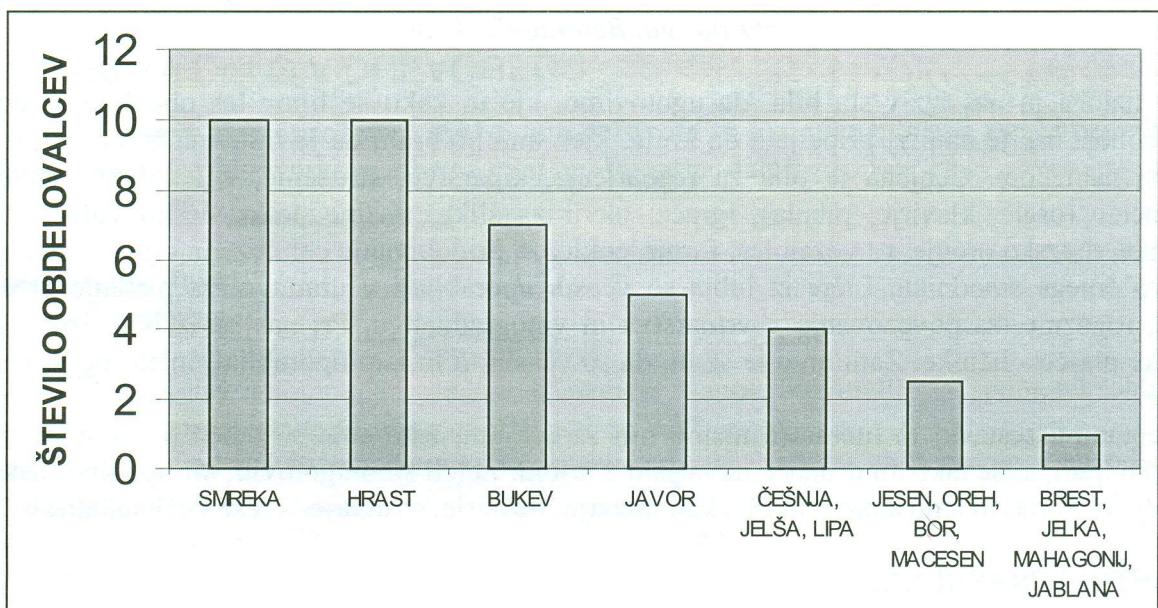
Končno smo zbrali vse zapiske, jih prebrali in ugotovili mnogo zanimivega. Med 12 anketiranci ni bilo nobene ženske. Večinoma so mizarji, dva sta lesna tehnika in eden diplomiran pravnik.

Od vrst lesa se največ uporablja smreka in hrast, sledi jima bukev, nato javor, jelša, lipa, najmanj se uporablja češnja, oreh, brest, jesen, bor, macesen, jelka, jablana... Lipovina spada med manj uporabljen les.

Pri obdelavi lesa se je od nekdaj do danes mnogo spremenilo. Z eno besedo bi lahko rekli posodobilo.

Mojstri so nam veliko povedali o lipovini. Izdelki, za katere priporočajo lipov les, so: ograje, vhodna vrata, panji, notranja oprema, savne, modeli za vlivanje kovin, obloge, gospodinjski pripomočki, rezbarski in struženi izdelki... Vse to pa zato, ker se ta les lahko obdeluje, žeblja in lepi, saj je zelo

homogen. Razlika med ranim lesom -tisti, ki zraste spomladi in kasnim lesom- tisti, ki zraste jeseni, je zelo majhna: malo cepljiv, mehak, srednje trden, žilav, se hitro in brez problemov suši, je lahek in prožen. Rezultate ankete prikazuje spodnji graf.

Ugotovili smo, da ima lipovina zelo veliko dobre lastnosti. Seveda pa tudi slabe niso izvzete.

Dandanes nekateri od anketiranih lipovino še vedno obdelujejo. Iz nje izdelujejo okvirje za slike, kuhinjske pripomočke, polharice, balkonske ograje, furnir, dvižna garažna vrata, stružene in rezbarske izdelke. Večina od njih pa lipovine sploh ne uporablja.

Lipov les se največ kupuje pri kmetih, cena pa je podobna ceni smrekovega lesa

$30.000 - 50.000$ SIT za m^3 . Večina vprašanih je odgovorila, da je povpraševanje po tem lesu majhno, da je od nekdaj usahnilo, ker se ne uporablja v velikih količinah. Nekdaj se je uporabljalo več.

Lipovina je ena sama, zato se je popolnoma ne da nadomestiti. Noben les nima enakih kvalitet in lastnosti kot ona. Delno pa jo lahko nadomestijo javor, breza, jelša, smreka, topol,..

Izdelki rezbarja Zorana Mraka
Foto: Beti Lajnček

Izvedeli smo veliko zanimivega:

- pri lipi letnice niso vidne,
- včasih so delali križe za na stene iz lipovine,
- je slovensko narodno drevo,
- lipov les je najlažji od vseh evropskih lesov,
- lipovo oglje uporabljajo slikarji,
- včasih so uporabljali zmleto lipovo oglje za čiščenje zob,
- v Čepovanu na Primorskem imajo skoraj vse hiše strehe pokrite z lipovim lesom.

Obiskali smo tudi gospoda Zorana Mraka, ki je upokojeni diplomirani pravnik, a se z rezbarjenjem ukvarja že več kot 20 let. Vsak dan dela 8 do 10 ur. Da pa mu pri delu ni dolgčas, posluša kasete in se uči tujih jezikov. Ob pogledu na vse njegove izdelke smo kar onemeli, besede in vprašanja so nam kar zastala v grlu. Nismo vedeli, kam naj se obrnemo, kaj naj najprej pogledamo, toliko prekrasnih kipcev in stenskih rezbarij smo videli. Izvedeli smo, kako njegovo delo poteka in skozi katere postopke gre lipovina. Ko gozdarji lipo posekajo, jo razžagajo in nato gospod Zoran suši kose v svoji drvarnici. Ko je les dovolj suh, ga razreže na kose. Pred rezbarjenjem na les nariše skico. Nato z noži, dleti in drugim orodjem oblikuje. Za en kipec porabi tudi do en mesec časa. Ko je izdelek gotov, ga zaščiti, premaže z zaščitnimi sredstvi. Tak izdelek proda ali pa ga postavi na domače police.

Vaja dela mojstra. Poskusite tudi vi.

Gospod Zoran Mrak v svoji delavnici

Foto: Beti Lajnšček

TEHNIČNI POUK

ga. Jolanda Vesel

V projekt smo se vključili tudi pri pouku tehnične vzgoje. Sodelovali so učenci 5., 6. in 8. razreda. Učenci 5. razreda so izdelovali papir iz odpadnega časopisnega papirja, ki so mu primešali neprecejen čaj iz drobno narezanega lipovega cvetja. Šestošolci so iz poliestrske smole vlivali obeske. V smolo so vložili posušene lipove liste, cvetove in semena. Z učenci 8. razreda pa smo izdelali številke za oštevilčenje lip v Napoleonovem drevoredu. Kako je delo potekalo, pa v nadaljevanju.

5. razred

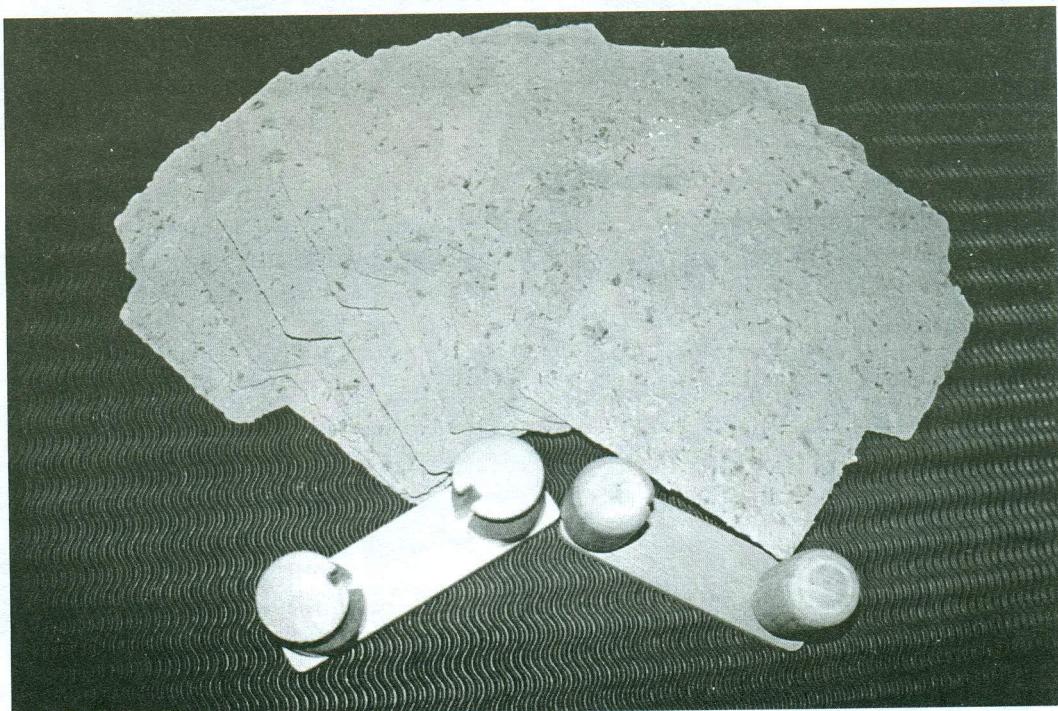
Učna tema: PAPIR

Ročna izdelava papirja iz odpadnega časopisa s primešanimi koščki lipovih cvetov.

Oblikovanje kuverte in pisemskega papirja

Uporabimo ročno izdelan list papirja, ki ga položimo z gladko stranjo navzdol na delovno površino. Nanj položimo krov za kuverto. Ob krovu, s pomočjo pletilke, izdelamo žleb. Nato prepognemo vse štiri zavihe čez krov in krov odstranimo. Kuverto ponovno odpremo, da lahko nanesemo lepilo. Kuverto znova sestavimo in pritisnemo po zlepiljenih površinah.

Pisemski papir izdelamo iz drugega lista, ki ga položimo na delovno površino z gladko stranjo navzdol. Nanj položimo krov za pisemski papir. Ob treh robovih napravimo žleb in zavihe prepognemo. Odstranimo krov in zavihe previdno odtrgamo.

Kuverte iz časopisa s primešano lipovino

Foto: Beti Lajnšček

6. razred

Učna tema: UMETNE MASE

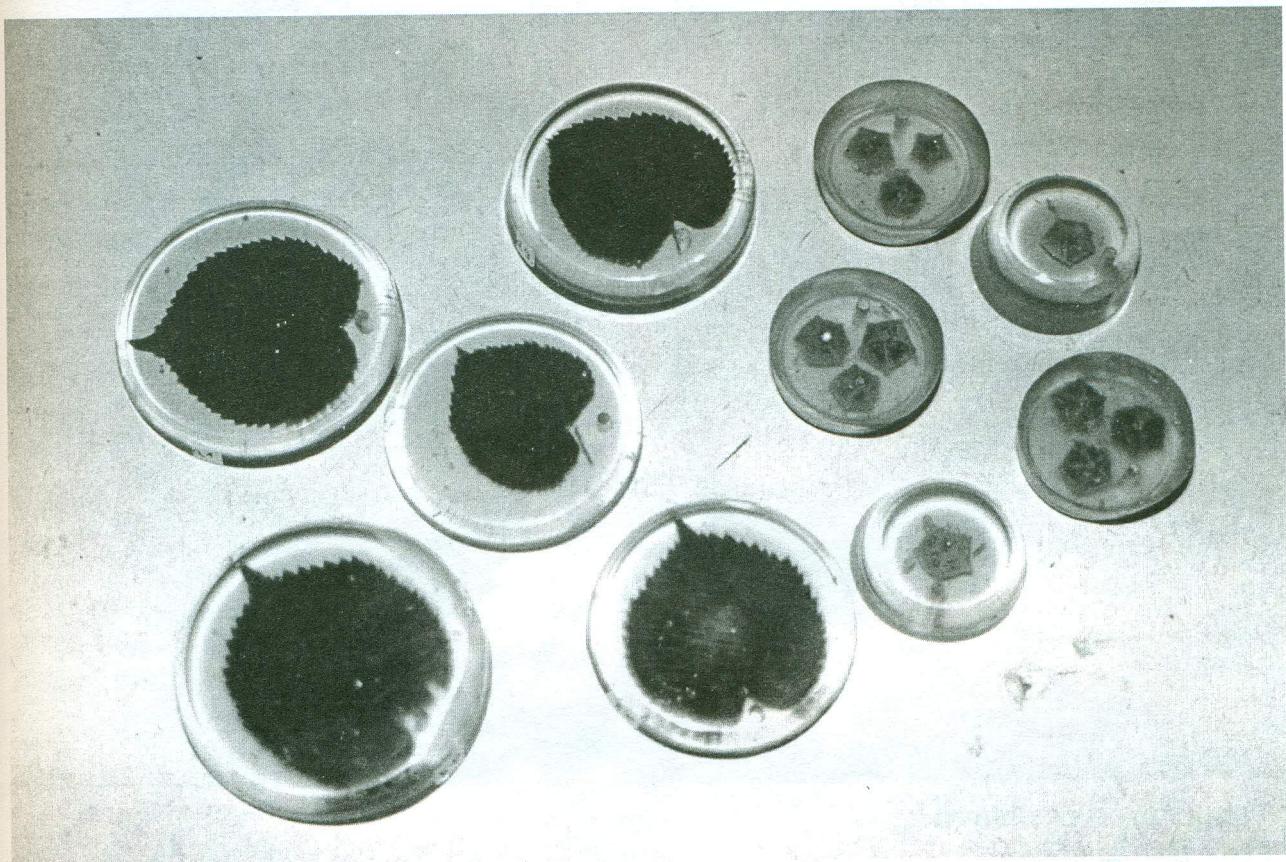
Izdelava obeska iz poliestrske mase

Priprava vlaganca in vlivanje poliestrske mase

Nabrali smo liste, cvetove in plodove lipe ter jih posušili. Namestili smo jih v posodice za vlivanje in zalili s poliestrsko maso v dveh plasteh. Izdelek smo posušili.

Mehanska obdelava obeska

V obesek najprej z vrtalnikom izvrtamo luknjo. Zatem ga ročno ali strojno zbrusimo v osnovno obliko. Po brušenju postane površina belkasta, zato vlaganec ni viden. Sledi ročno brušenje s krožnimi gibi na vodoravnem papirju številka 180 in 400. Brusimo toliko časa, da zgladimo vse raze. Prosojnost smole in popolnoma gladko površino dosežemo šele s polirno pasto za avtomobilske lake. Malo polirne paste damo na filc ali klobučevino in obesek spoliramo s krožnimi gibi.

Obeski iz poliestrske mase

Foto: Beti Lajnšček

8. razred

Učna tema: DELOVNI PROCES

Izdelava tablic s številkami za lipov drevored

Tablice nam je nažagal g. Mihevc iz ustrezno debelih lipovih vej. Naša naloga je, da na tablice "vžgemo" številke in za stare lipe tudi znak naravne dediščine.

V deščice najprej zvrtamo na sredini zgoraj in spodaj dve manjši luknji. Služili bosta za pritrditev številk na lipe. Sledi brušenje zgornje in spodnje ploskve, dokler ne postaneta gladki. Za brušenje uporabimo kolutni ali tračni brusilnik in brusni papir številka 100. Na eni strani napišemo številke, kjer je potrebno, tudi znak za naravno dediščino. Oboje s pomočjo naprave za vžiganje v les natančno in lepo izžgemo. Delamo previdno, da se ne bi opekli. Odstranimo brusino. Tablico na koncu še premažemo z ladijskim lakom v treh nanosih, da jo zaščitimo.

Izdelati moramo 287 številk. Zato so si osmošolci delo razdelili. 8. b izdeluje številke od 1 do 47, 8.a od 48 do 94 in 8.c preostanek.

Tablici pred obdelavo

Foto: Beti Lajnšček

LIPA V SLOVENSKI KULTURNI DEDIŠČINI

zbrala: ga. Viktorija Mrzelj, prof.

SIMBOL SLOVENCEV

DREVO ŽIVLJENJA   DREVO DUHOVNOSTI

LIPA

NA POLJU   NA VASI

PLES POD LIPO

LIPA NA VASI

Pri Slovencih je bila lipa središče državnega življenja. Pod lipo je bilo kot nekakšno sodišče in sodnik je bil župan s svojo dvanajstijo (12 mož). V srednjem veku ni bilo vasi, mesta, cerkve in gradu brez lipe, saj je bila lipa Slovencem "sveto drevo". Lipa je bila deležna spoštovanja tudi pri meščanih in plemičih, ne samo pri kmetih. Sodbe in obsodbe so se vrstile "pod stoletnimi lipami". Zbori in pravde pod lipo so bili tudi del starega državnega prava v Karantaniji, a se na Koroškem omenjajo v 13. stoletju. Lipa je bila v tistem času kot neko sodno drevo. Mize, ki so jih uporabljali sodni zbori pod lipo, so se ohranile do danes.

Barbara Urbančič, 8.a

LIPA NA POLJU

Zunaj vasi se po slovenskih deželah nahajajo lipe po različnih krajih, ob starih gradovih, ob vodnjakih in še posebno ob cerkvah.

Med najbolj značilne lipe v svojstvu življenjskega drevesa sodi gotovo turška lipa, zasadena ob zmagi nad Turki. Turška lipa se nam je ohranila npr. na Planini pri Sevnici.

Lipa se v ljudskih pesmih pogosto omenja kot simbolično življenjsko drevo, podana ali pa samo zamišljena v posameznih prizorih kot "**lipa na polju**".

Lipa kaže k nebu, ki daje sonce in dež in polju na ta način rodovitnost. Lipa kaže, da je vse odvisno od božje volje in živo spominja na molitev kmečkega človeka: "Daj nam naš vsakdanji kruh!" Torej dobro žetev. Prizore z lipo na polju dopolnjuje v pesmih pogosto tudi cesta. Mimo lipe vodi čez polje "**cesta, cesta vglajena.**"

Ob Mariji se v mističnih prispodobah znova pojavlja lipa, kot simbol povezanosti med nebom in zemljo, kakor je Marija simbolična vez med božjim in človeškim. Marija kot mati človeškega rodu je v mnogih pesmih prikazana, kako gre z Detetom na božjo pot in tedaj "**Marija počiva pod lipo na polju**" (K. Štrekelj, Slovenske narodne pesmi).

Jerneja Župančič, 8.a

PLES POD LIPO

V starih časih, ko družine še niso imele denarja za TV in podobno, so se mladi zabavali na različne načine. Eden od tega je tudi ples pod lipo. Človek je hotel s plesom izraziti tisto, česar ne more z besedami. Slovenski ples pod lipo je izraz veselja in sproščenosti za vso vas. V nedeljo so se plesa lahko udeležili fantje, ki so dopolnili 16. leto starosti in "frej dične" stare 18 let. Fantje so pod lipo osvajali dekleta in se veselili. Nekateri so bili tudi nesrečni zaradi neuslušene ljubezni.

Andrej Žagar, 8.a

LIPA-DREVO ŽIVLJENJA

1.Zakaj je lipa postala v srednje-evropskih deželah drevo življenja?

Ljudje so že od nekdaj verovali v zle duhove. Verjeli so, da povzročajo njihove bolezni. Da so lahko ozdraveli, so jih morali izgnati.

Izganjanje duhov je prešlo tudi v krščanstvo. Po krščanskem pojmovanju je bolezen posledica greha oz. kazen zanj. Trpljenje pomeni pokoro, ozdravitev pa odrešitev.

Zdravilne rastline so imele zato za ljudi skrivnostno moč in so predstavljale nekaj božjega. O tem pričajo tudi njihova imena. (božje drevce, božji les).

Izmed vseh dreves, ki uspevajo v srednji Evropi, nobeno ni tako zdravilno, cvetoče in dišeče, hkrati pa tako staro in mogočno, kot lipa. S svojimi vejami in vrhom, segajočim v nebo, predstavlja povezavo zemlje z nadzemeljskim-božjim, z nebesi oz. prebivališčem Boga. S svojo starostjo pa simbolizira čas in hkrati tudi večnost. Poleg tega je tudi zdravilna.

Lipa v Evropi že od nekdaj predstavlja drevo življenja. S pokristjanjenjem pa je postala tudi krščanski simbol, vesoljno kot tudi zemeljsko drevo življenja. Njena simbolika se nam kaže tudi na oblačilu cesarja Henrika II. Svetega. Vzorec upodablja lipovo mladiko s koreninami, oziroma rodovnik iz katerega izhaja tudi Jezus. Krokar simbolizira grešnike in tiste, ki so zunaj Cerkve.

Iz tega izhaja, da vzorec na cesarjevem oblačilu ponazarja božje poslanstvo cesarjeve oblasti.

Na srednjeveških vezeninah in tkaninah, pa tudi na kamnih se večinoma pojavljajo lipine vejice in listi. Za karantansko območje je značilen klobuk z lipovimi listi, ki visijo čez krajce.

Tak klobuk je upodobljen na pečatu Henrika, sina in naslednika Majnarda Goriško-Tirolskega, vojvode Koroške in v dragotini grba Konrada Auffensteina, maršala Koroške.

Perjanica z lipovimi listi pa se nahaja tudi v grbu Hartnida III. Wildona, maršala Štajerske. Tudi skozi ves srednji vek predstavlja lipa zdravje in življenje.

Izmed piscev jo omenja že Konrad von Megenberg, ko pravi, da čebelam nudi dober med.

Njene številne zdravilne lastnosti pa so opisovali različni pisci: Hieronymus Bock,

Johannes J. Becher in drugi.

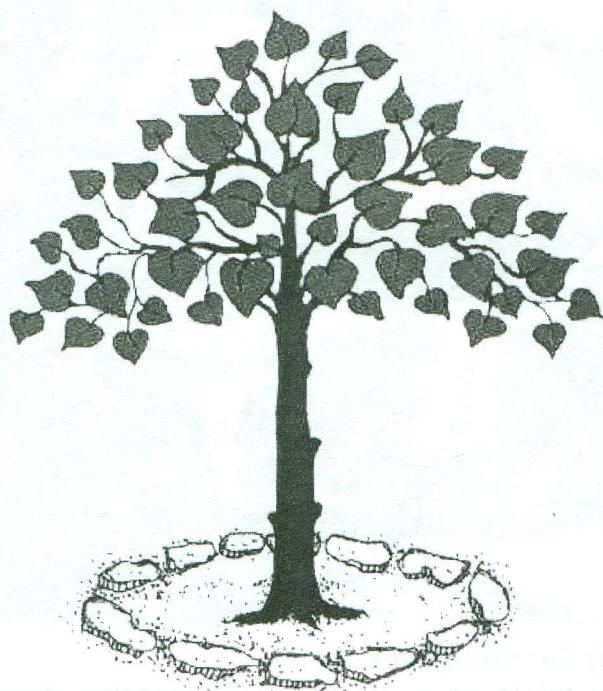
Zala Turk, 8.c

2.Slovenci in lipa

Kot drevo življenja se lipa pojavlja v Srednji Evropi na območjih, kjer so še pred Rimljani in Kelti živelji Veneti ali Vendi. Njihovo območje naselitve je obsegalo gornji Jadran, Alpe ter bližnje predele. Geografska imena, imena postojank in naselij so bila poimenovana po ljudstvu, ki je to območje naseljevalo in so se ohranila tudi v kasnejših obdobjih.

Zgodovinarji menijo, da so Kelti in Rimljani zasedli to območje, vendar samo utrjena gradišča in mesta, ohranilo pa se je dokaj svobodno kmečko prebivalstvo na deželi. Kmetje so plačevali dajatve, vendar pa so kljub temu ohranili precej svobode. Obdelovali so polja in pasli drobnico. Ohranili so svojo kulturo, jezik in verovanje, s tem pa tudi lipo kot drevo življenja.

Nina Rupnik, 8.c

Lipa - simbol slovenstva

Vir: Šavli Jože: Slovenska znamenja. -Bilje: Založba Humar, 1994

Slika prikazuje pristno ljudsko veselico.
Plesalci plešejo visoki rej, ki so ga v prejšnjem stoletju plesali okoli lipe.
Godci pa so sedeli med njenimi vejami - drevo glasbe.
Avtor te podobe je Christian Holzinger. Naslikal jo je leta 1847 (olje).

Vir: Šavli Jože: Slovenska znamenja. - Bilje: Založba Humar, 1994

"LIPA" V SLOVARJU SLOVENSKEGA KNJIŽNEGA JEZIKA

zbrala: ga. Irena Lipovec

Tudi v **Slovarju slovenskega knjižnega jezika** je **LIPA** - oziroma izpeljanke iz te besede - omenjena kar nekajkrat, in to pod različnimi gesli. Za to priložnost smo izbrali naslednje primere:

- **lipa** -e ž (i)
košato drevo z mehkim lesom, srčastimi listi in dišečimi cveti: lipa cvete; sedeti pod lipo;
stara lipa; lipa sredi vasi / pog. rezljati konjičke iz mehke lipe lipovega lesa // pog. lipovo
cvetje: nabirati lipo,
v zvezi sobna lipa lesnata sobna rastlina z velikimi mehkimi srčastimi listi
- **lipa** -ta m (i) ekspr.
omejen, neumen moški: ta lipa zamudi vsako priložnost
- **lipec** -pca m (i) nar.
lipi podobno drevo z nekoliko manjšimi listi; lipovec: Vse bom posekal, kar mi bo prišlo
pod sekiro, bodi si lipa ali pa lipec (F. Levstik)
- **lipica** -e ž (i) nav. ekspr.
manjšalnica od lipa: ležati pod zeleno lipico,
bot. gozdna rastlina z rdeče-rumenimi cveti v grozdih,
vimček
- **lipov** -a -o prid. (i) nanašajoč se na lipo:
kipec iz lipovega lesa; lipovo cvetje / lipov čaj,
med / izrezljati lipovo igračko
drži se kot lipov bog je neroden, molčeč
- **lipovec** -vca m (i)
lipi podobno drevo z nekoliko manjšimi listi: lipa in lipovec
pog. lipov čaj: vroč lipovec // nar. lipovo cvetje: nabirati lipovec
čeb. lipov med
- **lipovina**-e ž (i; i)
lipov les: rezljati igračo iz lipovine; mehka lipovina // lipovo cvetje
- **lipovje** -a s (i)
nasad, skupina lip

Vir: Slovar slovenskega knjižnega jezika. - Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1994

LIPA V SLOVENSKI PESMI

zbrala: ga. Marinka Istenič z učenci

LIPA

Miroslav Vilhar

Davorin Jenko

1835 – 1914

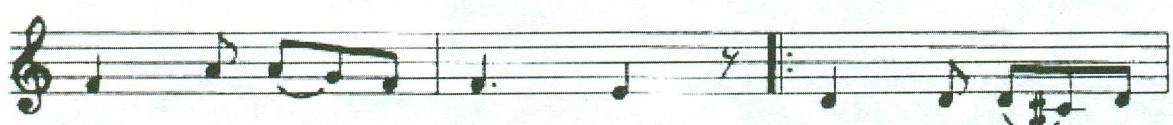
MIRNO

Li – pa ze – le – ne – la je tam vdi – še – čem
Pti – či – ce je mi – lje-na v sen – či – co va –

ga – ju, s cve – tjem me po – si – pa-la,
bi – la, ka – dar le – žal sem pod njo,

d'jal sem da sem v ra – ju. Ve – je ra – zte –
me je o – hla – di – la. Zdaj pa že je

za – va – la k ne – bu je vi – so – ko,
re – vi – ca sko – raj o – ve – ne – la,

me – ni pa je do sr – ca se – ga – la glo – bo – ko.
cve – tje, li – stje lju – blije – no zi – ma je od – vze – la.

LIPA

Franz Schubert
1797 – 1828

ZMERNO

Za lo - gom sta-ra li - pa sto -
Za dav - ni-mi spo - mi - ni mla -

le - tja že cve - ti. Z vo - Za
do - stne grem po - ti

nja - vo svet ob - si - pa, ga
lo - gom v me-se - či - ni, glej.

s sen - ca - mi hla - di. O - A
li - pa še sto - ji!

tro - ške pr - ve sa - nje sem še -
v kro - šnji raz - vi hra - ni

ple - tel si pod njo, zve - pod
pe - če mi v ve - čer;

sto - ve - rje sem va - nje ... a
ma - no tu po - sta - ni in

kje - je zdaj že to, oj.
vr - nem ti tvoj mir, oj.

kje - je zdaj že to!
vr - nem ti tvoj mir.

Stoji, stoji tam lipica

Stoji, stoji tam li-pi-ca, pod li-po hla-dna senči-ca,
pa v senci miza kamnata, na štiri ogle rezana.

Stoji, stoji tam lipica,
pod lipo hladna senčica,
pa v senci miza kamnata,
na štiri ogle rezana.

Je priletela ptičica,
oj, drobna ptica pisana,
se vsedla je na lipico,
zapela lepo pesmico.

50. Stoji, stoji mi lipica

(Sinji vrh, Bkr.)

1. Stoji, stoji mi li-pi-ca, li-pi-ca ze-le-na,
di-di majka dra-la-la,

2.
Oj lipica zelena
nobenga pera nema.

4.
Na njih sedijo mojkre tri,
nobena riti nima.

6.
Take švanke imajo,
kot so koroške štange.

3.
Pod njo stojijo stoli tri,
nobeden noge nema.

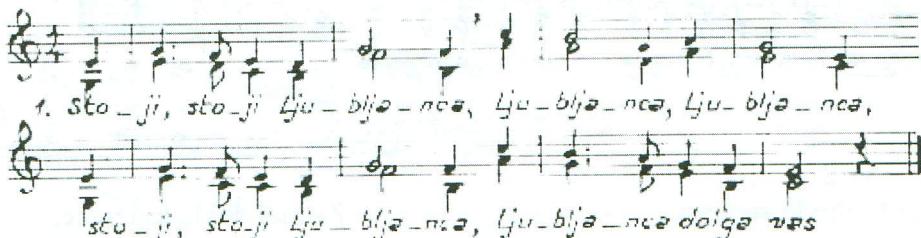
5.
Take janke šivajo,
kot so koroške vreče.

7.
Take cvirne imajo,
kot so koroške špage.

131. Stoji, stoji Ljubljanca

(Podveža p. Lučah, Štaj.)

Giusto = 96

1.

Stoji, stoji Ljubljanca
Ljubljanca, Ljubljanca
stoji, stoji Ljubljanca
Ljubljanca dolga vas.

2.

Tam, oj na sred Ljubljance,
Ljubljance, Ljubljance,
tam, oj na sred Ljubljance.

3.

Tam, oj pod tisto lipko,
oj lipko, oj lipko,
tam oj pod tisto lipko
je miza kamnata

4.

Okoli tiste mize,
oj mize, oj mize,
okoli tiste mize
je stolčkov dvanajst.

5.

Na njih sedijo fantje,
oj fantje, oj fantje,
na njih sedijo fantje,
fantje Ljubljancani.

6.

Pa so se pomenovali,
-menvali, -menvali,
pa so se pomervali,
kam drev v vas pojdejo.

7.

Pa najtemnejši pravi,
oj pravi, oj pravi,
pa najtemnejši pravi:
Jaz pojdem h Urški v vas.

8.

Urška za lipko stala,
oj stala, oj stala,
Urška za lipko je stala,
vse to je slišala.

9.

Urška je hitro stekla,
oj stekla, oj stekla,
Urška je hitro stekla
v to karmo velbano.

10.

Ta Anžek pride klicat,
oj klicat, oj klicat,
ta Anžek pride klicat:
Oj Urška, odpri mi!

11.

Urška odpri mi vrata,
oj vrata, oj vrata,
Urška, odpri mi vrata
nocoj to zadnjokrad!

12.

Je trdu zaklenila,
-klenila, -klenila,
je trdu zaklenila,
še trsi zarigla.

134. Snočkaj so se fantje stepli

(Breznica, Gor.)

Giusto $\text{♩} = 196$

1. Snočkaj so se fantje stepli pod ze - le - no li - pi - co,
ti draj la li - la ion, ti draj la li - la ion, pod ze - le - no li - pi - co.

2.

Naj se fantje le stepejo,
sam da mojga zraven ni.

3.

Komaj dekle to izreče,
že na okno potrkla.

4.

Saj sem ti že dostkrat rekla,
da ne smeš ponoč na vas.

5.

Prvo ranco obvezuje,
fantič pada v nezavest.

6.

Drugo ranco obvezuje,
fantič mrtev obleži.

Mrzel veter tebe žene

Mr - zel ve - rei ie - be - že - ne dru - bna pti - či - ca od nas. ki znad
li - pi - ce ze - le - ne si mi pe - la kra - tek ras. Vsa - ko
ju - stro. pri - ēka mor - ja, ago - daj si pre - pe - va - la Vsa - ko
noč je ne - sem iro - ja slad - ko me za - zi - ba - la. Vsa - ko - la

2.

Vsako jutro, ptička moja,
zgodaj si prepevala,
vsako noč je pesem tvoja,
sladko me zazibala

3.

Kadar koli si zletela
v svoje malo gnezdece,
vsakokrat si mi zapela
milo pesem v srčece.

4.

Zdaj boš zapustila mene,
oj, kak me srce boli!
Mrzel veter tebe žene,
pojdi, ker te veseli.

Tam gori za našo vasjo

The musical score for "Tam gori za našo vasjo" is presented in four staves. The first two staves are in G major, while the third and fourth staves are in D major. The lyrics are written in a mix of capital and lowercase letters, with some words like "ne" and "le" appearing in both forms. The music includes various note values and rests, with some notes having stems pointing up and others down.

1. *Tam gori za našo vasjo, tri lipe zelene cveto, in sonce rumeno se smeje v zelene lipice tri.*

2. *Il pe ze le ne cve to, ne le ne cve to in*

3. *son ce ru me no se smo jo, vze le ne te li pl oe*

4. *tri in le ne te li pl eo tefl.*

2.

Tam gori za našo vasjo,
tri lipe zelene cveto,
in sonce rumeno se smeje
v zelene lipice tri.

3.

Tam gori za našo vasjo
v treh lipah tri ptičke pojo.
A kaj pa pojo mi tri ptičke
v treh lipcah tam za vasjo?

4.

Tam gori za našo vasjo
pojo mi tri ptičke tako:
"Oj, ljubica tvoja, ti fantič,
ne ljubi, ne ljubi te več!"

5.

Tam gori za našo vasjo
tri lažejo ptičke grdo.
Ne boste lagale, ve ptičke,
v zelenih mi lipicah treh!

6.

Tam gori za našo vasjo
mi počila puškica bo,
in žalostno bodo tri ptičke
zajokale v lipicah treh.

POD LIPCO...

(napisal in uglasbil Janez Bitenc
mashikala Jelka Reichman)

1) POD LIPCO JE SE - DE - LA E-NA DE-KLI - CA, PR -
TI - ČEK JE ŠI - VA - LA IN PRE - PE - VA - LA: OJ, PTI - ČEK, PTI - ČEK,
PTI - ČEK MOJ, VE - SE - LI SE Z ME - NOJ, Z MENOJ, OJ, - NOJ!

2.

Pod lipco je sedela
Druga deklica,
Je srajčico šivala
In prepevala:
Oj, mucek,mucek, mucek moj,
Veseli se z menoj!

3.

Pod lipco je sedela
Tretja deklica,
Je kapico šivala
In prepevala:
Oj, zajček, zajček, zajček moj,
Veseli se z menoj!

4.

Pod lipco so sedele
Tri pridne deklice,
Šivale so, šivale
In prepevale:
Oj, sonce, sonce, sončece
Veseli z nami se!

Kazen

(Rudolf Maister)

Emil Adamič

U narodnem tonu

1., 2., 3. Tam go-ri za na-šo va-sjo,

mf

1. ze - le - ne cve - to
2. tri ti - čke po - jo
3. mi po - či - la bo

p *mf* *p*

1. ze - le - ne cve - to
2. tri ti - čke po - jo
3. mi po - či - la bo

1. y ze - le - ne te
2. y treh li - pi - cah
3. za - jo - ka - le

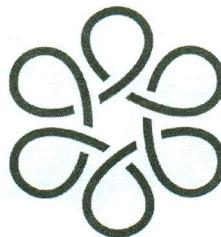
mf *p* *ritenuto*

Tri lipe zelene cveto ...

Foto: Branka Kogoj - Jaksetič

LIPA - DEL NARAVNE DEDIŠČINE V OBČINI LOGATEC

1. POPIS NARAVNE DEDIŠČINE: DREVORED NAPOLEONOVE LIPE, LIPE - OSAMELCI V LOGATCU

1. **DREVORED LIP** (drevored Napoleonove lipe) v **Logatcu ob cesti proti Vrhniku**. Na V strani raste 48 dreves, na Z strani pa 57 dreves. Potreben obnovitve.11 dreves so posekali zaradi razširitve cestnega križišča.
2. **LIPE ob VODNJAKU pod cerkvijo sv. Jožefa na Čevici**
3. **LIPA pri hiši VODOVODNA CESTA 16** - 25m visoko drevo,obseg 306 cm. Raste na mestu, ki dominira v pokrajini.
4. **LIPA ob glavni cesti pri hiši TRŽAŠKA CESTA 52** - visoka okrog 20m,obseg 288 cm. Je dominanten objekt ob cesti.
5. **SKUPINA LIPOVIH DREVES ob TRŽAŠKI CESTI v bližini grajskega kompleksa v Gor.Logatcu**. Rastejo v obliki enostranskega drevoreda, ki je pomemben kot ponovitev velikega drevoreda /objekt št.1/
6. **LIPA ob TRŽAŠKI CESTI v Gor.Logatcu nasproti vhoda v grajski kompleks**. Drevo na križišču, pomembna povezava z vsakdanjim življenjem.
7. **LIPA ob CERKVI na TABORU v Gornjem Logatcu** - 15m visoka, obseg 320cm. Drevo je rastoča dominanta ob sakralnem spomeniku.
8. **TRI LIPI pri CERKVI Sv. Janeza v Gorenji vasi**. Lega ob sakralnem spomeniku na vzpetini.
9. **DVE LIPI na vzpetini SZ od Gorenje vasi v sklopu zaselka GRAD**
10. **LIPA prav tam v nekaj nižji legi**. Drevesa se bodo razvijala in rasla.
11. **DVE LIPI ob KAPELICI na CANKARJEVI CESTI v Dolnjem Logatcu**. Pomembna objekta v sklopu sakralnega objekta.

12. **DVE LIPI** in bukev pri CERKVI v Dolnjem Logatcu. Drevesa zapolnjujejo prostor okrog cerkve. Namembnost je estetsko-kulturna, sicer bi bil prostor precej prazen.
13. **LIPA** pri hiši NOTRANJSKA c. 23. Je naravni spomenik s krajinsko vrednostjo
14. **DVE LIPI** kot osamljeno rastoči drevesi na BROJSKEM polju. Razdalja med njima je cca 245m. S svojo lego popestrujeta sicer enolično krajinsko sliko polja. Drevesi imata tudi etnološko namembnost, ker predstavljata nujen del življenjskega prostora za nekatere živali.
15. **LIPA** s sakralnim znamenjem pri spodnji postaji vlečnice na grič SEKIRICA. Ima krajinsko-estetsko vrednost.
16. **DVE LIPI** pri hiši NOTRANJSKA c. 4 v Dolnjem Logatcu. Estetska namembnost v okolju goste pozidave.
17. **LIPA** pri sakralnem znamenju ob hiši BROD 13. Namembnost je estetsko-kulturna.
18. **TRI LIPE** pri mlinu ob LOGAŠČICI na vstopnem delu kanjonske tesni potoka. Krajinsko-estetska namembnost.
19. **DVE LIPI** ob stavbah na STARI c.4 in 52 Rasteta v okviru sklenjene zazidave Dolnjega Logatca, oziroma njegovega vhodnega dela.

Vir: Regionalni zavod za spomeniško varstvo Ljubljana, maj 1982

Lipa pred cerkvijo sv Nikolaja nekoč in danes, v ozadju stara De Glerieva hiša, ki so jo podrli I. 1968

Fotografija je last družine De Gleria

Foto: Marko Frelih

2. PRIMERJAVA POPISOV LIP OSAMELCEV IZ LETA 1982 in LETA 1999 V DOLENJEM LOGATCU

TABELA 1

LOKACIJA	ŠTEVILLO DREVES		OPOMBE
	1982	1999	
VODNJAK NA ČEVICI – TOLAZZIJEVA ŠTIRNA	3	0	2 mladi
VODOVODNA CESTA 16	1	1	1 mlajša
KAPELICA ŽRTVAM 1. SV VOJNE	2	2	
TRG SV. NIKOLAJA	2	1	
NOTRANSKA CESTA 23	1	1	
BROJSKO POLJE	2	2	1 mlajša
SPODNJA POSTAJA SEKIRICE	1	1	
NOTRANSKA CESTA 4	2	2	
BROD 13 – PLEČNIKOVA KAPELICA	1	1	
STARI MLIN OB LOGAŠČICI – FURLANOV MLIN	3	3	
STARCA CESTA 4	1	1	
STARCA CESTA 52	1	1	

3. ODLOKI IN SPREMEMBE ODLOKOV O RAZGLASITVI NARAVNE DEDIŠČINE V OBČINI LOGATEC

- **leto 1985** – Uradni list SRS 28/85
- DREVORED NAPOLEONOVE LIPE – spomenik oblikovane narave

- **leto 1987** – Uradni list SRS 40/87
- DREVORED NAPOLEONOVE LIPE – sprememba odloka o razglasitvi drevoreda za spomenik oblikovane narave

- **leto 1990** – Uradni list RS 3/90
- LIPA PRI KAMNOLOMU – dendrološki naravni spomenik

- **leto 1993** – Uradni list RS 36/93
- LIPA NA ČEVICI – dendrološki spomenik
- LIPA V DOLENJEM LOGATCU – lastnik Škof Marija, Stara c. 52
- LIPA POD SEKIRICO – lastnik Mihelčič Ana – Marija, Jačka 40a
- LIPA NA BROJSKEM POLJU – lastnik Mihevc Jakob, Notranjska c. 13
- LIPA NA MARTINJ HRIBU – lastnik Jeršin Marija, Vrtnarska pot 4

KULTURNI IN NARAVOSLOVNI DNEVI

Najdebelejša lipa v Logatcu stoji pri cestni bazi

Foto: Anita Garafolj

1. – 8. RAZRED OŠ "8 TALCEV" LOGATEC

LIPE V LOGATCU

KULTURNI DAN 1. RAZRED - NARAVNA DEDIŠČINA V LOGATCU

ga. Marija Urbas

POTEK DELA

Učenci se seznanijo s pojmom naravna dediščina in oblikovana narava. Zvedo, kaj predstavlja naravno dediščino v Logatcu. Učenci si z razredničarko ogledajo objekte, ki predstavljajo naravno dediščino v Logatcu (glej prilogo).

Skupine učencev poročajo o svojih ugotovitvah po predhodnem opazovanju (glej naloge).

Ob ogledu parka pri spomeniku NOB učenci naberejo delce rastlin in predmetov, s katerimi bodo v razredu naredili OSEBNO IZKAZNICO parka.

Po ogledu, v razredu učenci z razredničarko zapišejo bistvene podatke o opazovanih objektih in njihovem varovanju.

Pri uri SLOVENSKEGA JEZIKA učenci pišejo spis na temo naravoslovnega dne npr;
Jaz sem drevo v parku ...

Pri LIKOVNI VZGOJI učenci opazujejo park in ga narišejo s svinčnikom.

Izsledki in izdelki naravoslovnega dneva so namenjeni projektu LIPE.

ZAPIS V ZVEZEK

KULTURNI DAN NARAVNA DEDIŠČINA V LOGATCU 12.5.1999

Naštejmo naravno dediščino našega kraja, ki smo si jo ogledali.

Na teh objektih je prepovedano:

- spreminjati zasnovno (obliko) parkov,
- uničevati ali poškodovati drevje ali grmovje, graditi stavbe,
- onesnaževati tla in zrak ter odlagati odpadke.

Na teh objektih je dovoljeno po soglasju naravovarstvene službe:

- zdraviti drevesa,
- saditi mlada drevesa,
- urediti počivališča – postaviti klopice.

KULTURNI DAN 2. RAZRED - LIPA - LIPOVEC

ga. Mojca Tomazin

Kulturni dan je potekal dinamično in je bil vsebinsko bogat. Že v razredu so učenci poiskali v literaturi podatke o lipah in prebrali značilnosti lipe in lipovca. V naravi pa smo drevesa primerjali med seboj in na podlagi oblike, barve in velikosti listov razlikovali med lipo in lipovcem. Preštevali smo število cvetov v socvetju, delali odtise debla – lubja in risali lipe po opazovanju. Po vrnitvi v razred smo naša opazovanja uredili in zapisali.

Učenci so se lepo dopolnjevali in pokazali izredno zanimanje za našo naravno dediščino.

KULTURNI DAN 3. RAZRED - LIPE V LOGATCU

ga. Vera Nagode, prof.

TEMA:	PROJEKT LIPE
PODTEMA:	LIPE V LOGATCU
SKUPNI CILJI:	Učenci razvijajo pozitiven odnos do naravne dediščine. S svojim delom in sodelovanjem prispevajo k ohranitvi le-te. Občane ozaveščajo o lepotah kraja.
CILJI ZA 3. RAZRED:	spoznajo razliko med lipo in lipovcem, vnesejo položaj lipovega drevoreda, posameznih lip in parkovnih površin v karto, literarno in oblikovno upodobijo lipe. lipov drevored, lipe osamelci in učilnica, skica lipovega drevoreda, ki jo je izdelal 4. razred, karta, šablone, flomastri, likovni material.
KRAJ DOGAJANJA:	Učenci 3. razreda in razredničarke.
PRIPOMOČKI:	ob 8. uri
UDELEŽENCI:	
PRIČETEK:	
DATUM:	22.06.1999

Frontalno delo v učilnici:

KAKO RAZLIKUJEMO MED LIPO IN LIPOVCEM?

Ogled vej s cvetjem.

Pogovor o razlikah, razdelitev.

Učni list pripnejo v zvezek za SND.

Delo v skupinah:

LIKOVNO IZDELOVANJE VABIL - vodi Tea Širca

LITERARNO UPODABLJANJE LIP - učenci pišejo za šolsko glasilo

VRISOVANJE V KARTO - delo v manjših skupinah; označevanje lipovega drevoreda in osamelcev

IZDELOVANJE IGRE LIPA - kot inačice igre "Človek, ne jezi se". List večjega formata, narišejo sliko in sestavijo naloge -potuj s kocko po poljih z nalogo!

Lipa in lipovec nista ženski in moški osebek iste vrste, pač pa sta različni drevesni vrsti, ki se lahko tudi križata.

KAKO RAZLIKUJEMO MED

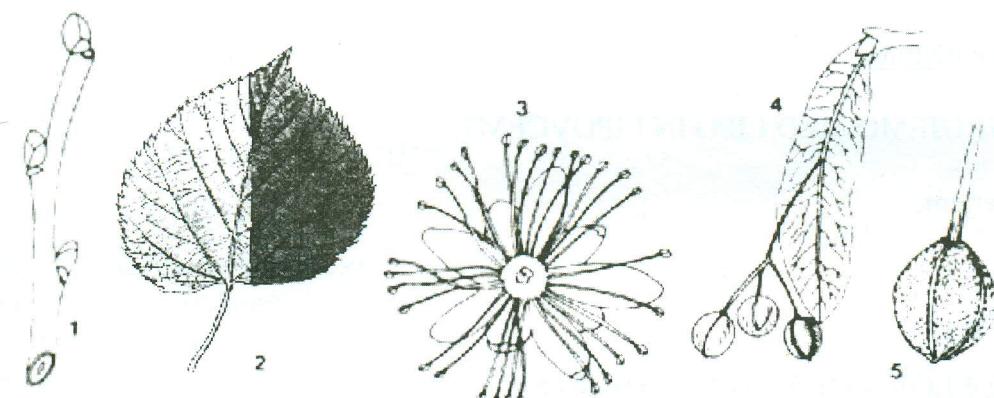
LIPO *Tilia platyphyllos*

- zraste do 40 m visoko,
- mráz jo hitro prizadene, potrebuje več toplote in svetlobe,
- cveti sredi junija,
- list je daljši in širši, na spodnji strani zelen, na stičišču žil najdemo drobne šopke belih dlačic,
- podolgovat ovršni list, na katerem so pripeti cvetovi, je brez peclja (je sedeč),
- v socvetju je od 2 – 5 cvetov,
- plodovi – oreški imajo nekaj vzdolžnih reber in so zelo trdi

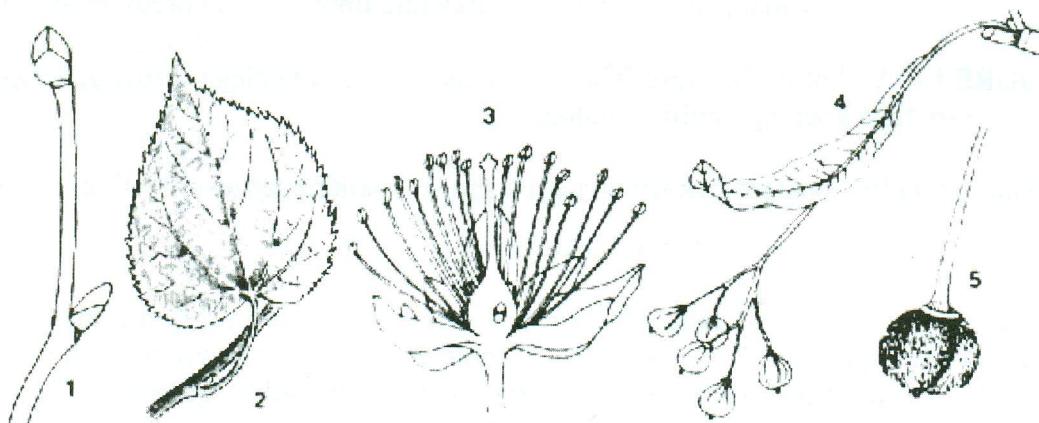
IN

LIPOVCEM *Tilia cordata*

- zraste do 30 m visoko,
- odpornejši na mráz,
- cveti 14 dni pozneje,
- list je manjši in srčast, na spodnji strani modrozelen, na stičišču žil najdemo drobne šopke rjavkastih dlačic,
- podolgovat ovršni list, na katerem so pripeti cvetovi ima izrazit, do 2 cm dolg pecelj,
- v socvetju je od 5 – 15 cvetov,
- plodovi – oreški so gladki in krhki (zlahka se zmeljejo)

LIPA: 1. veja s popki, 2. list, 3. cvet, 4. oreški z ovršnim listom, 5. plod

LIPOVEC: 1. veja s popki, 2. list, 3. cvet, 4. oreški z ovršnim listom, 5. plod

DREVORED NAPOLEONOVE LIPE

Drevored Napoleonove lipo danes.

Foto: Anita Garafolj

NARAVOSLOVNI DAN 4. RAZRED - DREVORED NAPOLEONOVE LIPE

ga. Anita Garafolj, prof.

1. NAMEN NARAVOSLOVNega DNE

Učenci 4. razredov smo si, 27.5.1999, ogledali del naravne dediščine v Logatcu. Skupina 24 učencev si je ogledala Napoleonov drevored in opravila zastavljene naloge. Ostali učenci so si ogledali znamenito logaško brezno Gradišnico.

Namen tega naravoslovnega dne je:

- seznaniti učence z naravno dediščino v Logatcu,
- jih navajati na terensko delo,
- jim približati lepote v domačem kraju,
- jih seznaniti z raziskovalnim delom in metodami.

2. POTEK

Ob 8h smo se zbrali pred šolo. Učencem smo razdelili malico. Razredniki smo razdelili učence v dve skupini. Prva skupina je izvedla raziskavo v drevoredu. Vodili sta jih učiteljici Majda Mihevc in Anita Garafolj. Druga skupina si je ogledala Gradišnico. Ogled je vodil učitelj Franc Pupis in učiteljica Jana Wölle. V šolo smo se vrnili približno ob 12 uri.

3. VARNOST

Za takšno obliko naravoslovnega dne smo se odločili prav zaradi varnosti. Prva skupina je delala ob glavni cesti, zato smo se odločili za dva učitelja, na vsaki strani po enega.

Druga skupina pa je pešačila po Notranjski cesti in prav tako potrebuje dva učitelja. Pri ogledu Gradišnice smo bili še posebej previdni in smo učence posamezno spuščali do točke za ogled jame. Oba učitelja sta skrbela za varnost.

4. UDELEŽENCI

- učenci 4. a, b in c razreda
- razredniki: Majda Mihevc, Franc Pupis in Anita Garafolj
- spremiščevalka: Jana Wölle

Četrtrarji smo končali merjenje v drevoredu

Foto: Anita Garafolj

5. REZULTATI MERITEV

TABELA 2: Številčni popis dreves v Napoleonovem drevoredu

ZAHODNA STRAN		
drevo št.	obseg drevesa (m)	oddaljenost od prejšnjega drevesa
1		
2		8
3	2,75	11
4	2,70	10
5	2,95	17
6	2,71	11
7	2,65	10
8	2,32	11
9	2,52	11
10	2,57	11
11	2,61	11
12	2,7	11
13	2,6	11
14	2,26	10
15	2,46	11
16	2,28	11
17	2,53	11
18		11
19	3,48	12
20	3,09	16
21		35
22	2,63	26
23	3	10
24		29
25	3,79	29
26		11
27	2,18	10
28		15
29		19
30	2,57	12
31		9
32	2,49	9
33		9
34	2,56	9
35		9
36	2,32	10
37		9
38	2,66	10
39		9
40	2,25	10
41		9
42	2,53	9
43		12
44	2,23	9

VZHODNA STRAN		
drevo št.	obseg drevesa (m)	oddaljenost od prejšnjega drevesa
1		
2		12
3		9
4		11
5	2,8	16
6	2,99	12
7	2,59	17
8	3,14	11
9	2,8	11
10	2,62	12
11	2,75	18
12		23
13		12
14	2,71	10
15	2,83	12
16	2,42	12
17	2,34	12
18	2,4	11
19	posušena	10
20	2,6	8
21	2,49	17
22	2,7	12
23		4
24	2,83	11
25	2,12	18
26	2,76	11
27	2,3	12
28	3,19	11
29	3,46	11
30		12
31	slabo ozelenela	9
32		11
33		10
34		11
35		14
36		80
37		12
38		12
39		14
40		13
41		11
42		14
43	2	13
44		13

45	2,94	10
46		12
47	2,91	9
48		15
49		13
50		12
51		17
52		15
53		10
54		11
55		15
56		10
57	3,75	9
58		12
59	3,55	12
60		12
61		12
62		12
63		12
64		10
65	2,64	10
66		12
67	2,69	12
68		12
69		11
70		11
71		12
72	3,17	11
73		11
74		14
75	2,87	11
76		13
77		11
78		10
79		13
80	4,11	11
81		12
82		12
83		13
84		11
85		16
86	2,7	18
87	3,31	15
88		10
89		10
90		11
91		11
92	3,8	11
93		11
94		12
95	3,75	12
96		12
97		10

45	2,04	13
46	2,79	13
47		13
48		12
49	3,33	19
50	2,56	27
51	3,1	19
52	3,93	13
53	2,49	12
54		13
55		16
56	2,50	17
57		13
58		13
59	4,1	16
60		14
61		14
62		15
63	4,14	13
64		15
65		13
66		13
67		12
68		15
69	2,2	14
70		15
71		14
72		14
73	3,14	13
74		13
75		13
76	2,84	13
77		14
78		20
79	3	12
80	3,59	13
81		13
82		21
83		15
84	2,45	15
85		14
86		15
87		15
88	2,44	14
89		12
90		15
91		14
92		12
93		13
94		13
95		11
96		11
97		9

98		11
99		10
100		11
101	2,52	12
102		10
103		12
104		10
105		11
106		12
107		12
108		12
109		9
110		12
111		11
112		12
113		11
114		11
115		11
116	2,29	15
117	3,45	9
118		9
119	2,6	10
120		9
121		11
122		10
123		11
124	3,92	11
125		10
126		12
127		10
128		10
129		11
130	3	11
131		10
132		12
133	2,65	11
134		12
135		12
136		13
137	3,47	10
138		11
139		13
140		12
141		10
142		9
143		8
144		11
145		14
146		8

98		13
99		13
100		14
101		16
102		14
103		14
104		12
105		13
106		12
107		14
108		13
109		14
110		13
111	4,36	15
112		12
113		12
114	3,9	13
115		11
116		12
117	2,79	13
118		13
119		12
120		10
121		11
122	2,46	12
123		11
124		11
125		10
126		12
127		13
128		14
129	3,28	13
130		13
131		13
132	2,79	12
133		14
134		14
135	2,58	12
136		12
137		11
138		13
139		12
140		12
141	odlomljena	11

6. ZAKLJUČEK

Z učenci 4. razredov smo opravili pomembno delo. Popisali smo vsa drevesa v drevoredu Napoleonove lipe na vzhodni in zahodni strani. Rezultati so predstavljeni v tabeli "Številčni popis dreves v Napoleonovem drevoredu" (tabela št. 1).

Izmerili smo obseg vsem starim drevesom in medsebojno razdaljo med posameznimi drevesi v drevoredu. Označili smo tudi slabo ozelenela, mlada drevesa.

Naredili smo številčno primerjavo dreves v drevoredu Napoleonovih lip iz meseca maja, leta 1982, ki jo je naredil Ljubljanski regionalni zavod za spomeniško varstvo, s primerjavama iz leta 1985, stanje pred sanacijo drevoreda in letom 1987, po nasaditvi mladih dreves. Popis leta 1985 je naredil Ljubljanski regionalni zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine, ob razglasitvi drevoreda Napoleonovih lip za spomenik oblikovane narave. Podatke iz leta 1987 sem zbrala skupaj s sošolko Natašo Mivšek, s katero sva delali projektno nalogo na Pedagoški fakulteti v Ljubljani.

Primerjavo številčnega stanja v drevoredu predstavljam v tabeli 3. Upamo si trditi, da do danes ni še nihče zbral toliko podatkov o drevoredu Napoleonove lipe, zato imamo še toliko večje zadovoljstvo ob opravljeni nalogi.

TABELA 3: Primerjava številčnega stanja dreves v Drevoredu Napoleonove lipe

ŠTEVILLO DREVES	leto 1982	leto 1985	leto 1987	leto 1999
SKUPAJ	105	105	290	287
na V strani	57	57	141	141
na Z strani	48	48	149	146
starih-V stran	57	57	53	46
starih-Z stran	48	48	52	50
starih-skupaj	105	105	*105	96
mladih-V stran	0	0	89	95
mladih-Z stran	0	0	96	96
mladih-skupaj	0	0	185	191
posekali dreves	11	7 (1986 l.)	-	-

RAZLAGA TABELE:

a) Število dreves v drevoredu Napoleonove lipe

Mlada drevesa so bila nasajena spomladi leta 1987, zato ni podatkov v tabeli za leto 1982 in 1985. Večji poseg v drevored je bil narejen leta 1982, ko so posekali 11 lip zaradi širitve cestnega križišča pri Valkartonu. Razliko si lahko ogledate na dveh letalskih posnetkih drevoreda iz leta 1972 in 1998. Podatek, ki je označen z zvezdico, *105 starih dreves v letu 1987 je vprašljiv, ker g.

Franc Mihevc navaja, da so v jeseni leta 1986 odstranili sedem poškodovanih lip, tako bi moralo biti število dreves tega leta 98. Vendar sem v jeseni leta 1987 sama opravila štetje dreves v drevoredu za projektno nalogu na Pedagoški fakulteti v Ljubljani in ravno tako dobila 105 starih dreves. Za leto 1987 ni podatkov o odstranitvi posameznih dreves. V letu 1999 smo z učenci ugotovili, da bo nekaj mladih sadik potrebno zamenjati, ker so slabo ozelenele, so popolnoma suhe, ena je bila odlomljena, eno pa je podrl voznik in po pregledu g. Franca Mihevca ni več dovolj vitalna za nadaljnjo rast.

b) Obseg starih dreves

Obseg smo izmerili vsem starim drevesom v drevoredu in najdebelejši lipi pri Cestni bazi na koncu drevoreda, na zahodni strani, gledano v smeri iz Logatca proti Vrhniku.

Obseg se giblje od 2,2 metra do 3,8 metra. V povprečju meri obseg dreves v drevoredu 2,5 metra.

Obseg najdebelejše lipe, ki je nekdaj spadala v drevored meri 5,6 metrov.

Predvidevamo, da so drevesa, ki imajo obseg preko 3 metre še iz prvotne zasaditve drevoreda in so stara preko sto let. Takšnih dreves je 18.

c) Medsebojna oddaljenost dreves

Prvotna razdalja dreves ob nasaditvi je bila 4-5 metrov. Najmanjša razdalja med dvema drevesoma je danes 8 metrov, največja pa 18 metrov. V povprečju so drevesa med seboj oddaljena 11-12 metrov.

d) Splošne ugotovitve o drevoredu Napoleonove lipe

Po ustnem izročilu je bil drevored nekoč bistveno daljši, meril je približno 3 kilometre, saj pravijo, da je segal do Kalc.

Edini dokaz na katerega se lahko opremo danes, je še 11 lip v Gornjem Logatcu nasproti trgovine Mercator, ki imajo približno enak obseg in medsebojno razdaljo kot v drevoredu, kar smo ugotovili z merjenjem in dvema izvrtkoma. Ker ne obstaja noben dokument, ne moremo tega zagotovo trditi, opiramo se na ustno izročilo in meritve, ki smo jih opravili z učenci.

7. VTISI UČENCEV

V četrtek, 27. maja 1999, smo zbirali podatke o Napoleonovem drevoredu. Tako smo vse dopoldne preživeli na prostem. K sreči je bilo vreme lepo, zato smo lahko zbrali veliko podatkov. Merili smo obseg lip, njihovo medsebojno razdaljo in ocenjevali starost dreves. Domen je prinesel s seboj nenavadno napravo za merjenje razdalj (kolutni meter), ki mu jo je posodil oče. V šolo smo se vrnili zadovoljni po dobro opravljenem delu. Vsi si želimo, da bi šolski dan še kdaj preživeli na prostem, saj je pouk tako še bolj zanimiv.

Rok Škrlj, 4.a

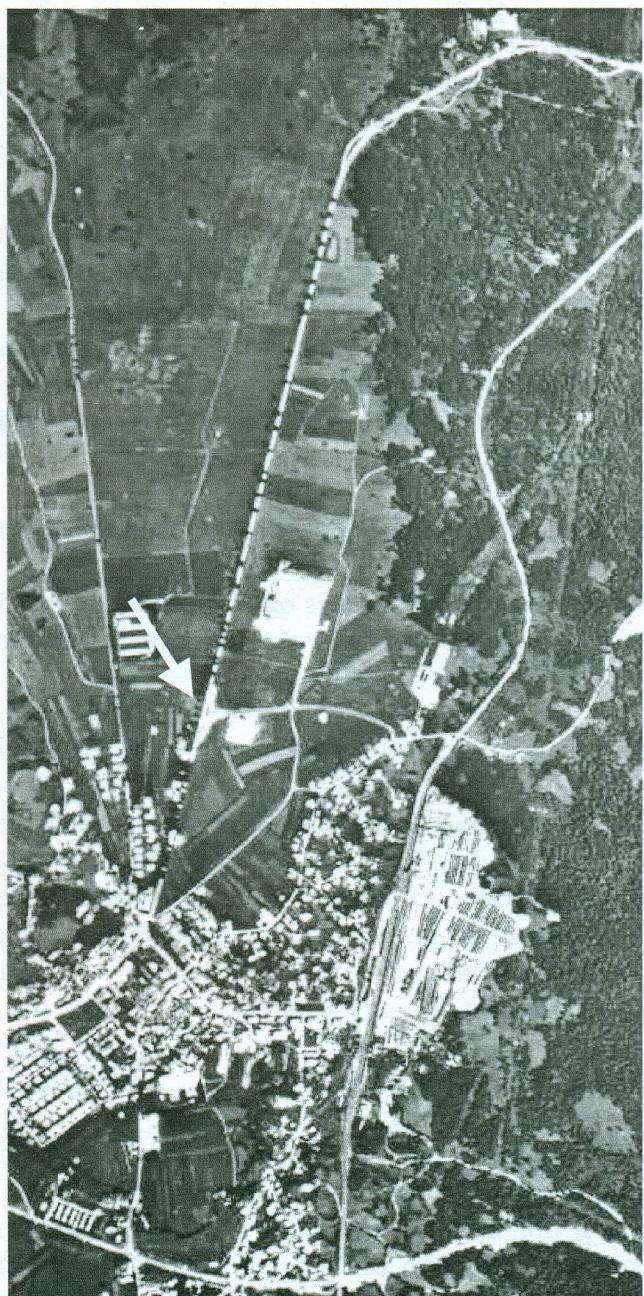
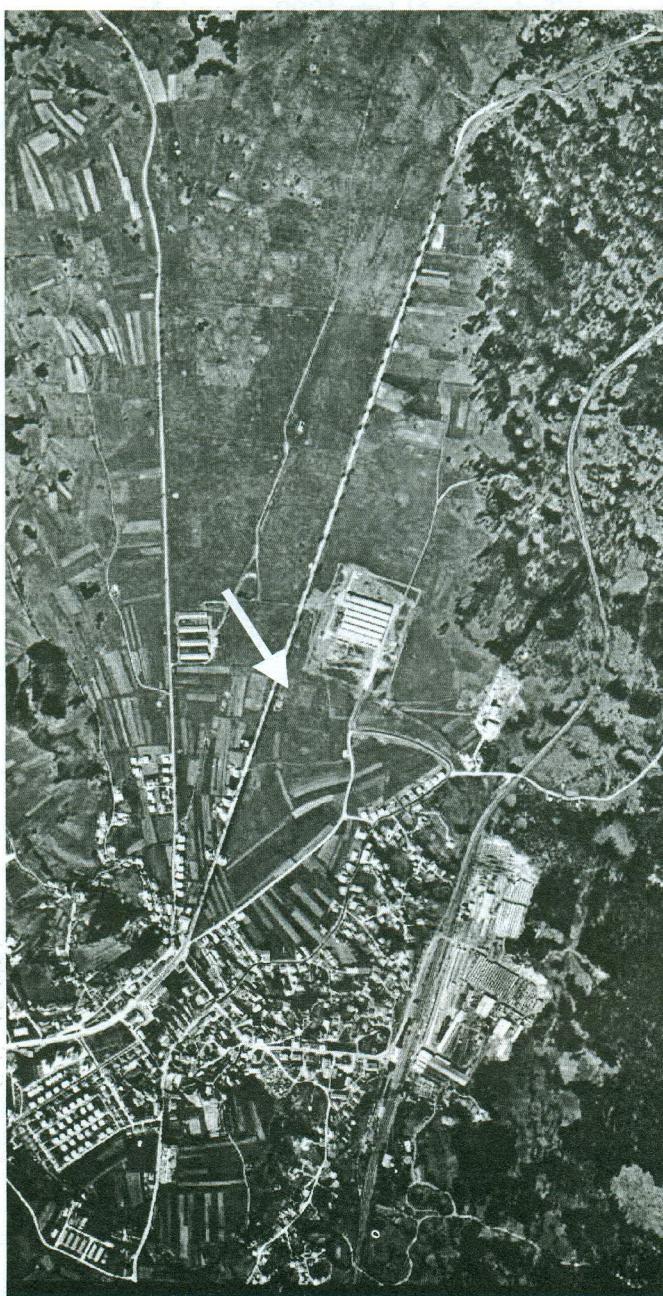
V Logatcu je naravna znamenitost lipov drevored proti Vrhniku. Lipe nas pozdravlja, ko se peljemo proti Logatcu in nam mahajo v pozdrav, ko odhajamo iz Logatca. Te lipe pa niso samo lepe, ampak imajo tudi zgodovinsko vrednost. Pred 200 leti je skozi Logatec potoval Napoleon in drevored so poimenovali po tem francoskem cesarju. Še vedno nas pričakujejo v ravni vrsti kot vojaki. Drugače pa je lipa simbol slovenstva. Drevesa so lahko stara tudi več kot 100 let, zrastejo do 30 m visoko. Les lipe pa je od nekdaj cenjen za rezbarjenje skulptur itd. Cvetovi pa se uporabljajo v zdravilstvu, za čaje.

Nerad Luka, 3. c

8. LETALSKA POSNETKA DREVOREDA NAPOLEONOVE LIPE

leto 1972

leto 1998

Letalska posnetka smo dobili na Geodetskem zavodu v Ljubljani z dovoljenjem Geodetske uprave Republike Slovenije.

Na posnetku iz leta 1972 še ni bilo narejenega cestnega odcepa proti Mandrgam.

Na posnetku leta 1998 pa je že narejen asfaltni odcep, ki so ga delali leta 1982.

Zaradi razširitve križišča so podrli 11 dreves. Lepo je vidna vrzel, ki je ob tem posegu nastala.

NARAVOSLOVNI DAN 7.RAZRED - OCENITEV VPLIVA LOKALNIH VIROV ONESNAŽENJA NA USPEVANJE LIP V NAPOLEONOVEM DREVOREDU

ga. Branka Kogoj-Jaksetič, prof.

CILJ: Oceniti vpliv prometnice, prometa in lokalnih virov onesnaženja na rast in razvoj lipovih dreves v Napoleonovem drevoredu

DATUM: 21. april 1999

IZVAJALCI: učenci: Miha Čibej, Aljoša Jureš, Nataša Kovačević, Aljaž Kranjc-Ložnar, Tadej Kranjc, Mojca Krmavnar, Tadej Pečkaj, Tina Turk-Japelj, Zala Turk, Anja Židanek

STROKOVNI SODELAVCI: g. mag. ROBERT ROBEK-Gozdarski inštitut Slovenije
g. ROBERT MAVSAR-Gozdarski inštitut Slovenije

Mladi dendroekologi na terenu

Foto: Branka Kogoj - Jaksetič

1. UVOD

Logatec je daleč naokoli znan po mogočnem lipovem drevoredu, ki se razprostira ob magistralni cesti (danes državna cesta 1. reda) pred vstopom v naselje iz ljubljanske smeri. Po ustnem izročilu je bil zasnovan v času Ilirskih provinc oz. okoli leta 1812, ko so Francozi dokončali t.i. Cesarsko cesto, ki je vodila z Vrhniko preko Logatca in Planine v Postojno.

Po letu 1960 se je tudi na Logaškem pojavila »avtomobilска mrzlica« in promet skozi drevored se je močno povečal. Na Ministrstvu za promet in zveze, Direkcija RS za ceste, smo zaprosili za podatke o frekvenci prometa skozi drevored za obdobje od 1952 do danes (tabela).

Tabela: Število vozil na dan v drevoredu Napoleonove lipe

LETO	Število vozil na dan		
	osebni avto	avtobus	tovornjak
1957	346	55	27
1970	7675	212	374
1973	1600	140	410
1989	2847	187	552
1998	4438	152	588

Podatki so nas presenetili. Odločili smo se, da bomo na naravoslovnem dnevu za 7. razred poskušali odgovoriti na naslednja vprašanja. Kako je na uspevanje lip v drevoredu vplivala:

- **asfaltacija in betoniranje ceste 1952 leta,**
- **intenzivni porast prometa v obdobju 1952-1972,**
- **izgradnja avtoceste leta 1972 in s tem zmanjšanje frekvence prometa skozi Napoleonov drevored.**

Za razrešitev zastavljenega problema smo poiskali strokovno pomoč. K sodelovanju smo pritegnili domaćina g. Roberta Robeka, mag. na Gozdarskem inštitutu Slovenije. Predlagal je metodo, sodeloval na terenu pri jemanju vzorcev in kasneje pri interpretaciji rezultatov. Za potrežljivo delo z mladimi dendroekologji OŠ »8 talcev« Logatec se mu iskreno zahvaljujem.

2. NAČRT

Rast in razvoj drevja je določen z genetskimi, okoljskimi in slučajnostnimi vplivi. Med okoljskimi vplivi(klima, rastišče,...) postaja vse bolj pomemben tudi vpliv človeka.

Človekovi vplivi so:

- **lokalni** (vplivi prometnic in prometa, mehanske poškodbe drevja,...)
- **globalni** (kisli dež, pojavi tople grede,...)

Vsi vplivi se zrcalijo v rasti in zdravstvenem stanju drevesa, posamezni vplivi pa se lahko izničijo ali stopnjujejo. Za drevorede v mestih so pomembnejši lokalni vplivi, zato smo se pri proučevanju dreves v logaškem drevoredu osredotočili nanje z metodami, ki so nam bile na razpolago.

Eden od kazalcev rasti drevja je debelinska rast, ki se v prečnem prerezu debla kaže v bolj ali manj periodičnem oblikovanju branik (zaporedje celic ranega in kasnega lesa). Veda, ki proučuje vplive okolja na rast drevja s pomočjo branik, se imenuje dendroekologija.

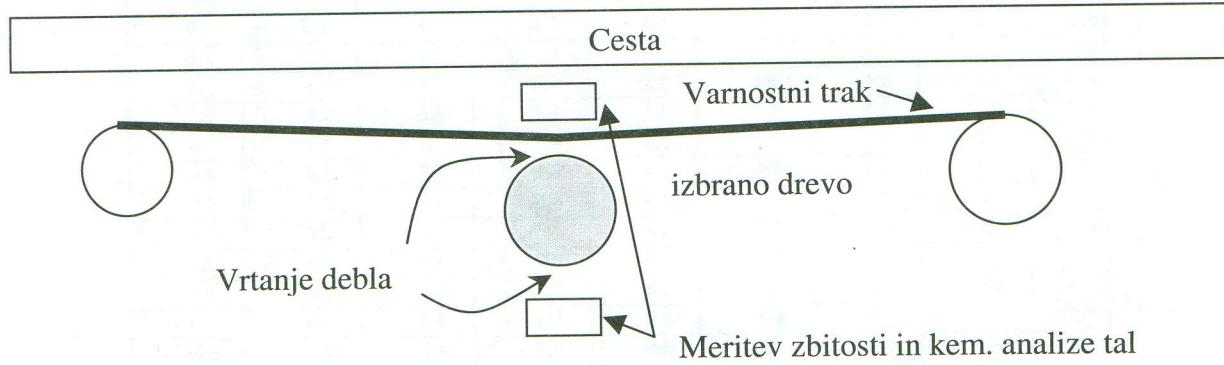
3. OPIS METOD

Za oceno vplivov prometnice, prometa in lokalnih virov onesnaženja na rast lipovih dreves v Napoleonovem drevoredu smo izbrali štiri približno enako debela drevesa.

LEGA	OZNAKA
-stara lipa iz drevoreda v naselju	D.N.
-stara lipa iz drevoreda pri Valkartonu	D.V.
-stara lipa pri kapelici pod Sekirico	S.K.
-stara lipa pri vlečnici pod Sekirico	S.V.

Okoli izbranega drevesa smo pritrdirili varnostni trak in se gibali samo na varni strani. Pri vsakem drevesu smo v smeri domnevnih vplivov ter na nasprotni strani debla:

- analizirali debelinsko rast za zadnjih 40 let,
- ocenili zbitost tal,
- izvedli kemijsko analizo tal.

Delo je potekalo v treh skupinah. V vsaki skupini so bili trije učenci, ki so pri posameznem drevesu izvedli eno vrsto meritve. Pri naslednjem drevesu so si skupine zamenjale delo.

4. REZULTATI

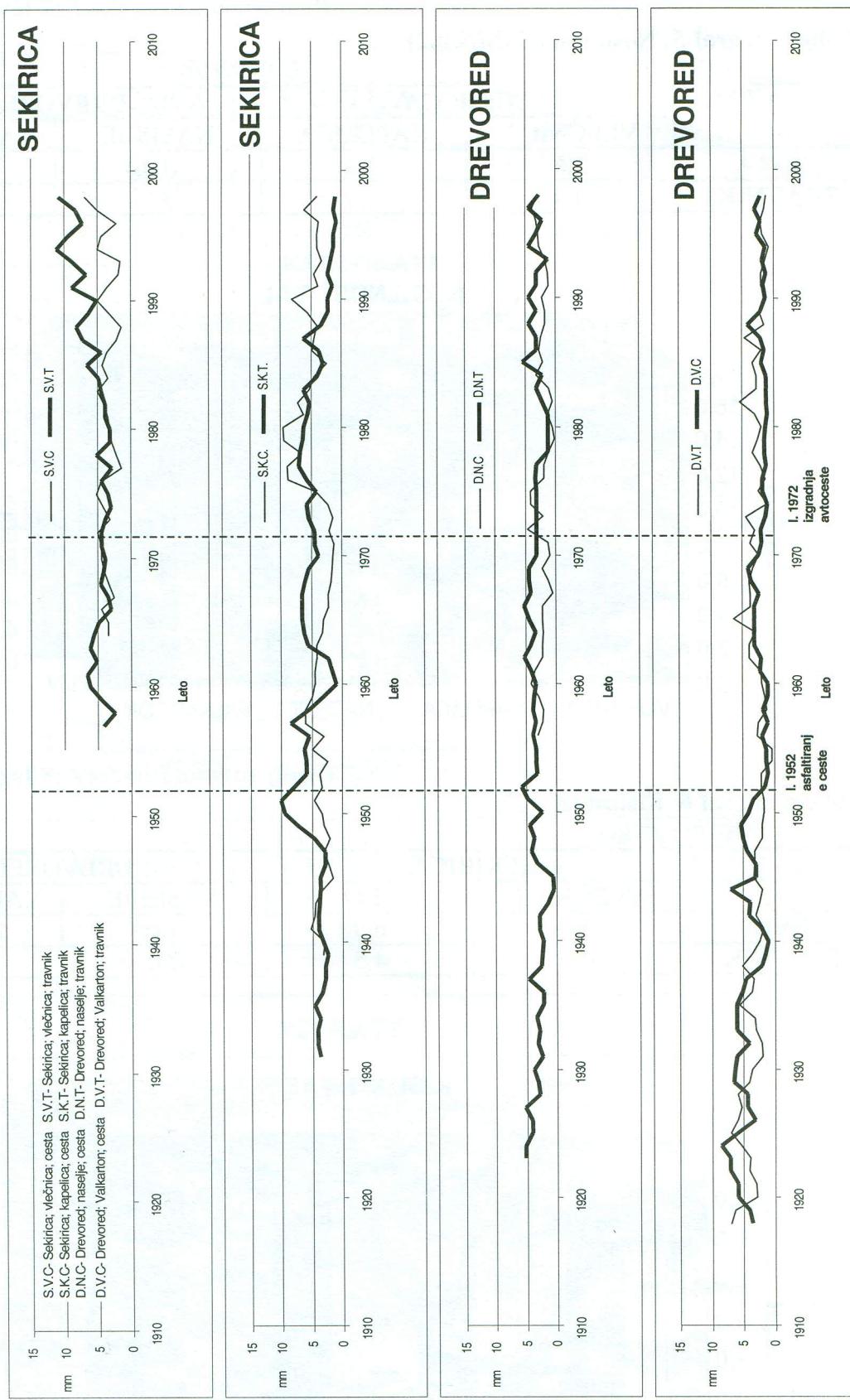
Tabela 4: Meritve debelinske rasti (mm)

Legenda:

oznaka	vzorca
SVC	Sekirica, vlečnica, cesta
SVT	Sekirica, vlečnica, travnik
SKC	Sekirica, kapelica, cesta
SKT	Sekirica, kapelica, travnik
DNC	drevored, naselje, cesta
DNT	drevored, naselje, travnik
DVC	drevored, Valkarton cesta
DVT	drevored, Valkarton, travnik

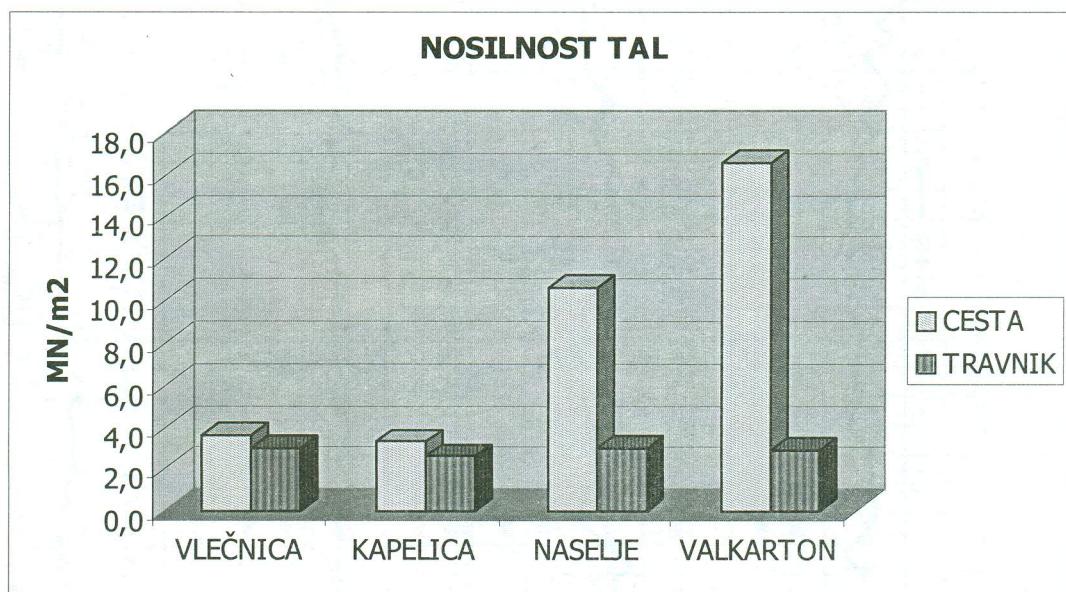
Leto	SVC	SVT	SKC	SKT	DNC	DNT	DVC	DVT
1998	6,8	10,8	4,0	1,0	2,8	2,7	2,2	1,3
1997	5,0	8,3	6,0	1,2	3,8	4,4	3,0	1,6
1996	2,2	7,3	3,6	0,8	3,2	2,2	2,2	2,2
1995	4,4	9,4	4,0	1,2	2,9	3,2	2,8	1,8
1994	5,0	11,2	4,0	1,2	2,7	4,4	1,4	0,8
1993	1,6	8,8	3,2	1,8	1,7	1,2	1,8	1,4
1992	1,8	6,7	4,4	2,2	1,2	3,2	1,2	2,0
1991	3,6	8,8	3,8	1,4	1,1	3,2	1,7	2,0
1990	5,0	5,2	8,2	2,2	2,2	4,4	1,4	1,3
1989	3,2	6,4	5,6	2,2	1,8	3,2	2,2	2,3
1988	1,4	8,2	4,0	3,4	1,8	4,4	4,2	1,6
1987	2,2	7,2	4,4	6,2	2,4	3,2	2,2	4,6
1986	3,6	4,4	4,8	3,6	2,7	3,2	1,5	2,0
1985	4,3	6,6	2,4	3,0	2,1	5,4	2,0	3,3
1984	3,4	4,8	4,4	4,0	3,2	2,2	1,2	2,7
1983	5,0	4,4	5,2	6,2	1,1	3,2	1,2	2,8
1982	4,0	3,8	7,2	5,2	0,4	2,2	1,2	5,4
1981	3,4	3,8	6,2	5,6	1,2	1,2	1,0	3,0
1980	3,2	3,2	9,6	6,2	0,5	1,2	1,4	2,0
1979	2,9	3,2	9,4	6,4	0,1	1,2	1,5	2,6
1978	2,2	5,2	6,6	6,8	1,1	1,3	1,5	3,4
1977	1,4	2,8	9,0	7,0	1,9	3,2	1,2	2,2
1976	4,4	4,4	8,8	5,8	1,9	3,4	1,8	1,4
1975	5,2	3,4	4,2	4,2	4,2	3,2	1,1	1,0
1974	4,2	3,0	2,2	5,8	4,2	3,2	1,4	4,4
1973	3,2	3,8	1,4	5,4	2,1	3,2	2,2	3,0
1972	5,0	4,4	2,0	4,5	4,6	3,2	2,0	3,8
1971	4,4	4,4	1,2	4,4	1,3	3,2	2,0	
1970	4,4	3,8	1,4	3,9	0,9	3,2	2,5	
1969	4,0	4,2	1,6	5,4	2,2	4,4	4,2	3,3
1968	3,3	4,6	1,8	6,0	1,3	4,4	3,6	4,0
1967	2,6	3,4	2,2	6,6	0,4	4,2	2,5	3,8
1966	4,4	3,0	2,2	6,6	2,3	5,2	3,2	3,8
1965	3,4	4,8	3,0	6,6	2,3	4,4	3,2	6,4
1964	3,4	5,6	3,2	6,2	2,1	3,4	3,2	3,1
1963		6,2	4,2	5,6	2,2	4,2	3,2	4,0
1962		5,2	4,2	2,2	2,2	5,2	2,1	4,0
1961		6,6	4,4	1,6	3,5	4,2	2,3	2,2
1960		6,2	4,4	1,0	4,2	3,4	1,1	2,0
1959		4,4	5,0	3,2	2,8	3,6	1,1	1,6
1958		2,4	6,0	5,6	2,1	3,8	1,8	1,2
1957		4,2	6,0	8,4	2,2	3,4	1,0	2,6
1956			3,0	5,4	3,1	3,8	2,0	2,7
1955			5,0	6,2		3,4	1,4	0,5
1954			2,4	5,9		3,4	1,4	0,5
1953			3,6	5,9		3,2	1,0	2,2
1952			3,3	8,0		5,8	1,6	2,2
1951			4,6	10,0		4,8	3,3	1,7
1950			3,4	9,4		2,4	4,2	1,7
1949			3,0	7,4		4,4	5,4	2,0
1948			2,0	4,6		3,6	5,0	2,0
1947			3,1	2,9		4,2	4,5	3,2
1946			2,2	2,9		3,2	3,1	3,2
1945			1,6	3,6		0,6	3,1	3,3
1944			3,4	3,6		0,5	7,0	2,0
1943			4,4	3,8		1,4	4,0	2,4
1942			4,6	4,0		2,8	4,2	3,0
1941			5,2	4,0		2,8	2,2	1,8
1940			3,0	3,2		2,2	1,1	2,5

Graf 1: Meritve debelinske rasti izbranih lipovih dreves

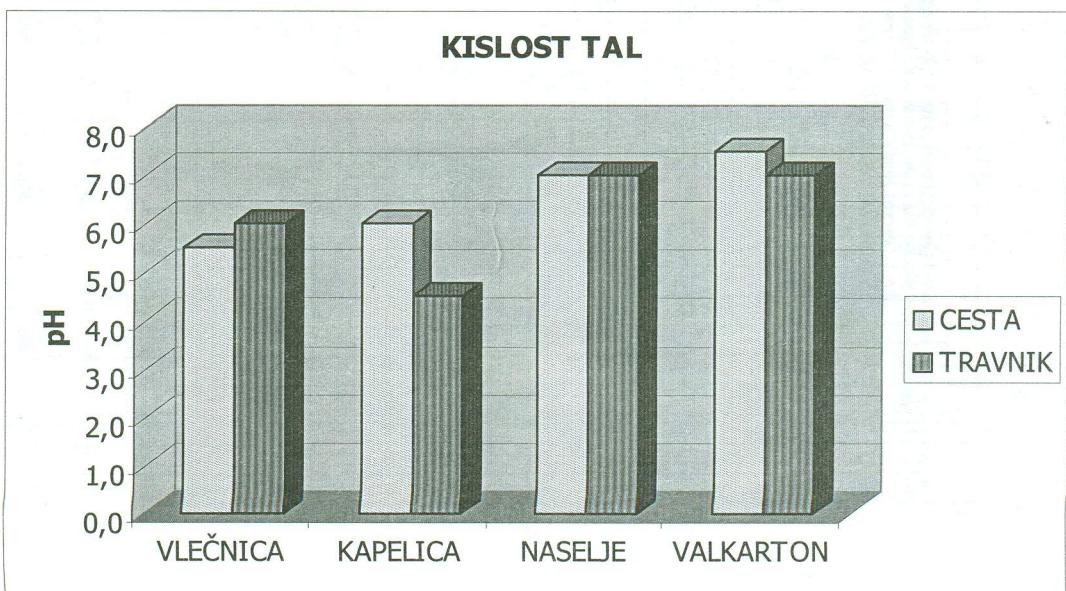

Tabela in graf 5: Nosilnost tal (MN/m²)

	SEKIRICA		DREVORED	
	VLEČNICA	KAPELICA	NASELJE	VALKARTON
CESTA	3,6	3,3	10,6	16,6
TRAVNIK	3,0	2,6	3,0	2,9

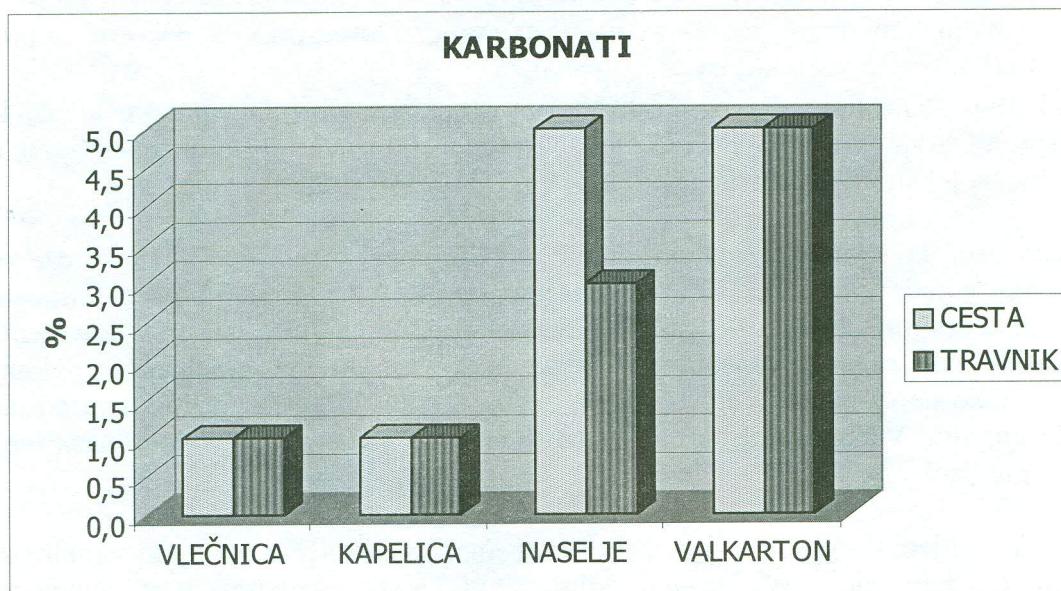
Tabela in graf 6: Kislost tal (pH)

	SEKIRICA		DREVORED	
	VLEČNICA	KAPELICA	NASELJE	VALKARTON
CESTA	5,5	6,0	7,0	7,5
TRAVNIK	6,0	4,5	7,0	7,0

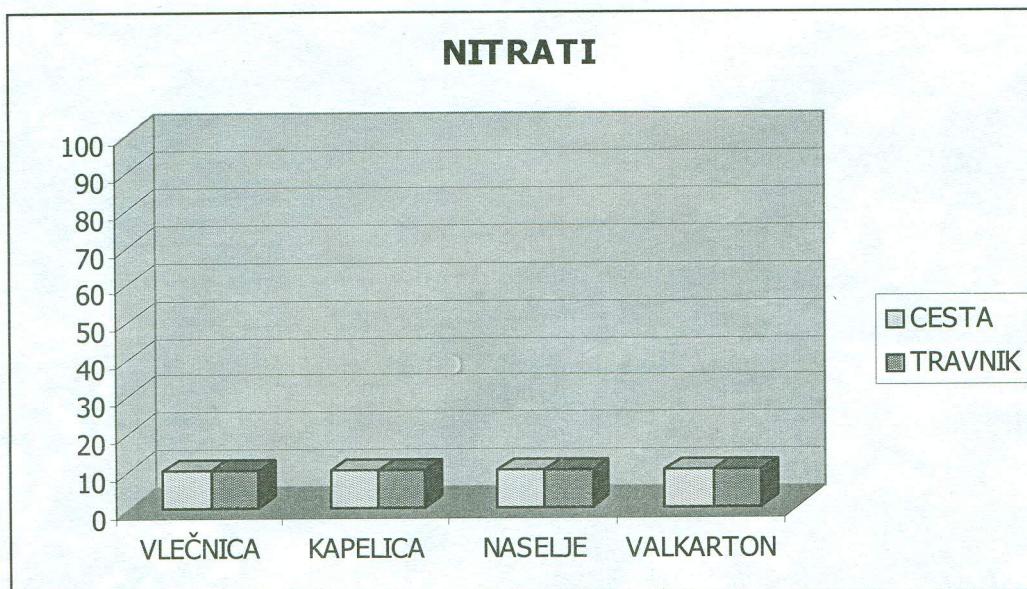
Tabela in graf 7: Vsebnost karbonatov (%)

	SEKIRICA		DREVORED	
	VLEČNICA	KAPELICA	NASELJE	VALKARTON
CESTA	1,0	1,0	5,0	5,0
TRAVNIK	1,0	1,0	3,0	5,0

Tabela in graf 8: Vsebnost nitratov (mg/l)

	SEKIRICA		DREVORED	
	VLEČNICA	KAPELICA	NASELJE	VALKARTON
CESTA	10	10	10	10
TRAVNIK	10	10	10	10

5. RAZPRAVA

Namen ND je bil oceniti vpliv prometa in prometnice na uspevanje lip v Napoleonovem drevoredu. Ugotovili smo njun posreden vpliv preko talnih dejavnikov rasti (zbitost tal, pH, karbonati), ki smo jih merili z zelo preprostimi metodami.

Iz rezultatov meritev debelinske rasti izbranih dreves lahko razberemo (graf 1):

- lipi pod Sekirico (S.V., S.K.) v povprečju bolje uspevata kot v drevoredu,
- drevo na različni strani (cesta-travnik) raste različno hitro; pri vseh drevesih so prirastki na strani travnika večji kot na cestni strani,
- do 1. 1952 so pri lipi v drevoredu (D.V.) prirastki na cestni strani v povprečju višji kot na nasprotni strani. Z asfaltacijo 1952 leta pa se prirastki na cestni strani zmanjšajo in drevo prične na tej strani počasneje uspevati kot na nasprotni strani (travnik).

Zavedamo se, da imamo premalo vzorcev za postavitev znanstvene hipoteze oz. teorije. Menimo pa, da nam rezultati zelo nazorno kažejo, da lipi v drevoredu počasneje uspevata ter da je to "med drugim" tudi posledica talnih dejavnikov v drevoredu. Tla so v drevoredu zelo zbita (graf 5). Zbitost tal pa omejuje rast in razvoj korenin direktno (mehanično oviranje) in indirektno, tako da se zaradi zbitosti znatno zmanjša talni volumen por in s tem dostopnost kisika do korenin. V zbitih tleh je tudi slaba drenaža in je zato nivo z vodo nasičene cone pogosteje previsok (2).

Z zimskim soljenjem cest pridejo v tla nezanemarljive količine NaCl, ki zaradi osmoze povzročajo t.i. "kemično sušo". Na ⁺ioni vplivajo tudi na talno strukturo in povečujejo zbitost tal.

Tla v drevoredu vsebujejo veliko karbonatov (graf 7), vzporedno s tem so tudi bolj bazična (graf 6). Prekomeren dvig talnega pH-ja pa lahko prepreči dostopnost določenih elementov (Fe, Mg,...) rastlini. Posledice so različne fiziološke motnje.

Foto: Marko Frelih

LIPE OSAMELCI V DOLENJEM LOGATCU

Logatci je naselje v Občini Dolenjske Toplice. Naselje je poznano po svojih zelenih in zelenjavnih ulicah, bogati kulturni dediščini in zgodnjem razvoju industrije. Leta 1841 so v Logatcu začeli izvajati prvo proizvodnjo žvepla. Ta dejavnost je bila ključna za razvoj naselja in njegovega ekonomsko in kulturnega razvoja.

Izbor besedil: ga. Zvonka Peček, ga. Irena Lipovec
Fotografije: Miran Nagode

Lipi pri Vodnjaku na Čevici

Leta 1883 je bil zgrajen vodnjak in istega leta so posadil tri lipe. Lipe so zrasle šest metrov, njihov premer pa je bil 70 cm. Od starosti so se začele nagibati nad hišo in vodnjak, zato jih je moral gospod Rudolf leta 1981 posekat. Dve novi lipi je presadil iz Mrzlice.

Pri cerkvi je včasih rasla še ena lipa. Korenine so se hitro širile, zato je skoraj podrla zid.

Pripovedoval: g. Rafael Rudolf

Poizvedovali: Ana Mršić in Eva Gorenc, 7.d

Fotografija slikana za prireditev "VEČER PRI VODNJAKU",
Logatec 1989

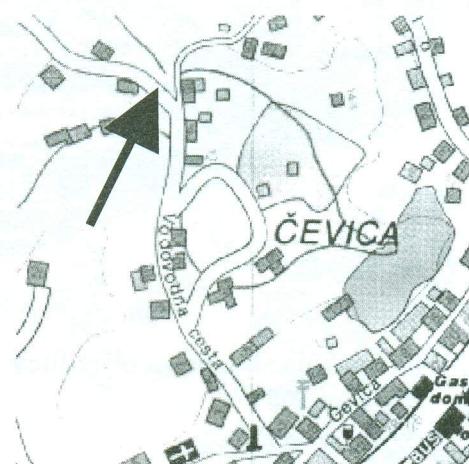
Lipe so posekali, ker se je ena nagibala nad streho vodnjaka. Pred posekom so jo skušali odtegniti stran od vodnjaka, a se to ni obneslo. Med nagnjeno lipo in vodnjak so hoteli vbrizgati tekoč beton, ki bi obdržal lipo odmaknjeno od vodnjaka. Ker ta poseg ni bil uspešen, so lipo posekali in posadili novo. Posekali so jo pred drugo svetovno vojno, ker so se njene korenine širile in je zid pokal. Po priporočilu župnika Valentina Remškarja so jo posekali čevski fantje: Janez Kolar, Avgust Jelovšek, Tomaž Podobnik, Franc Pečkaj in drugi.

Ker pa bi pokvarili razmerje med starejšimi in mlajšimi, so posekali vse lipe.

V času druge svetovne vojne so Italijani na tem mestu sežigali slovenske knjige iz Sokolskega doma. Gospod Marjan Cempre je eno od teh knjig uspel rešiti in jo hrani še danes.

*Pripovedoval: g. Marjan Cempre
Poizvedovala: Anja Cempre, 6. a*

LIPA - VODOVODNA CESTA 16

Leta 1911 jo je posadil g. Franc Mihevc stric sedanjega gospodarja, ki je odšel v Ameriko in tam tudi umrl. Ima 3,80 m obsega in je visoka približno za dve hiši. Je zaščitena in je "prava čista" lipa. Veje so se močno razrasle in so jo pozimi, ko je bil žled in je delala škodo, obžagali. Tudi korenine so se močno razrasle in segajo pod njihovo hišo. Pri kopanju vodovoda so delavce močno ovirale. Jeseni odpade veliko listja in domačini ga redno odstranjujejo. Poleti dela senco in ko cveti, močno diši in privablja čebele. Cvetje nabirajo za čaj. Pod lipo je postavljena klop iz breze. Les je star 25 let. Miza pa je iz mlinskega kamna. Včasih pod njo priredijo tudi kakšen piknik ali zabavo. Lipa stoji že zelo dolgo in če jo bomo varovali, bo ostala še dolgo z nami.

Pripovedoval: **Franc Mihevc**

Poizvedovali: **Nina Krička in Eva Gorenc, 7. d**

LIPI PRI KAPELICI ŽRTVAM 1. SVETOVNE VOJNE

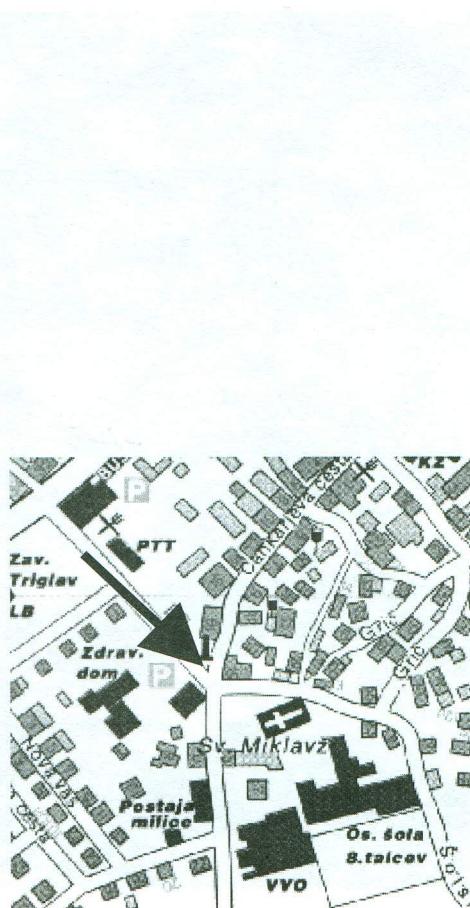

Foto: Marko Frelih

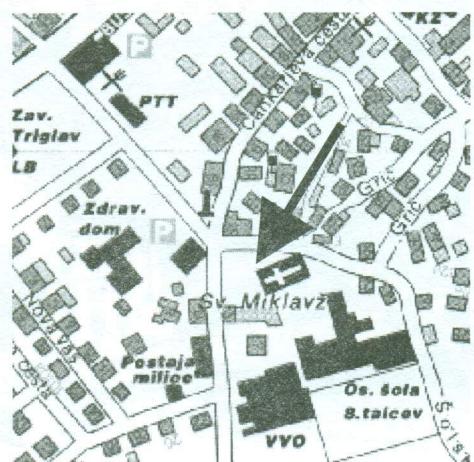
Lipi na Cankarjevi ulici, točneje pri kapelici, ki je posvečena žrtvam 1. svetovne vojne, sta starci približno 150 let.

Zgodovina: Na Kunčevem dvorišču so stale tri lipi in pod temi lipami je stala kapelica svetega Jožefa. Leta 1928 je pokojni gospod Janez Kunc dal občini del dvorišča, kjer so stale te lipi. Čez nekaj časa so podrli eno od lip in tam postavili novo kapelico, posvečeno žrtvam 1. svetovne vojne. Lipe so bile velikokrat polomljene in obžagane. Sedaj pa so zelo zanemarjene, saj je v njih veliko žebljev in nalepljenih letakov. Za njimi pa je vedno kup smeti.

Pripovedovala: ga. Anamarija Mihelčič

Poizvedovala: Jerneja Mihelčič, 8.a

LIPA PRED CERKVIJO SV. NIKOLAJA

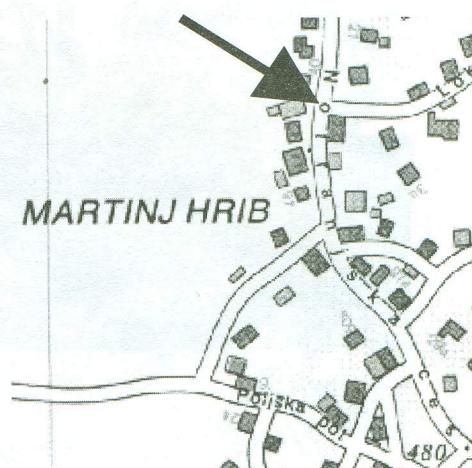

Lipa pred cerkvijo je bila posajena 17.3. 1922. Zasadena je bila zato, da je ob dolgih poletnih dneh delala senco. Ko so ljudje prihajali k maši, so se zmeraj ustavili pri lipi in se malo pogovorili v senci. Mimo lipe so hodili tudi v šolo. Lahko bi se reklo, da je bila nekakšna postaja za vse ljudi. Vsak dan so se tam zbirali otroci in se igrali med koreninami, ki so gledale iz zemlje. Verjetno zato, ker takrat še niso imeli televizije.

Pred približno 50 leti je oče g. Dušana De Glerie na trgu pred cerkvijo zasadil še eno lipo. Leta 1975 so morali lipo posekatiti.

*Pripovedovale: ga. Julka Jerina in ga. Ema Zorman in ga. De Gleria.
Poizvedoval: Andrej Žagar, 8.a*

LIPA – NOTRANJSKA CESTA 23

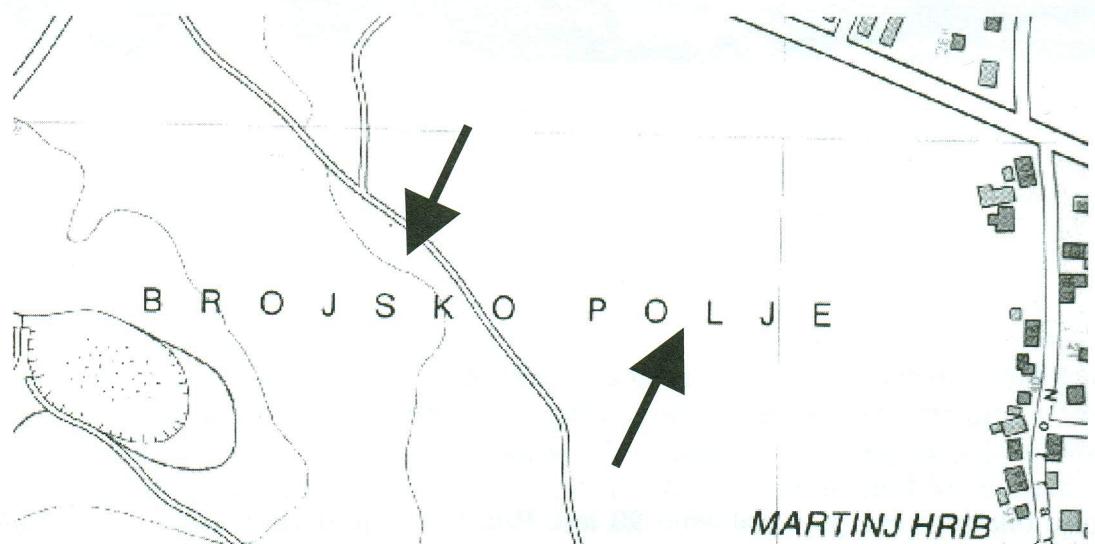

Lipa je bila posajena pred približno 90 leti. Bila je posajena zraven hiše. Uporabljali so njene cvetove za čaj. Lipa je dajala tudi senco, ki je prav prišla poleti, kadar so delali. Ta lipa tudi ni ovirala prometa.

Pripovedoval: g. Ivan Kunc (90 let)

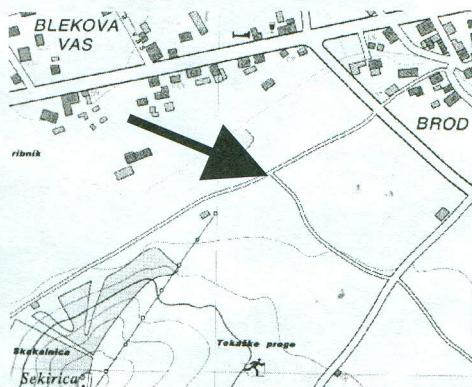
Poizvedoval: Robi Kunc, 8.b

LIPI NA BROJSKEM POLJU

Lipi sta zasajeni ob kolovozu, oziroma na robu travnatih površin. Razdalja med njima je približno 245 m. Verjetno so ju posadili zaradi sence, v kateri so se hladili kmetje ob delu na polju. Lastnika lip sta g. Jakob Mihevc in g. Korenč.

LIPA - (SPODNJA POSTAJA VLEČNICE - SEKIRICA)

Ivan Švigelj je iz Borovnice prišel leta 1928 v Logatec in kupil stanovanjsko hišo na Tovarniški cesti 19 in posestvo pod Sekirico, na katerem je stala lipa s sakralnim znamenjem.

Gospa Anamarija Mihelčič (70 let) se spominja, da je križ že od nekdaj na lipi. Bil je dvakrat obnovljen.

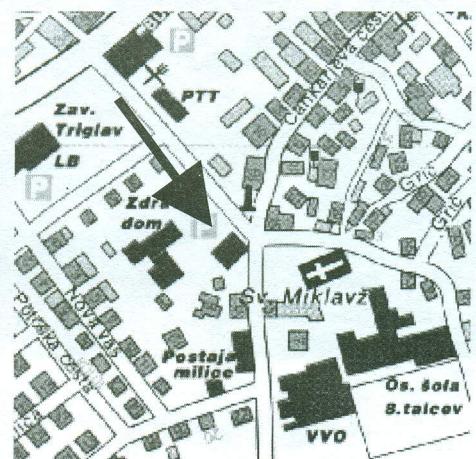
Lipa je votla, ima tudi odlomljene veje (del vejevja). Če bi zapadlo veliko snega, ob žledu ali pri večjem viharju, bi se lipa lahko podrla.

Visoka je približno 20 m, v višini 1,5 m od tal je njen obseg 4 m.

Pripovedovala: ga. Anamarija Mihelčič

Poizvedovala: Jerneja Mihelčič, 8.a

Lipi – NOTRANJSKA CESTA 4

Lipi so vsadili približno ob istem času kot lipo pred cerkvijo. Včasih so bile tri lipi, eno so podrli, ko so gradili zdravstveni dom.

Nekdanja Dolschainova hiša je bila kasneje otroški vrtec, pred leti pa so jo v celoti prenovili. Pred to hišo je bil nekoč lep vrt in sadovnjak, v katerega ni smel hoditi nihče. Po domnevah domačinov je dal ti dve lipi zasaditi župan Gabrijel Oblak.

Med koreninami, ki so rasle nad zemljo, so se otroci iz vrtca zelo radi igrali. Okoli lip so postavili okrogle klopi, kjer so otroci in vzgojiteljice obedovali. Lipe so bile bolj za okras.

Pripovedovala: ga. Ema Zorman

Poizvedoval: Andrej Žagar, 8.a

LIPI - BROD 13 – (OB PLEČNIKOVI KAPELICI)

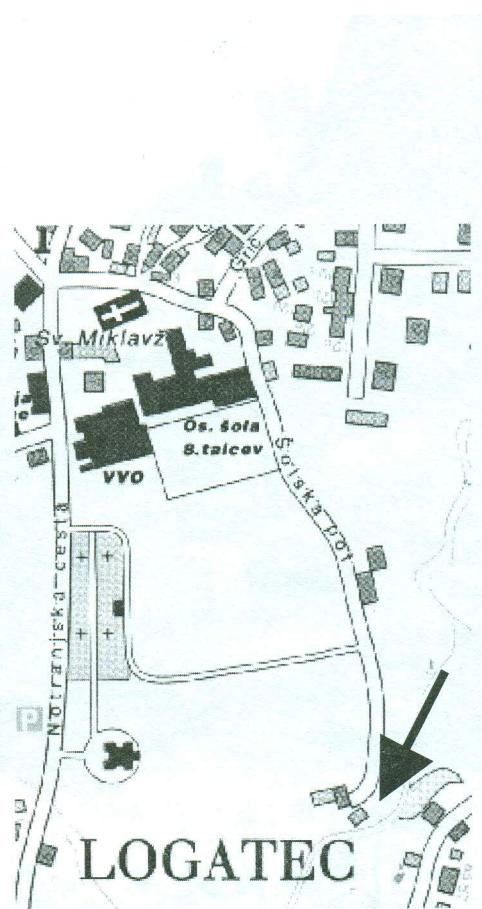
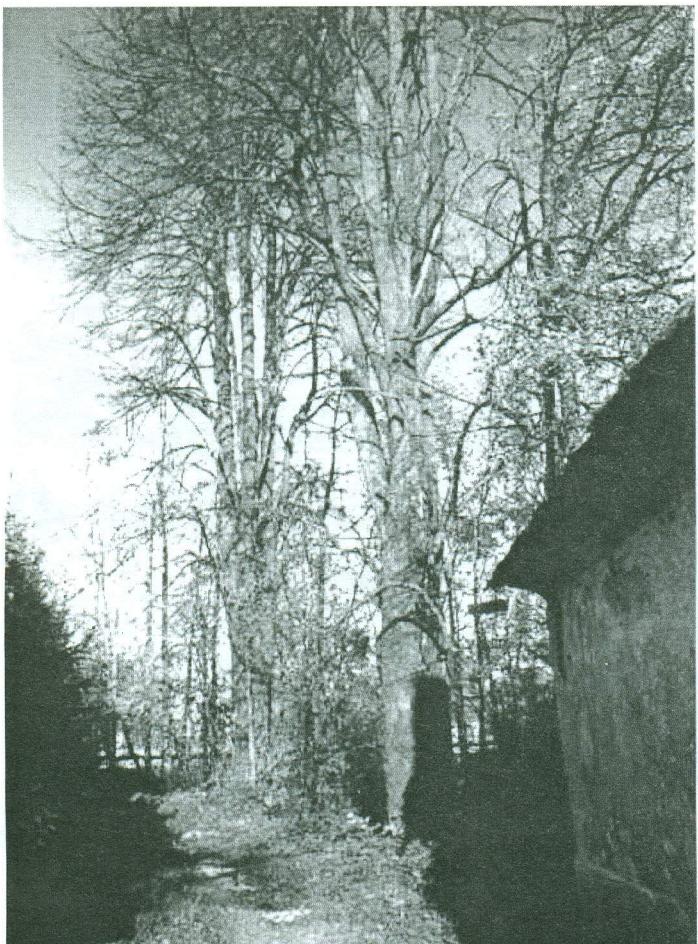

Lipa je bila posajena leta 1929. Posadil jo je Mihevc Jakob (oče našega pripovedovalca). Pripeljana je bila z Oblega vrha. Lipa je bila prenešena iz gozda. Posajena je bila z namenom polepšati okolico, zaradi sence nad hišo in lipovih cvetov za čaj, ki je dober proti vročini. Pri drugi lipi - oziroma lipovcu, nista znana letnica in človek, ki jo je posadil; zanesljivo je starejša od prve, uporaba in namen pa sta bila verjetno enaka.

Pripovedoval: g. Jakob Mihevc

Poizvedoval: Marko Corn, 8.b

LIPE PRI STAREM MLINU – (FURLANOV MLIN)

Pri starem Furlanovem mlinu stojijo tri lipe. Posadil jih je Tomo Tollazzi leta 1889, istega leta kot je zgradil mlin. Obseg prve lipe je 302 cm, obseg druge lipe pa je 350 cm. Cvetove lip so takrat uporabljali za lipov čaj, ki povzroča potenje, posebej pri prehladnih obolenjih, pri katerih je priporočljivo, da se bolnik prepoti.

*Pripovedovala: ga. Pavla Furlan
Poizvedoval: Jošt Govednik, 8.b*

LIPA – STARA CESTA 4

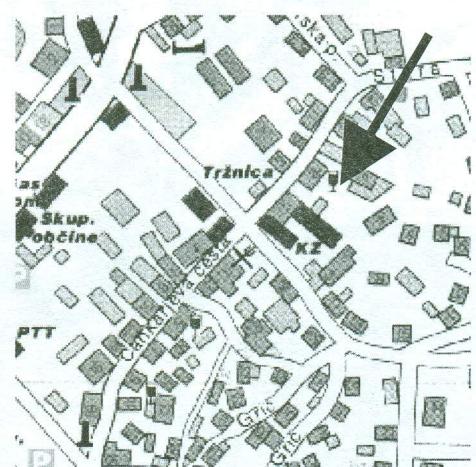
Na dvorišču za Kmetijsko zadrugo, so rasle tri lipe. Pred približno petnajstimi leti so podrli dve lipi, ko so asfaltirali dvorišče. Na mestu današnjega diskonta Mercator pa je stala mogočna, približno 150 let stara lipa. Podrli so jo ob gradnji prizidka pred približno 30 leti. Lipa, ki še danes stoji ob vhodu na omenjeno dvorišče, je stara približno 50 let.

Pripovedoval: g. Franc Mihevc

Nedaleč stran v križišču na mestu sedanje tržnice je včasih tudi raslo drevo, lipa ali morda kostanj. Ga. Gorjanc Marija se spominja, da ko je bila še mala deklica, stara deset let, so se fantje ob večerih večkrat zbirali pod drevesom in lepo prepevali. Običajno, ko so se vračali s košnje ali dela na polju.

Pripovedovala: ga. Marija Gorjanc-Škofova Marija

LIPA - STARA CESTA 6 - (FIŠTROVA LIPA)

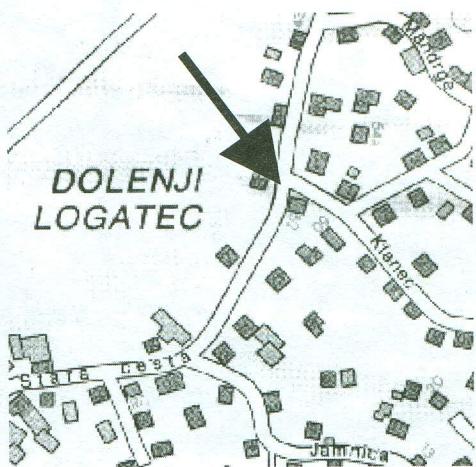
Prvotni lastnik posestva je bila družina Mulley. Edina še živeča potomka živi danes na Dunaju. Stanovali so v poslopju današnje gostilne Baron, pred tem bolj znane kot Stara pošta.

Na zidu med nekdanjo cvetličarno in stavbo kmetijske zadruge je še lepo ohranjena vzidana plošča z letnico 1890. Ga. Danica Brenčič predvideva, da so takrat zgradili poslopja in uredili vrt. Morda je bila takrat posajena tudi lipa. Kljub vplivom mehanične delavnice (nafta, olje, izpušni plini, ...) je še vedno vitalna.

Hišo in vrt je kasneje kupil g. Gabrijel Oblak - logaški župan, za njim pa so lastništvo prevzeli Fištrovi.

Pripovedovala: ga Danica Brenčič in g. Franc Mihevc

LIPA – STARA CESTA 52

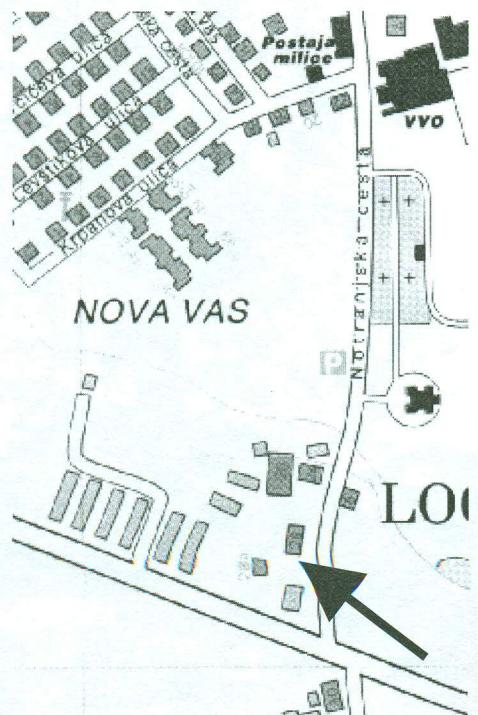
Ta lipa je stara okoli 200 let, morda 180. Pod njo ni bilo nobenih plesov ali česa podobnega. Posadil jo je stari oče naše priovedovalke. Nekoč je nasproti nje stala še ena, niti pol tako debela in košata. Nalašč sta bili tako posajeni, da sta se njuni krošnji stikali. Ko so širili cesto, so mlajšo lipo posekali. Škoda, ker je bila res lepa. Ravno, ko so hoteli posekatи še drugo, ki stoji še danes, so prišli iz Ljubljane (komisija) in so rekli, da jim ta lipa ni v napoto, da je ne smejo posekati, ker je zaščitena. Tega je bila gospa Mimi zelo vesela, saj pravi, da si brez lipe ne zna predstavljati Logatca. Vse bi bilo preveč pusto. Pravi tudi, da kljub temu, da je lipa zaščitena, vseeno služi za obešanje raznih plakatov. Moti jo le to, da po njej raste mah, ker ne ve, kako bi ga odstranila in če je to sploh potrebno.

Pred 20. leti je v njen vrh treščila strela in ji ga je malo odbila, ampak še zmeraj lepo in pokončno raste.

Priovedovala: ga. Mimi Škof (Škofčeva Mimi)

Poizvedovala: Vanda Černigoj, 6.b, Matej Mihelčič, 7.a

LIPA – NOTRANJSKA CESTA 28

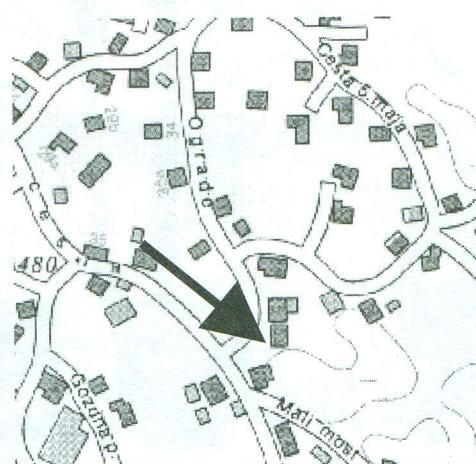
Obiskale smo gospo Terezijo Mihevc, ki živi na Notranjski cesti 28 v Logatcu. Na njenem posestvu raste stara, velika lipa. Gospa nas je prijazno sprejela in nam povedala vse, kar nas je zanimalo o lipi.

Lipo so posadili v mesecu maju, leta 1941. Posadil jo je njen pokojni mož Tone Mihevc. Prav na tem mestu je lipa rasla že prej. Stara je bila že več kot 100 let. Lipa nikdar ni bila polomljena ali kako drugače poškodovana. Lipa je zaščitena in je pod spomeniškim varstvom. Njeno cvetje uporabljajo za čaj.

Pripovedovala: ga. Terezija Mihevc

Poizvedovale: Barbara Župančič, 5.a, Nina Rupnik, 5.a, Tina Rupnik, 6.d

LIPA – OGRADE 5 - (PRED ČUKOVO HIŠO)

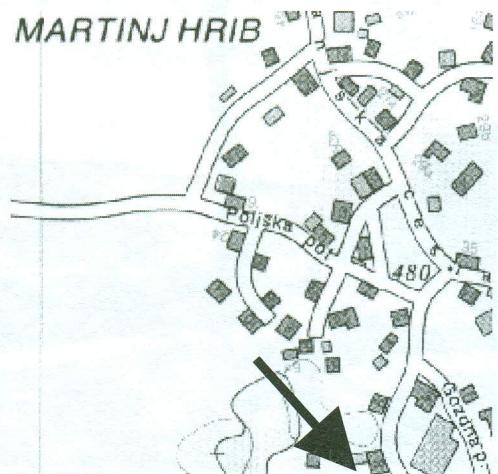

Stara je preko 100 let. Deblo je razcepljeno. To pa zato, ker je vanjo treščila strela. Lipo so posadili zato, ker je bila v starih časih taka navada. Pred vsako hišo je stalo eno drevo. Drevo je vleklo nase strelo, delalo senco in blažilo dež. Lipo so hoteli cestarji že velikokrat posekati, vendar jim lastnik ni pustil. Gospa o tej lipi ne ve prav veliko, saj je bila posajena še za časa njenega starega ata.

Pripovedovali: Čukovi

Poizvedoval: Andrej Žagar, 8.a

LIPA - GOZDNA POT 8 - (KOBALOVA LIPA)

Kobalova lipa je stara 34 let. Vsadili so jo leta 1965, na koncu svojega dvorišča, zdaj pa jim že dviguje tla v hiši s svojimi koreninami. Poleti je zelo dobrodošla s svojo senco, ko pa cveti, zelo lepo diši okrog. Vsako leto nabirajo njene cvetove, jih posušijo in iz njih kuhajo čaj.

Nedaleč stran od hiše je rasla mogočna, stara lipa, ki jo je lansko leto podrl vihar. Ta lipa je bila dobra plezalnica za otroke. Klicali so jo "naša lip'ca."

Pripovedoval: g. **Kobal Jože**
Poizvedoval: **Miha Pečenik, 7. a**

PRISPEVKI UČENCEV

Lipa

*Tam ob gozdu kraj potoka stara lipa spet brsti,
tiho sklanja svoje veje, se spominja mladih dni.
Bila je lepa, vitka, mlada, sosed njen pa mladi hrast,
sta razposojeno se igrala in si vedno nagajala.*

*Spomni dobro se živžava, bila otrokom je zabava,
mnogim pa kot dobra mama je v dežju zavetje dala.
Zdaj pa spet pomlad je tukaj in že zopet zeleni,
tiho, srečno se nasmehne, se pomladi veseli.*

Rok Mlinar, 3. c

LITERARNI PRISPEVKI UČENCEV IN ANKETA

zbrala: ga. Karmen Osredkar, prof.

Člani uredniškega odbora šolskega glasila smo pridno zbirali in odbrali nekaj dobroih prispevkov, ki sledijo. Naredili smo tudi anketo med učenci 3., 4., 7., 8. razredov ter med občani Logatca (starejšimi od 30 let).

Priloga (anketni vprašalnik)

ANKETNI VPRAŠALNIK

Prosimo, da odgovorite na vprašanja, ki se tičejo lipovega drevoreda v Logatcu. Rezultati ankete bodo prispevek v šolskem glasilu na temo "Naravna dediščina Logatca".

Hvala vnaprej!

- ❖ KAJ VAM POMENI LIPA?
- ❖ ALI STE MORDA KDAJ SLIŠALI ALI PREBRALI ZGODOBO, V KATERI NASTOPA LIPA?
- ❖ ZA KAJ UPORABLJAMO LIPO?
- ❖ KAJ MISLITE, KDO JE ZASADIL LIPOV DREVORED?
- ❖ KATEREGA LETA?
- ❖ KOLIKO JE DOLG (VAŠA OCENA) ?
- ❖ PO ČEM JE ZNAMENIT?
- ❖ KAJ VAM POMENI DREVORED KOT PREBIVALCU LOGATCA?
- ❖ KAJ BI REKLI NA TO, DA BI GA PODRLI?

Prosimo, da označite: spol Ž M starost do 14 let nad 30 let

Hvala lepa.

Uredniški odbor šolskega glasila OŠ "8 talcev" Logatec

REZULTATI ANKETE- INTERPRETACIJA

Starejšim pomeni lipa domačnost in simbol Slovencev, mlajšim pa okrasno drevo.

Tako mlajši kot starejši anketirani ne poznaajo dosti pisnega izročila, ki se tiče lip. Pričoved o Martinu Krpanu in pesem "Lipa zelenela je" je znana večini anketiranih. Tako mlajši kot starejši so v večini zapisali, da je lipa uporabna za pohištvo, čaj, zelišča in med.

Vsi anketirani so zapisali, da je Napoleon dal zasaditi drevored, le v letnicah si niso bili edini- večina starejših anketiranih se je odločila za leto 1850, večina mlajših anketiranih pa za leto 1810, ko naj bi bil drevored zasajen. Večina starejših je ocenila, da je drevored dolg 2 km, ocena mlajših pa je 1,5 km. Mlajšim se zdi znamenit zaradi starosti, starejšim tudi. Večini mlajših drevored pomeni ponos in znamenitost Logatca; starejši so ga označili kot lepši del Logatca in simbol Logatca. Tako mlajši kot starejši anketirani so odločno proti temu, da bi drevored podrli in bi bili zelo ogorčeni, če bi ga.

Prišli smo do ugotovitve, da občanom drevored veliko pomeni in so zelo ponosni nanj. Res pa je, da pre malo vedo o zgodovinskem ozadju.

Clovek ceni, spoštuje le tisto, kar dobro pozna in prav bi bilo, da bolj spoznamo ta naš biser in ga ne le ohranjamo, ampak tudi varujemo in negujemo.

STARA LIPA

Naša strašno stara lipa pod gričem zeleni,
vsako leto tam spomladi čebelic mrgoli.
Čeprav je stara, je vsa bela.

Vsi pod njo se hladijo,
saj od vročine kar žarijo.

Res veseli smo spomladi,
še posebno mi mladi.

Takrat skačemo in se igramo,
mi sovraštva ne poznamo.

Vedno bomo te veseli,
tako suhi kot debeli.

Vsako leto pridi k nam, tja v log pod suhi hram.

Židanek Eva, 5. d

LIPA ZELENELA JE

Pod lipo so se zbirali, pod lipo so odločali, od lipe so trgali... Vse pod lipo, ponosnim slovenskim drevesom.

Nedelja je, maša se je končala. Vaški modrijani, lenuhi in pridni kmetje so se zbrali pod lipo. Prav po modro so udarili : »Nedelja je, fantje, gospodov dan. Da bi delali – nak, to je prepovedano, na karte, fantje, to je prava!« In so vrgli partijo, morda dve na karte. Kdo je zmagal, to mi ni znano, morda tisti lajšper, mlad in pameten, ki mu je vedno kakšna iz rokava gledala? Pa ga ne bom tožil. Raje povejmo še kaj o lipi.

Vsake igre je enkrat konec, tudi kartanja je bilo. Sumim, da so poraženci pokazali pete in odšli domov lenarit. Zmagovalec pa, seveda, hajdi v gostilno proslavit zmago. Če kaj poznam ljudi, posebno kvartopirce, vem, da ves denar, ki ga priigrajo, tudi kaj hitro zapijejo. Tako je lipa ostala sama. Do druge nedelje. Morda je tudi sredi tedna kak psiček pritekel in... Vemo kaj, ni da bi še naprej o tem govoril.

Tako so tekle nedelje, prišli in odšli so prazniki, med katerimi je bilo pod lipo še posebno živahno. Za pomladjo je prišlo poletje, ko je lipa zadehtela, poletni vetrc ji je božal košate veje; lipa je bila v pomladi svojega življenja. Prav lepo je bilo gledati, kako v veličini svojih belih cvetov hvali mater naravo, ki ji je podarila življenje. Marsikatero dekletce je prihitelo in odtrgalo malo belih cvetov za čaj. Še marsikateri kuža je dvignil tačko, tudi kak fant je prišel mimo in v skorjo vrezljal ime svoje drage.

Lipa je vse lahko le gledala, ukrepati, posredovati ni mogla. Uživala je, če so se pod njo zabavali, jokala, ko so krsto peljali iz cerkve, igrala se je z otroki, ki so po njej plezali, hotela jih je braniti, ko so se starši kregali, kje da so strgali hlače.

Tako je z lipo, glavnim zaščitnim znakom te majhne dežele Kranjske. Stoji že odkar je prvi kmet prišel na našo zemljo s svojo ženko in jel povečevati slovenski narod. Še stoji, sedaj ponosno pod zastavo Slovenije. Še bo stala, dokler bo živel slovenski narod.

Rok Sekirnik, 6. d

DREVORED NAM GOVORI

Lipov drevored nam govori, kako lepe znajo biti lipe spomladi. Ko sonce posije na Logaško polje, ko se lipe konec maja razcvetijo in se pokažejo v vsej svoji lepoti. Opojni vonj lipovih cvetov se širi po celiem Logatcu. Tisti, ki se peljejo mimo, občudujejo njen vonj in lepoto. Mnogi se med potjo ustavijo, da bi nabirali njene zdravilne cvetove in prebrali, kaj piše na spominski plošči. Drevored krasi Logatec že od prejšnjega stoletja, ko so ga po Napoleonovem ukazu tudi zasadili.

Je eden najdaljših drevoredov v Sloveniji, obenem tudi odpira vrata Notranjske.

Denis Babič, 3.c

DREVORED JE SPREGOVORIL

Nekega dne so meščani sklenili, da posadijo drevored ob poti. Posadili so lipe, katere so čez nekaj let zrasle v košate, mogočne lipe, ki so delale senco popotnikom, ki so hodili po poti.

Med meščani sta živela mož in žena, ki sta dobila hčerko. Ko je hčerka imela osem let, sta ji oče in mati umrla v prometni nesreči. Hčerka je bila obupana, saj ni imela nobenega sorodnika. Vsak dan, natanko ob sedmih zvečer, je hodila po drevoredu in ko je prišla do lipe, ki jo je posadil njen oče, je pokleknila in molila, naj ji pomaga, ker ne ve, kaj naj stori. In ko je hčerka dopolnila deset let in je spet pokleknila pred lipo in molila, je lipa spregovorila s tihim glasom. Deklica je mižala in po licu ji je stekla solza. Lipa pa je dejala: »Pojdi, pojdi jutri ob polnoči skozi ta drevored in ne oziraj se nazaj, prišla boš do križišča. Zavij levo in hodi toliko časa, da prideš do travnika, na katerem je hiša. Pojdi v hišo in v njej te bo pričakala družina, ki si želi hčerko. Ostani tam in lepo se ti bo godilo.« Glas je utihnil in deklica je pogledala. Bila je malce prestrašena, vendar je lipo ubogala in naslednji dan ob polnoči odšla skozi drevored, ni se ozirala nazaj in prišla je do križišča, se malo spočila in šla naprej po levi poti. Ura je odbila ena in deklica je res prišla do jase, na kateri je bila lepa velika hiša. Vstopila je in res, tam je stala družina. Dobila je svojo sobo, oče in mati sta jo imela rada kot svojo hčerko in dobro se ji je godilo.

Še večkrat je šla deklica pred hišo, pod lipo in jo prosila, naj pove vetrui, naj sporoči lipi v drevoredu najlepšo zahvalo v njenem imenu.

Eva Gorenc, 6.d

V SENCI VAŠKE LIPE

Pred nekaj stoletji, ko še niso poznali električne, ko so se podajali na pohode kar peš, je Napoleon spoznal dekle z imenom Marija. Napoleon je bil kralj, ki je imel zelo lep grad z vrtom in s prelepim vodnjakom, v katerem so plavale zlate ribice. Napoleon se je takoj zaljubil vanjo. Da bi osvojil njen ljubezen, ji je prinašal najlepše vrtnice, najlepšega ptička z najvišjim glasom, skratka vse, ampak nje še vedno ni osvojil. Zvedel je od stare ženice, da Marija ljubi lipe in da si jih tako želi, da bi dala zanje svoje premoženje. Napoleon jih je posadil v obliki drevoreda.

Po nekaj mesecih je povabil Marijo na pogovor. Ko sta se sprehajala, jo je Napoleon pripeljal do drevoreda. Marija je bila tako presenečena, da so ji iz oči pritekle majhne solze. Napoleon jo je še enkrat zasnubil. Pogledala ga je z veselim obrazom in privolila. Dolocila sta datum poroke. Srečno sta živela in se vsak dan sprehajala po drevoredu.

Lipov drevored, ki so ga ljudje poimenovali Napoleonov drevored, se še danes skrbno ohranja v majhnem notranjskem mestecu Logatec, na stari cesti med Vrhniko in Logatcem. Ljudje so nanj ponosni, saj je lipa simbol slovenstva.

Alja Jereb, 7.a

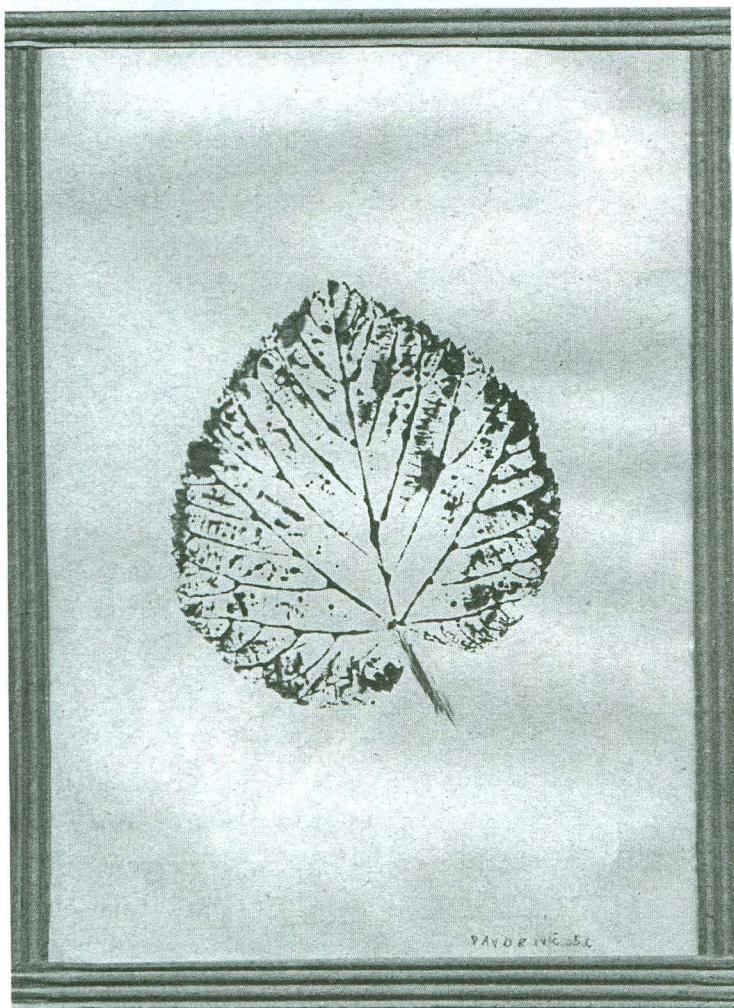
LIPA

Sem velika košata lipa in rastem sredi majhne vasi. Stara sem že kar 105 let, visoka pa sem kar 20 metrov. Tako sem visoka in košata, da me vsi občudujejo. Kličejo me kar lipa velikanka. To ime mi je zelo všeč. Ker pa je moja krošnja široka, so ljudje okoli mojega debla naredili še klopcu. Tako v moji senci posedajo vaščani, najbolj pa sem vesela otrok, ki se podijo okoli mene, plezajo po mojih vejah.

Mamice in dedki, očki in babice pa medtem klepetajo. Tako izvem marsikatero vaško skrivnost. Zame je vsak dan srečen. Najbolj vesela pa sem, ko se na mojih vejah odprejo cvetovi in cela vas zadiši po mojem cvetju. Takrat se okoli mene kar gnete ljudi, ki hitijo nabirat cvetje za čaj. Pozimi bodo uživali ob mojem okusu. Leta minevajo, otroci zrastejo, jaz pa ostajam ista stara vaška lipa.

Ogrinc Ana, 3.a

TRI LIPE

V naši vasi smo nekoč imeli tri lipe. Bile so čisto skupaj, zato so eno morali posekat. Nekega večera smo se vaški otroci zbrali pri lipah. Takrat je v krošnjah nekaj zašumelo. Lipa je dobila dar govora in je začela pripovedovati: "Veste, otroci, kaj vse sem že doživela. Bile smo tri sestre. Eno so posekali. Dve sva še ostali. Samo jaz lahko govorim. Stara sem okoli dvesto let. Morala sem prestati prvo in drugo svetovno vojno. Bilo je grozno. Podnevi je bilo še kar, toda ko se je zmračilo, je vsepovsod pokalo, se razsvetlilo, ljudje so kričali in hiteli v zaklonišča. To se je ponavlja vsak dan, štiri leta. Potem končno mir. Bilo je poletje. Domači gasilci so pri nas pripravljali vrtno veselico. Takrat so tudi posekali najmlajšo sestro. Leta so minevala in prišla je druga svetovna vojna. Bilo je še huje kot v prvi svetovni vojni. Znanost je kar napredovala. Izdelali so veliko novega orožja. Leta so minevala in spet je bilo mirno. Ker je bila vas čisto porušena, so jo vaščani hitro

začeli obnavljati. Pomagali so tudi gasilci. V vasi se je naselilo veliko mladih družin. Tako lepo še nikoli ni bilo. Pod naju s sestrico so postavili klopi. Uredili so pravi mali vaški park. Ob poletnih večerih so pod naju prihajali mladi zaljubljeni pari. Toliko ljubezni na kupu. Potem ste pa vi prijokali na svet. Od tu naprej pa zgodbo že poznate..."

Tako smo se vaški otroci skoraj vsak večer zbirali pod vaško lipo in poslušali njene pripovedi.

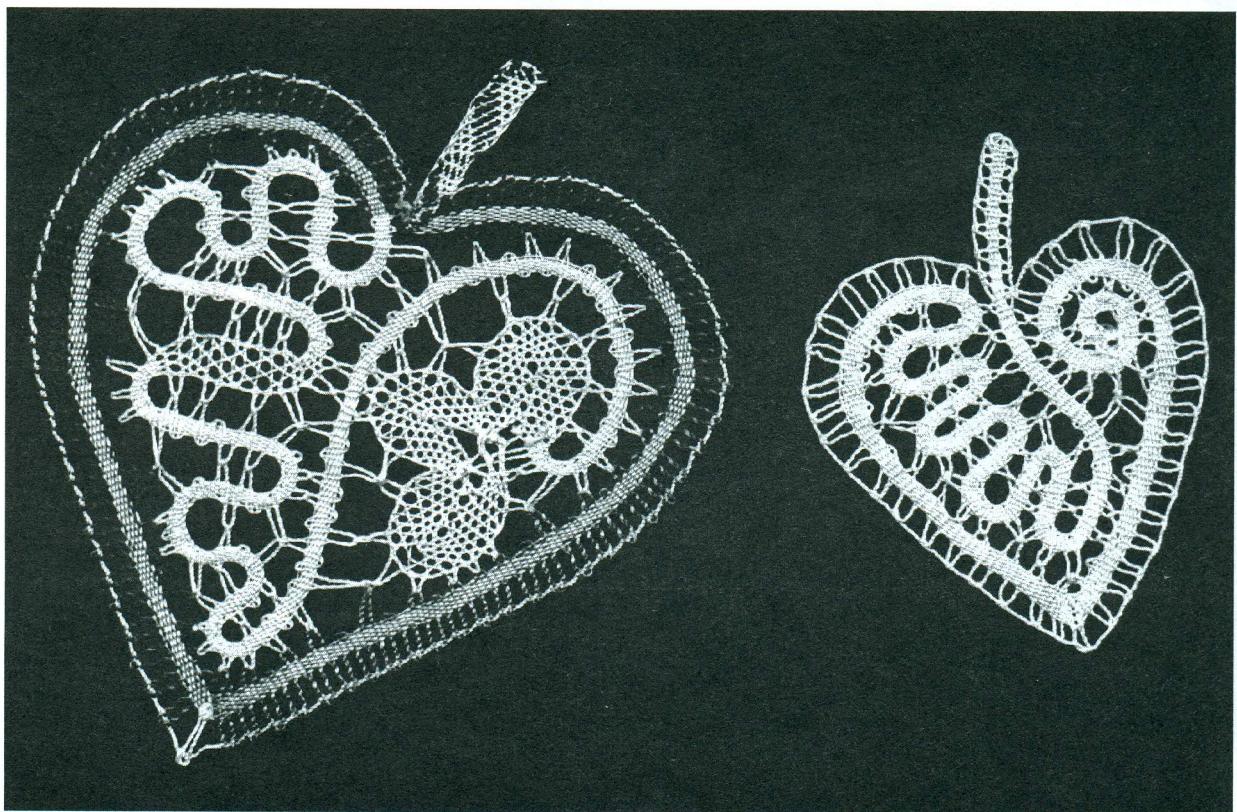
Krmavnar Darja , 8.c

LIPA JE PRIPOVEDOVALA

Pri nas doma smo imeli na vrtu lepo košato lipo. Pod njo smo se zbirali pri družinskih pogovorih, skupaj smo jedli in se veselili.

"Nekega dne sta se mati in oče usedla na klopco, ki je pod mojo košato krošnjo. Tam sta sedela dolgo in nobeden ni izgovoril niti besede, dokler se mati ni opogumila in spregovorila: "Kako bova povedala otrokoma, da se bova ločila? To ju bo zelo prizadelo. Seveda, moja mala hčerkica se tega ne zaveda, a sin, ki je že skoraj odrasel, bo zelo prizadet." Nato sta pogovor še nadaljevala. Ker sta ju otroka hotela presenetiti, sta se skrivala v krošnji in sta vse slišala. Starša sta šla v hišo in otroka sta skočila z mojega telesa. Tudi onadva sta odšla v hišo, a sta šla v svoje sobe. Naslednje jutro se je družina zbrala pod mojo krošnjo in tu pojedla zajtrk. Otroka sta se začela jokati. Starša sta ju spraševala, zakaj jokata. Povedala sta jima, da sta včeraj vse slišala, ker sta sedela v moji krošnji. Tudi jaz sem jokala, ker bosta otroka zgubila starše in ker bom jaz izgubila njiju. Če se bosta starša ločila, se bodo odselili, vsak na svoj konec in hišo prodali. Slišala sem tudi, da me bodo posekali zaradi dobrega lesa. No, pa pustimo to in se vrnimo k razpadajoči se družini. Ko sta se otroka tako močno jokala, se tresla in se stiskala k materi in očetu, sta se starša odločila, da se ne bosta ločila, ker bi tako svoja otroka izgubila in jima strla srce. Pogovorili so se in še naprej preživljali lepe čase na klopcu pod mojo krošnjo. Med tem časom sem pretočila mnogo solz in prebolela mnogo bolečin."

Barbara Ž., 8.c

Klekljana lipova lista

Nina Krička, 6.d in Ana Ogrinc, 3.a
Mentor: ga. Olga Ferjančič

RAZLAGA LJUDSKEGA REKA "Drži se kot lipov bog"

zbrali: ga. Zvonka Peček, ga. Snježana Rojec

To si razlagam tako, da človek nekje stoji in se ne premakne, čeprav ga ti priganjaš in spodbujaš, da bi se premaknil: lipov pa mogoče zaradi tega, ker je lipa močno drevo in je tudi tisti človek "duševno" močan, da stoji tam.

Žan Kavčič, 7.b

Drži se togo, ljubeznivo, resno. Kot lipov bog pa zato, ker so včasih izdelovali podobe bogov iz lipovega lesa.

Rok Sekirnik, 7.d

To pomeni, da stoji pokončno in pri miru, ves košat z obilo lepote in pokončnosti.

Albina Petrič, 7.d

Sakralno znamenje na lipi pod Sekirico

Foto: Miran Nagode

Držati se kot lipov bog pomeni, da se je nekdo tako zamislil in stoji pri miru, drugih ne sliši, kaj mu govorijo. To pa zato, ker lipa nič ne sliši, nič ne vidi in stoji pri miru. Lipov bog, bog, zakaj pa bog? Po mojem zato, ker bogovi naj bi bili vzvišeni. Lipovega boga si predstavljam takega, ki je še bolj pri miru, ki ima napet, jezen in zamišljen obraz. Predstavljam si ga bolj starega. Zakaj pa ravno lipov bog? Mogoče zato, ker je simbol Slovenije lipa in naj bi jih bilo veliko, zato je ljudem na misel najprej prišla lipa.

Nika Maček, 7.b

"Stoji kot lipov bog" pomeni, da nekdo stoji na mestu kot kip, da ga nekdo pokliče, naj kaj naredi, on pa stoji. Primer: pri odbojki ali kakšnem drugem športu ne smeš stati na miru (kot lipov bog), pač pa se moraš boriti za žogo in čim boljši uspeh.

Mojca Rus, 6.c

Lipe si ponavadi predstavljamo kot zelo stare in zato že zgubane in ponavadi se ne premikajo, ampak zamišljeno stojijo na mestu, kot da bi nekaj razmišljale. Zaradi svojega stanja na mestu (ne morejo se namreč premikati), so imele čas razmišljati in zato so pametne. Človek, ki se drži kot lipov bog, naj bi torej stal na mestu in bil zelo zamišljen. Lipovi bogovi naj bi torej bili pametni in se ne bi premikali, bi pa veliko razmišljali. Človek je od njih podedoval to, da se ne premika (kadar se drži kot lipov bog), je videti zamišljen. O pameti pa ne bi govorila.

Danaja Kek, 7.c

Mogoče to pomeni, da je lipa "sveto" drevo in je posvečena bogu. Tisti, ki naj bi se držal kot lipov bog, naj bi torej mislil, da ima vse v oblasti in da lahko ukazuje.

Tisti, ki se drži kot lipov bog, je tak človek, ki se ga ne da nikjer uporabiti (ne zna nič narediti). Je lesen kot lipov les.

Jernej Erker, 7.a

Mislim, da je to rečeno človeku, ki stoji pri miru, na obrazu pa ne kaže vedrega razpoloženja, temveč je zelo slabe volje, razočaran, ... Stoji zamišljeno, ne pogovarja se z ljudmi. Zato tudi "*lipov*". Saj lipa (mogočno drevo) prav tako zelo zamišljeno stoji pri miru že celo življenje.

Bojana Volk, 7.b

Stojiš kot lipov bog, pomeni, da ko ti mama kaj reče, jaz(ti) pa kar stojiš tam ko lipov bog, nič se ne premaknem, kot da je nisem slišal, ignoriram jo, potem pa mama zatuli: "Saj stojiš ko lipov bog, daj zgani se!"

Nagode Jerneja, 7.d

To pomeni, da ima nekdo slab dan, da se drži stran od svoje družbe in da je zamišljen. Držati se kot lipov bog je zaradi kipcev, ki večkrat stojijo ob cesti. To lahko opazimo tudi v Logatcu. Ti kipci so ponavadi iz lipovega lesa. Jaz mislim, da pomen te besede izvira iz razloga navedenega zgoraj. Dodam lahko še to, da k temu izrazu pripomore to, da je lipov list simbol Slovenije.

Jasna Medar, 7.c

To pomeni, da je v obraz kot lipov bog. Lipov bog pa zato, ker je lipa vedno otožna in žalostna videti.

Katja Smrtnik, 7.a

Stati in gledati kaj in kako drugi delajo, ti pa stojiš in ne opravljaš naloge, kot drugi okrog tebe, npr. "Daj premakni se že, no, kaj stojiš kot lipov bog!"

Sandra Štemberger, 7. d

Včasih so kipe bogov rezljali v lipov les. Ti kipi so bili togi, ravni, niso izražali nikakršnih čustev. In če kdo danes stoji prav na tak način, je pač podoben lipovemu bogu.

Rok Sekirnik, 7.d

Ko sem bila užaljena, so mi rekli, da se držim kot lipov bog. Ko sem zbolela, so mi rekli, da se držim kot lipov bog. Zame to pomeni, da se držiš puklasto, leno in podobno: "Stoj lepo in ne kot lipov bog. Lipov bog je iz lipovega lesa in je kip. Ne bodi tako trd, sprosti se."

Tanja Šen, 5. a.

Recimo, ko se v nekoga zaljubiš in ga gledaš, da kar obstojiš. Takrat stojiš kot *lipov bog* in gledaš.

Tina Mežnar, 7.d

REKLAMA ZA LIPOV ČAJ

Kupite lipov čaj, najbolj kvalitetni in zdrav. Pomladi vsako osebo. Odpravlja tudi mozolje vseh vrst, globoke, mastne in čisti pore. Kupite ga, ker je na prodaji samo sedaj!

Kogovšek Erik, 5.a

Dober dan in lepo pozdravljeni. Dobrodošli v novem svetu, svetu lip in lipovega čaja. Srčni bolniki, pozor! Ali ste vedeli, kako je lipov čaj zdravilen? Seveda pa lipov čaj ni samo za srčne bolnike, pač pa za vse, ki bi ga že leli piti. No, torej, še vedno nimate dovolj razlogov, da bi ga kupili? Lipov čaj ima prijeten vonj in okus, je v lepo pakiranih vrečkah... No, kaj še čakate? Tako k telefonu in pokličite 080 80 00 ZDAJ!! Vaš klic je brezplačen! Ampak to še ni vse! Če pokličete v naslednje pol ure, bomo čaju dodali še izjemno lepo skodelico z motivi lipe. No, torej, če to ni dovolj? Lipov čaj in lepo skodelico z motivi lipe dobite samo za 3999 SIT. Če to ni super?! Kaj še odlašate? Pokličite 080 80 00 in si naročite lipov čaj zdaj! Vaš klic je brezplačen!

Mojca Rus, 6.c

Dober dan, sedaj se ustavite na tem kanalu za pet minut. To morate videti, to je najnovješa novost na trgu: Napoleonov lipov čaj! Ta čaj je tako imeniten, da bo všeč celo vašim vnukom. Pokličite zdaj, vaš klic je brezplačen in če pokličete v naslednjih tridesetih minutah boste zraven lahko kupili še en paket po polovični ceni. Torej, hitro k telefonu!

Nagode Jerneja, 7.d

V težko pričakovanem jesenskem dnevu vam nudimo izjemno božanski LIPOV ČAJ. Popij ga in učinkoval bo že po nekaj sekundah. Priporočamo ga vsem generacijam, vsem, ki bi bili radi zaljubljeni, veseli, bi radi dobivali petice in se ne bi nehali smejeti.

Sandra Štamberger, 7.d

Predstavljamo vam izjemno dober lipov čaj! V škatlici, ki jo kupiš v trgovini, dobiš cvet lipe. Nato doma cvet daš v vročo vodo. Čez pol ure bo ta izjemno dober čaj pripravljen! Vzamete skodelico in si nalijete malo čaja. Poskusite in videli boste, kako je dober!

Anja Rihberger, 5.a

Na trgu je nova pijača "Lipov bog." Čaj iz lipovih cvetov, izbran samo za vas, izbran le iz julijskih cvetov. Ime ni naključno-pijača je božanska. Torej kupite lipov čaj in se pridružite nesmrtnim!

Rok Sekirnik, 7.d

ZDRAVILNOST LIPE

Lipa velja za simbol slovenstva ali celo slovanstva. Na splošno doseže lipa izredno starost, tudi do 1200 let. Pri ljudstvih srednje Evrope je lipa že od davnine imela pomen, kakršnega ima deloma še danes: bila je drevo življenja in zdravja, modrosti in pravičnosti - pod njo so se zbirali starešine, se posvetovali in razsojali, pod lipo je bilo moč govoriti le resnico, bila je drevo glasbe in plesa, zaščitnik mladoporočencev in družine ter varuh pred strelo.

Lipa je čudovito drevo, visoko od 15 do 20 m in

vedno polno ptičjega petja. Naši pernati priateljčki že vedo, kje bodo našli najbolj dišeč zrak ali kje si lahko naberejo moči, preden pride huda zima. Vedo tudi, kje bodo našli mir in počitek. Svoja gnezdeča si znesejo na lipo, ki je pravi simbol pokoja in prijaznosti.

V zdravilstvu so začeli uporabljati lipove liste in cvetove šele v 18. stoletju. Dotlej so uporabljali le lubje, in še to samo za očesne bolezni. Pa vendar ima ta rastlina prav imenitne zdravilne lastnosti. Lipa deluje počasi, dostojanstveno in zanesljivo, kot se za tako veliko damo spodobi. Sama živi več stoletij in tudi življenje drugih podaljšuje z zgledom zmernosti in redoljubnosti. Lipa deluje pomirjujoče in blažilno. Če hočete imeti mirno noč, ni boljšega kot skodelica lipovega čaja. Priporočajo jo vsem, posebno pa živčnim ljudem, kroničnim nespečnežem, ljudem, ki jih muči tesnoba, nemir. Lipa bo prinesla dobrodejen počitek tudi vsem, ki kašljajo, ki jih muči astma, migrena ali srčne težave. S svojo antipleterično močjo lipa čisti kri, skrbi, da je bolj tekoča ter tako preprečuje arteriosklerozo, vnetje žil, angino pektoris in infarkt. Lipa je tudi rahlo diuretična, nadvse koristna za bolnike s protinom in revmatizmom. Spodbuja tudi znojenje, kar pripomore k temu, da se iz telesa izločajo strupene snovi. Pri zunanjji uporabi pa blagodejno učinkuje na opeklime, ognojke, ture in vnetja.

Lipovih cvetov, listov in lubja ne nabiramo v onesnaženem mestnem ozračju. Za to opravilo si izberemo drevo, ki raste daleč od človekovih bivališč. Lipa navadno cvete junija in julija. Cvetje trgamo skupaj s krovnim listom. Lipovo cvetje razgrnemo na senčnem kraju in ga hitro posušimo, ne da bi ga obračali. Shranimo ga na suhem kraju. Liste in lubje mladih vejic pa nabiramo spomladti, ko se v drevesa nabirajo sokovi. Kemična sestava cvetov: eterično olje s farnezolom, flavonski glikozidi, saponini, sluzi, čreslovine, sladkor, guma, vosek, manitol, vitamin C, tartarati in manganove soli. Užitni so tudi mladi listi, olje iz plodov je podobno olivnemu.

Zbral: Aljoša Jureš, 8.a

Vir: naveden v seznamu literature, pod zaporednimi št.: 10, 13, 14, 19, 24, 25

LITERATURA

1. Burnie, D.: Drevesa, Svet okrog nas.- Pomurska založba, 1988.
2. Gliha, P.: Ugatavljanje stopnje vitalitete izbranih drevoredov v Ljubljani,(Diplomska naloga).- Ljubljana, 1996.
3. Kokol, M.: Prek sveta odmeva pesem.- Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1988.
4. Kompare, T.: Logatec, Črtice iz Življenja kraja in obeh župnij.- Logatec, izdano ob 80-letnici župnije sv. Nikolaja.
5. Kumer, Z.: Eno si zapojmo.- Celje: Mohorjeva družba, 1995.
6. Kunaver, D.: Čar lesa, Pod domačo lipo, Samozaložba, 1996.
7. Kunaver, D.: Pesmi in šege moje dežele.- Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1987
8. Kunaver, D.: Pesmi in šege moje dežele. –Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1987.
9. Martinčič, A: Sušnik, F.: Mala flora Slovenije.- Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1984.
10. Messegue, M.: Zelišča za zdravje.-Ljubljana,1980.
11. Mihevc, F.: Spomini Logaškega vedeža.- Logatec, 1937.
12. Oblak, B.: Od romantike do danes.- Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1998.
13. Pahlow, M.: Zdravilne rastline.-Ljubljana: Cankarjeva založba, 1991.
14. Petauer, T.: Leksikon rastlinskih bogastev.-Ljubljana: Tehniška založba Slovenije, 1993.
15. Prek, S.: Škrjanček poje.- Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1988.
16. Sattler, M.: Stele, F: Stare Slovenske lipe.- Celje: Mohorjeva družba, 1973.
17. Skoberne, P.: Peterlin, S.:Inventar najpomembnejše naravne dediščine Slovenije, 2. del Osrednja Slovenija.- Ljubljana, 1991.
18. Skoberne, P.: Sto naravnih znamenitosti Slovenije.- Ljubljana: Prešernova družba, 1988.
19. Šavli, J.: Slovenska znamenja.- Založba Humar, 1994.
20. Več avtorjev: Priročni krajevni leksikon Slovenije.- Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1996.
21. Več avtorjev: Rastlinski svet Evrope.- Ljubljana: Mladinska Knjiga, 1988.
22. Več avtorjev: Strokovne osnove za varstvo naravne in kulturne dediščine za UN Logatec.- Ljubljana: Regionalni zavod za spomeniško varstvo Ljubljana, 1982.
23. Več avtorjev: Zbornik poročil raziskovalnih skupin, Mladinski raziskovalni tabor.- Logatec, 1989.
24. Vogel, A.: Ljudski zdravnik.- Ljubljana: Mladinska knjiga, 1985.
25. Willfort, R.: Zdravilne rastline in njih uporaba.- Maribor: Založba Obzorja, 1971.
26. Zauner, G.: Listavci, Sprehodi v naravo.-Ljubljana: Cankarjeva založba, 1991.

LIPE V LOGATCU

Avtorji: Anita Garafolj, zunanji sodelavci, učitelji in učenci OŠ "8 talcev" Logatec

Uredili: Anita Garafolj, Branka Kogoj-Jaksetič

Lektorirala: Snježana Rojec

Prevod: Judita Cempre, Andreja Erker

Računalniško urejanje: Miran Nagode

Naslovница: Razglednica drevoreda iz leta 1908, lastnik: Franc Mihevc. Iz Brna na Češkem jo je poslal Anton Mihevc, svojemu bratu Ivanu Mihevemu (Miklavu).

Izdajo omogočila: Občina Logatec
Osnovna šola "8 talcev" Logatec

Tisk: Mali d.o.o., Logatec

Naklada: 200

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

719:502(497.4 Logatec)

GARAFOLJ Anita

Lipe v Logatcu / vodja projekta Anita Garafolj ; [prevod Judita Cempre, Andreja Erker]. - Logatec : Osnovna šola "8 talcev" : Občina, 2000. - (Kulturna in naravna dediščina občine Logatec : raziskovalni program OŠ "8 talcev" Logatec)

105733376

